

Громадська думка

про правотворення

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 17 (99)
(жовтень 2015 р.)

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент підписав Закон щодо перерозподілу коштів на відновлення Донбасу.....2

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Л. Присяжна,

Н. Гриценко

Політика України щодо плагіату.....3

О. Кривецький

Новий Закон України «Про державну службу».....10

Т. Бідюк

Спеціальна конфіскація майна.....17

О. Саморукова

Обговорення: скасування трудових книжок.....21

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Основні тенденції висвітлення української тематики в іноземних ЗМІ.....26

Методи маніпуляційних технологій.....30

У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

С. Закірова

Проблема іпотечних кредитів переселенців:

Sit tacent, slatant (красномовне мовчання).....41

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

О. Бусол

*Нормування праці та юридичне оформлення робочого часу наукових працівників
науково-дослідних установ.....47*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку.....53

Моніторинг законодавства.....57

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА72

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент підписав Закон щодо перерозподілу коштів на відновлення Донбасу

Президент підписав Закон України «Про внесення змін до пункту 24 розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України» від 6 жовтня 2015 р. № 714-VIII.

Згаданим Законом, прийнятим Верховною Радою України 6 жовтня поточного року, законодавчо унормовується можливість використання залишків коштів місцевих бюджетів населених пунктів, які наразі не перебувають під контролем державної влади, на відновлення об’єктів соціальної і транспортної інфраструктури, житлового фонду та систем забезпечення життєдіяльності, включаючи їх утримання, на території Донецької та Луганської областей, а також на соціально-економічний розвиток відповідних регіонів шляхом тимчасового залучення таких коштів та їх спрямування у вигляді субвенції обласним бюджетам відповідно Донецької та Луганської областей.

Набрання Законом чинності дасть змогу забезпечити ефективне використання наявних фінансових ресурсів на зазначену мету та сприятиме якнайшвидшому відновленню пошкоджених чи зруйнованих під час проведення антитерористичної операції об’єктів інфраструктури, житлового фонду, систем забезпечення життєдіяльності на території Донецької та Луганської областей.

***(Офіційне інтернет-представництво Президента України
(<http://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-pererorozpodilu-koshtiv-na-vidn-36197>).***

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Л. Присяжна, канд. наук із соц. комунікацій, наук. співроб. НЮБ НБУВ,

Н. Гриценко, бібліограф I кат. НЮБ НБУВ

Політика України щодо плагіату

«Все, що могло бути винайдено, вже винайшли»,
спеціальний уповноважений американського Бюро Патентів
Чарльз Дьюелл (1899 р.)

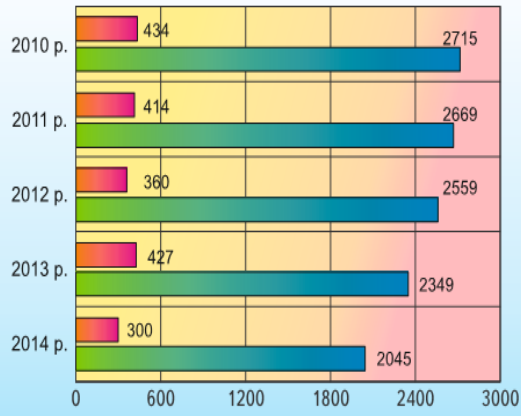
«Науковий процес без цитування – немислимий, головне тільки, щоб запозичення
чужих думок здійснювалося за всіма правилами»,
викладач Боннського університету (Universität Bonn)
Діана Ордубад (2014 р.)

За даними Держстату, у першому півріччі 2015 р. наукові та науково-технічні роботи виконували 294 організації, на яких працювало 47,7 тис. осіб. Кількість безпосередніх виконавців наукових та науково-технічних робіт становить 37,9 тис. осіб, з них дослідників – 26,2 тис. осіб, техніків – 3,8 тис. осіб та допоміжного персоналу – 7,8 тис. осіб. При цьому науковий ступінь доктора наук мають 2,7 тис. осіб, кандидата наук – 7,8 тис. осіб.

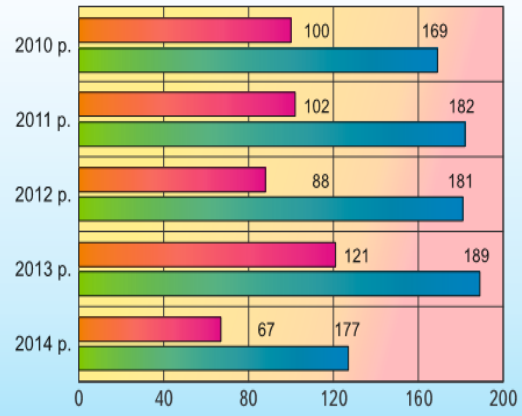
Крім того, за підсумками діяльності НАН України в 2014 р. у НАН України, у системі академії на сьогодні налічується 2530 докторів наук та 7603 кандидати наук.

Підготовка наукових кадрів

■ захистили кандидатські дисертації
■ навчалися в аспірантурі

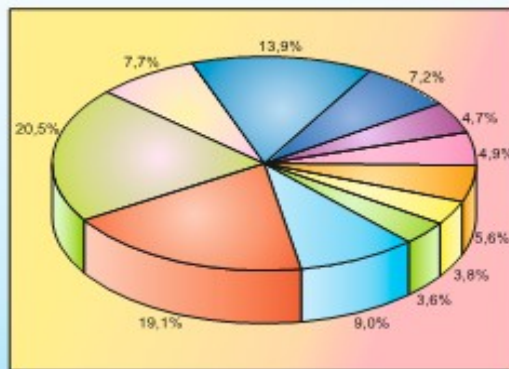

■ захистили докторські дисертації
■ навчалися в докторантурі

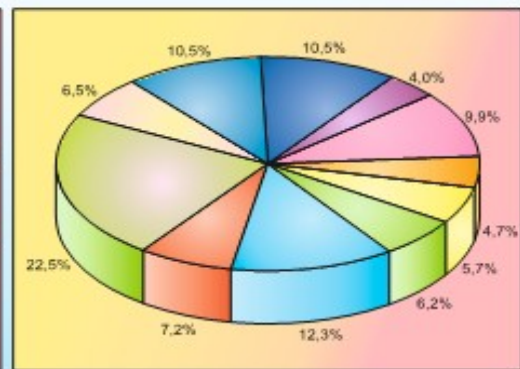
Публікація наукових результатів

У 2014 р. розпочався випуск журналу «Кібернетика та обчислювальна техніка»

Монографії

Статті

■ Математика, механіка, інформатика ■ Науки про Землю ■ Енергетика ■ Хімія ■ Економіка ■ Історія, філософія та право
■ Фізика і астрономія ■ Матеріалознавство ■ Ядерна фізика та енергетика ■ Біологічні науки ■ Література, мистецтво та мистецтвознавство

Джерело: <http://www.nas.gov.ua/UA/Results/Pages/default.aspx>

Загальновідомо, що Конституція України в ч. 2 ст. 54 гарантує кожному громадянину «свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.

Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків

України зі світовим співтовариством».

Утім, останнім часом дедалі частіше розгораються скандали навколо кандидатських та докторських дисертацій через плагіат.

Так, у 2014 р. рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки були позбавлені наукового ступеня доктора наук троє осіб. Ними стали викладачі Донецького національного університета, Запорізької медичної академії та Подільського державно-технічного університету.

При цьому в скандали з плагіатом потрапляють не тільки вчені, а й політики, які свого часу захистили (або «захистили») дисертації. Наприклад, у 2011 р. міністр оборони Німеччини Карл-Теодор цу Гуттенберг подав у відставку. Главу Міноборони ФРН звинуватили в плагіаті при написанні дисертації на здобуття докторського ступеня. У роботі міністра виявили більше 100 сторінок чужого тексту без відповідних посилань. Наукового ступеня Гуттенберга позбавив університет Байройта (Баварія), де він захищався.

У 2012 р. президент Угорщини П. Шмідт залишив посаду після того, як було доведено, що він запозичив у свою наукову роботу дані з роботи іншого науковця без посилання. Його позбавили ступеню доктора наук через 20 років після захисту.

У 2013 р. міністр освіти Німеччини А. Шаван змушена була піти у відставку через те, що її кандидатська дисертація була визнана вченою радою Дюссельдорфського університету плагіатом. Рада факультету ухвалила рішення про позбавлення А. Шаван ступеня кандидата філософських наук, оскільки в дисертації міністра знайдено дуже багато цитат без зазначення джерел, а також не вказано використані нею праці. Сталося це через 33 роки після захисту.

Як бачимо, виявлення плагіату в дисертації призводить не тільки до зіпсування репутації, а й звільнення з роботи.

Що ж таке плагіат?

Згідно зі ст. 50 Закону України «Про авторське право та суміжні права», «плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору».

Водночас у ст. 1 цього Закону термін «оприлюднення (опублікування) твору» пропонується вживати в такому значенні: «здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо».

Натомість, у ст. 10 Закону України «Про авторське право та суміжні права» зазначається, що «не є об'єктом авторського права: а) повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації; б) твори народної творчості (фольклор); в) видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади; г) державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів

державної влади, Збройних сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій; д) грошові знаки; е) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право *sui-generis* (своєрідне право, право особливого роду).

Проекти офіційних символів і знаків, зазначених у пунктах «г» і «д» частини першої цієї статті, до їх офіційного затвердження розглядаються як твори і охороняються відповідно до цього Закону».

Також не є плагіатом опублікування анонімного твору під власним іменем, оскільки в цьому випадку на анонімний твір авторське право не поширюється.

Згідно з тлумачним словником сучасної української мови, «плагіат – привласнення авторства на чужий твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора».

Вікіпедія наводить визначення поняття «плагіат», запронованого авторами програмного забезпечення Turnitin з доступом через веб-сайт як «вкрасти ідею або слова іншої людини і видати їх за власні; використати результати роботи іншої людини без вказання джерела, звідки вони були взяті; повністю або частково вкрасти мистецький, науковий або інший твір чи роботу та видати їх за свою; представити вже існуючу ідею або продукт як новий та оригінальний».

Міністерство освіти і науки України вже показало ставлення до цього явища.

За словами міністра освіти і науки С. Квіта, у 2015 р. атестаційна колегія Міністерства освіти виявила плагіат у 20 наукових роботах, із них по 11 тривають процедури з підтвердження факту плагіату. Три особи позбавлені наукового ступеня.

Під час круглого столу на тему: «Академічна чесність як системна проблема вищої школи України: університет, викладач, студент», що відбувся в ІА «Укрінформ» 16 липня 2015 р., С. Квіт зазначив, що плагіат – це не тільки цитування «без лапок», а й використання в тексті чужих думок без зазначення наукового джерела. Простого переліку джерел наприкінці роботи не достатньо, вважає міністр.

Водночас, на думку міністра, головне – не покарання за плагіат, а неприйняття, нетерпимість академічного середовища до нього. У людини навіть думки не повинно виникнути скористатися науковим «запозиченням», переконаний він.

Член колегії МОН, президент Міжнародного фонду досліджень освітньої політики Т. Фініков також вважає, що головне – не боротьба з окремими проявами «запозичень». Найважливіше – створити атмосферу, яка б їх не сприймала. Коли зникне толерантність до плагіату, тоді будуть справжні результати, вважає фахівець.

Утім, покарання теж повинно бути.

Президент Національного університету «Києво-Могилянська академія»

А. Мелешевич нагадує, що в Законі України «Про вищу освіту» закладений механізм антиплагіатної політики. Зокрема, згідно зі ст. 6 ч. 6 «до захисту допускаються дисертації (наукові доповіді), виконані здобувачем наукового ступеня самостійно. Виявлення в поданій до захисту дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового ступеня.

Виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації (науковій доповіді) є підставою для скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у постійно діючій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник (консультант), офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, та голова відповідної спеціалізованої вченої ради позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а вищий навчальний заклад (наукова установа) позбавляється акредитації відповідної постійно діючої спеціалізованої вченої ради та права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у разовій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник, члени цієї ради та офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а вищий навчальний заклад (наукова установа) позбавляється права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік.

Скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, та може бути оскаржене відповідно до законодавства».

У свою чергу, ст. 69 ч. 6 дає чітке визначення академічного плагіату: «Вищі навчальні заклади здійснюють заходи із запобігання академічному плагіату – оприлюдненню (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворенню опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання».

Тим часом, 11 серпня 2015 р. набрав чинності наказ Міністерства освіти України від 14 липня 2015 р. № 758, який зобов'язав вищі навчальні заклади оприлюднювати на своїх сайтах дисертації, прийняті до захисту.

Мовою документа

«Відповідно до частини п'ятої статті 6 Закону України «Про вищу освіту» та з метою ознайомлення наукової громадськості з доробком здобувачів наукових ступенів та відгуками офіційних опонентів, призначених для розгляду дисертацій в установленому законодавством порядку, наказую:

1. Установити, що:

1) на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу (наукової установи), спеціалізована вчена рада якого прийняла дисертацію

(опубліковану монографію) до захисту, у розділі, в якому міститься інформація про роботу ради, розміщуються в режимі читання:

примірник дисертації в електронному вигляді, крім дисертації, що містить державну таємницю або інформацію для службового користування, не пізніше ніж за 10 календарних днів до дати захисту дисертації, зазначеної в авторефераті дисертації, а у разі підготовки дисертації у вигляді опублікованої монографії – автореферат дисертації в електронному вигляді;

відгуки офіційних опонентів в електронному вигляді, крім відгуків на дисертацію, що містить державну таємницю або інформацію для службового користування, не пізніше ніж за 10 календарних днів до дати захисту дисертації, зазначеної в авторефераті дисертації;

автореферат дисертацій крім автореферату дисертації, що містить державну таємницю або інформацію для службового користування, не пізніше ніж за 30 календарних днів до дати захисту дисертації, зазначеної в авторефераті дисертації;

2) розміщені відповідно до підпункту 1 пункту 1 цього наказу матеріали зберігаються у відкритому доступі на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу (наукової установи) протягом трьох місяців з дати видачі диплома доктора філософії або доктора наук.

2. Забезпечення дотримання вимог, передбачених пунктом 1 цього наказу, покладається на голів спеціалізованих вчених рад».

Закордоном до результатів науки ставляться по-різному. Там, де її результати мають незаперечну цінність і для бізнесу, і для політики, претендент на науковий ступінь навіть не намагається вдаватися до плагіату.

За словами старшого наукового співробітника Університету Борнмута (Великобританія) В. Аджієва, в Англії академічний плагіат розглядається як дуже серйозне порушення. У кожному університеті існують нормативні поради (з назвами типу Code of Practice for Research або Code of Practice for Research Degrees), що детально розписують етичні правила проведення науково-дослідних робіт і публікації їх результатів (включаючи дисертації), а також процедури розслідування у випадку порушень цих правил.

На загальнонаціональному рівні працює the UK Research Integrity Office (UKRIO) – незалежна некомерційна консалтингова організація, яка надає університетам експертну підтримку в питаннях академічної етики, у тому числі і в розслідуванні випадків конкретних порушень (при цьому вона не уповноважена виносити санкції, це справа самих університетів).

В. Аджієв зазначає, що в основному випадки некоректних запозичень виявляються до присудження ступеня. І головна причина цього – специфіка захисту дисертацій.

Весь захист полягає у відповідях дисертанта на запитання екзаменаторів (чому вони так і називаються – а не «опонентами»). Як правило, екзаменатори мають не менше трьох тижнів на вивчення рукопису й прибувають на захист з великою кількістю запитань.

Процедура захисту така: екзаменатори йдуть по дисертації сторінка за сторінкою і ставлять свої заздалегідь підготовлені запитання. Цей процес може тривати годину, дві і більше. По закінченню захисту дисертант отримує

великий список запитань і претензій. Далі, залежно від вердикту, що оголошується відразу (навіть при позитивному підсумку можуть зажадати таких доробок, що знадобиться новий захист, але в більшості випадків треба просто внести деякі виправлення й доповнення в текст), він буде мати кілька тижнів або навіть місяців, щоб підготувати остаточний текст дисертації, який буде висланий екзаменаторам для ознайомлення. Схвалять – тоді ступінь Ph.D. присвоюється університетом без зволікань.

Така процедура захисту, на думку В. Аджієва, з досить великою імовірністю гарантує виявлення плагіату. Два екзаменатори-фахівця відповідають за результат своєю особистою репутацією. Як і університет, який цей ступінь засвідчує – без будь-якої участі держави. Саме інститут репутацій, особистих і корпоративних, – основа дотримання академічної етики, наголошує В. Аджієв.

Д. Шевчук, кандидат філософських наук, доцент Національного університету «Острозька академія» у своїй статті «Чатування на плагіат: польський досвід» зазначає, що «наукові шахрайства в Польщі нічим не відрізняється від наукових шахрайств в Україні: найчастіше це вигадкування і публікація результатів непроведених досліджень, фальшування і маніпуляція дослідницьким матеріалом, а також плагіат. Причини непорядності також у певному сенсі подібні, як наприклад, спокуса перекласти чи переписати чужу працю і видати за свою, бажання комерційних вищих шкіл мати викладачів з науковими ступенями, прагнення деяких політиків стати “професорами” тощо. Подібно як в Україні, не докладаючи значних зусиль, можна знайти “фірму”, яка пропонує “фахову допомогу у широкому сенсі від найкращих спеціалістів” при написанні дипломної чи магістерської роботи. При цьому покарати таку “фірму” досить складно, оскільки офіційно вони пропонують лише допомогу та консультації для студентів. Польські плагіатори є не менш “зухвалими”, аніж українські».

У польській науці проблеми, що пов’язані з науковим шахрайством, виносяться на публіку, їх доволі активно обговорюють як на шпальтах великих періодичних видань, так і на студентських форумах, що, безперечно, сприяє боротьбі з негативними явищами в науці, наголошує Д. Шевчук.

За словами президента Університету Геттінгена, професора У. Байзігель, у Німеччині кожен університет, який отримує фінансування від Німецького фонду науки (DFG), повинен мати свої наукові стандарти проведення та публікації досліджень (guidelines). Такі стандарти, на відміну від кодексу академічної сумлінності, детально прописані. А для розв’язання наукових конфліктів, що стосуються плагіату, у Німеччині існує інститут наукових омбудсменів. Кожний науковий заклад має такого омбудсмена, який здійснює медіацію у разі виникненні конфліктів навколо плагіату. Сам процес врегулювання конфлікту має каскадний характер: спочатку його намагається залагодити омбудсмен, потім – спеціальний комітет, і вже після цього може бути прийнято рішення щодо звільнення плагіатора. Заходи академічного покарання містять у собі не тільки звільнення, а й заборону на отримання наукових грантів протягом декількох років.

Утім, неможливо не погодитися з думкою В. Соловйова в статті «Плагіат

як соціальний феномен», «що в міру того, як спеціаліст разом з ученим ступенем здобуватиме й відповідальність за наслідки своєї наукової діяльності, плагіат зникне сам собою. Залишається одна проблема: у суспільстві має бути запит на наукоємні технології, і насамперед – у влади та бізнесу» (*За матеріалами інтернет-ЗМІ: dw.de, zakon4.rada.gov.ua, slon.ru, bel.biz, kiev.ukrstat.gov.ua, life.pravda.com.ua, radiosvoboda.org, amnu.gov.ua, arhiv-statey.pp.ua, ckr.in.ua, mon.gov.ua usi-novivni, turnitinuk.com, trv-science.ru, uacrisis.org, http://kulturolog.org.ua*).

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Новий Закон України «Про державну службу»

Сучасна демократична держава не може існувати без ефективного функціонування органів виконавчої влади. Від безперервної та злагодженої роботи людей, які працюють задля забезпечення виконання державою її функцій, залежить не лише якість підготовки та реалізації управлінських рішень чи наданих адміністративних послуг, а й ставлення до самої України, як такої, її громадян, іноземних інвесторів, міжнародних організацій. Без створення ефективною системи організації та забезпечення діяльності державної служби неможливо досягти підвищення рівня суспільної довіри до держави, забезпечити демократичний розвиток нашої країни на шляху до європейської інтеграції.

Угода про асоціацію з Європейським Союзом передбачає реформування системи державної служби в Україні. Актуальність проблеми підтверджує той факт, що в 2014 р. Наша держава посіла 130 місце із 144 країн у рейтингу глобальної конкурентоспроможності за показником якості державних інституцій. А без кваліфікованих, мотивованих та чесних чиновників провести реформи в країні буде просто неможливо. До того ж однією з умов надання подальшої фінансової допомоги від Євросоюзу є прийняття Закону України «Про держслужбу», який передбачав би радикальні і такі потрібні зміни в правовому регулюванні основ державної служби, оскільки чинний Закон України «Про державну службу» було ухвалено ще в далекому 1993 р., і багато його положень вже є застарілими, неактуальними і об'єктивно потребують змін. Тому, Національним агентством державної служби України за сприяння ЄС та активної участі громадськості було розроблено новий законопроект «Про державну службу», який отримав загалом позитивний Висновок європейських експертів (Програми SIGMA). Президент України П. Порошенко повідомив представників Європейського Союзу про те, що підтримуватиме ухвалення закону «Про державну службу». А посол ЄС Я. Томбінський зазначив, що експерти ЄС готові надати свою допомогу в завершенні роботи над законом, який «створить основу для всебічного реформування системи держслужби».

«У профільному комітеті є налаштованість на ухвалення цього закону і

розуміння необхідності його прийняття. Цей законодавчий акт пройшов багато експертиз і є достатньо якісним інструментом побудови оновленої державної служби, якої ми всі потребуємо. Тому він має бути прийнятим», – сказав спікер парламенту В. Гройсман. Він наголосив, що закон стане передумовою для створення професійної державної служби, на якій працюватимуть люди, що не залежатимуть від тієї чи іншої політичної кон'юнктури.

Головною метою нового законопроекту є прагнення розмежувати політику та державну службу, політиків і держслужбовців, політичну доцільність і суспільний інтерес. Відсутність чіткої межі між державною службою та політикою, участь чиновників у процесах, де мали б діяти тільки політичні гравці, призначення на посади згідно з політичними міркуваннями, – це, на жаль, наразі поширена практика в системі державної служби України. Наслідком такої практики стало зниження професіоналізму державних службовців, руйнування системи спадкоємності у владі, а також стабільності державного апарату. На думку авторів нового закону, реалізація його покладе край такій ситуації, створить нову систему взаємин політиків і чиновників, а також дасть необхідний поштовх суспільним мотиваціям і стимулам.

Прийнята в першому читанні нова редакція цього закону проводить і фіксує чітку межу між політичною діяльністю та професійною державною службою, між політиком, який часто живе, як то кажуть, від виборів до виборів, і державним службовцем, покликаним забезпечувати стабільність, спадкоємність і ефективність роботи державної машини. Цей закон пропонує окреслити рамки інституту державної служби. А досягти цього можна через розподіл державних і політичних посад. За даним законом до політичних належать посади: Президента України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра і віце-прем'єр-міністрів України, міністрів і заступників міністрів. Оскільки роль і функції людей, які займають політичні посади, принципово відрізняються від ролі державних службовців, закон пропонує регулювати їхній статус окремими законодавчими актами і не поширює свою дію на політичну сферу. Так, формулюючи основні принципи державної служби, автори законопроекту серед іншого, прямо вказують на «політичну нейтральність і лояльність – відмову державного службовця від демонстрації власних політичних поглядів і свого ставлення до політичних сил, партій, блоків, недопущення їхнього впливу на виконання службових обов'язків, підпорядкування діяльності державного службовця завданням держави та її законно сформованих органів влади». І це повністю відповідає європейській практиці. Навіть більше, визначаючи правовий статус державних службовців, закон висуває цілком конкретні вимоги щодо лояльності, політичної нейтральності та професійності чиновника, які збігаються з вимогами, до яких давно звик той же європейський бюрократ.

В. Тимошук, експерт Центру політично-правових реформ, зазначає: «Новий закон – це політична нейтральність, професійність та стабільність. За законом звільняти держслужбовця можна буде лише за некомпетентність або якісь правопорушення, а не на суб'єктивний розсуд керівника».

У разі ухвалення законопроекту державні службовці:

– не матимуть права бути членами політичних партій (у майбутньому, зі зміцненням демократичних традицій і правової культури, така заборона може бути чинною лише для вищих державних службовців – саме такий еволюційний шлях упродовж останніх 100 років пройшли практично всі демократичні країни світу);

– не зможуть провадити підприємницьку діяльність та працювати за сумісництвом (дозволяється лише викладацька, наукова та творча діяльність, медична практика, інструкторська та суддівська практика в спорті, що здійснюються у позаробочий час);

– не матимуть права на страйкування.

Однією з головних новацій законопроекту є впровадження посади державного секретаря міністерства – найвищої посади в державній службі – який має стати посередником між політично призначеним міністром і державними службовцями-професіоналами, відповідатиме за належну роботу держслужбовців. Разом з тим, за законом, втратять статус представників державної служби працівники допоміжної ланки, ті службовці, у яких відсутні особливі публічні (владні) повноваження та чия робота полягає в обслуговуванні поточної діяльності органів державної влади як організацій. Втратять статус державного службовця секретарі, бухгалтери, системні адміністратори, аудиторі, охоронці, водії, особи, які здійснюють прибирання і ремонт приміщень, прилеглих територій, виконують у державних органах низькокваліфіковані роботи та інші технічні функції. Закон пропонує вивести їх за межі держслужби, що в принципі можна вважати логічним. Правовий статус цих працівників, на думку авторів закону, повинен регулюватися трудовим законодавством, а не законом «Про державну службу».

Проект закону України «Про державну службу» приділяє велику увагу конкурсній процедурі призначення на посади в органах виконавчої влади, підвищенню професійного рівня чиновників, яких поділятимуть на три категорії. Службовець низької категорії може не мати університетського диплому, а вищий службовець мусить не тільки бути дипломованим, а ще й знати іноземну мову. Дефіцит компетентності та професіоналізму – одна з ключових проблем державної служби в Україні. В її основі – законодавство, яке залишає державних службовців сам на сам із суб'єктивізмом керівників, не даючи жодних гарантій захисту від їх зловживань. Промовистий приклад – практика звільнення держслужбовців від своїх обов'язків через безпідставну реорганізацію органу влади або формування «нової команди». Система оцінювання діяльності державних службовців та їх регулярна атестація, а також наявні дисциплінарні санкції давно знецінилися й фактично імітують оцінювання. Практика «підвищення кваліфікації» на тлі зазначених проблем і формування команд «під себе» обертається даремно витратою коштів держбюджету. У зв'язку з цим закон наголошує на необхідності ретельного відрегулювання системи конкурсного відбору на державну службу. Забезпечення належного рівня професійності – компетентного, об'єктивного й неупередженого виконання службовцями своєї роботи – передбачає відмову від практики набору та звільнення з посад

за ознакою політичної належності. Однак ще важливішим, на думку розробників закону, є відбір на державну службу осіб з необхідним рівнем освіти, навичок і досвіду. Саме цьому повинен служити вдосконалений інститут конкурсного відбору кандидатів на посади в органах виконавчої влади. Хоча чинний закон також передбачає проведення конкурсного відбору, та практика його реалізації показує, що наразі ця процедура є формальною, і взагалі, часто-густо підмінюється практикою призначення на вакантні посади в порядку просування по службі або за іншими численними винятками з конкурсної процедури, узаконеними постановами Кабінету Міністрів.

Також Закон «Про держслужбу» передбачає підвищення зарплати держслужбовцям. За словами Д. Бродського, експерта Реанімаційного пакета реформ, новий закон має суттєво підвищити зарплату, бо інакше корупцію серед держслужбовців не подолати. Тож спеціаліст райдержадміністрації отримуватиме не теперішні 1300 грн, а майже вдвічі більше. В Україні давно і міцно сформувалася така система оплати праці державних службовців, що не стимулює розвитку компетентності і професійності чиновника, а ставить його в залежність від безпосереднього керівництва, яке на власний розсуд призначає премії та надбавки. Сьогодні в структурі заробітної плати державного службовця надбавки і премії становлять більш ніж 40 %. Деякі з них мають постійний характер, деякі – безпосередньо залежать від рішення керівництва. Навіть більше, мала частка посадового окладу в структурі заробітної плати чиновника призводить до того, що вперше призначений на посаду отримує зовсім невеликий заробіток, не маючи формальних підстав для нарахування надбавок чи премій. Це створює передумови для таких явищ, як хабарництво та плинність кадрів. Згубною для ефективної державної служби є також практика створення індивідуальних умов оплати праці для окремих державних організацій або груп держслужбовців. Подібна система стимулює практику свідомого вакууму вакансій, що дає змогу формувати додатковий грошовий фонд і використовувати його для преміювання підлеглих на власний розсуд керівництва. Як результат – нерівномірний розподіл обов'язків, обтяження ними одних виконавців і поблажливе ставлення до інших разом з повсюдними фінансовими заохоченнями. Запропонований законопроект закладає принципово нові підходи до системи оплати праці держслужбовців і закріплює впровадження чіткої та прозорої структури формування заробітної плати чиновників. На думку авторів законопроекту, заробітна плата державного службовця повинна складатися з посадового окладу, надбавки за ранг, надбавки за вислугу років, доплати за виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників. Усі інші надбавки й доплати повинні бути скасовано. Закон встановлює також, що посадовий оклад має становити не менш ніж 80 % місячної заробітної плати і не може бути менше двох розмірів мінімальної заробітної плати.

За словами міністра фінансів Н. Єресько, «наразі зарплати державних службовців – це справжнє страхіття. Такий рівень оплати має безпосередній вплив на ріст корупції. Цю систему треба змінювати. Я не кажу про

“величезні” зарплати, але ми маємо платити людям принаймні нормальні суми. За один день ми цього не зробимо, але крок за кроком – повинні!».

У разі ухвалення нової редакції закону «Про державну службу» кардинальним змінам буде піддано такий вельми важливий нині елемент заробітної плати чиновника, як премія. Вона фактично перестане бути постійним складником щомісячного заробітку чиновника і, нарешті, почне виконувати функцію заохочення. Передбачається, що преміювання працівника можна буде здійснювати тільки раз на рік за умови позитивної оцінки його роботи або за особливі досягнення в праці.

Закон істотно посилює також вимоги до державних службовців (передусім вищої ланки) щодо змісту щорічних декларацій. Так, до вимоги декларувати своє майно і доходи додається необхідність декларувати навіть те майно (житло, автомобілі), яке юридично не оформлене, однак перебуває у володінні чиновника. Подібний підхід виключає вже звичну в Україні практику заяв про «проживання на дачі в друзів» або «користування машиною свого водія». Принципова новація закону – необхідність надавати інформацію про укладені угоди, якщо їхня вартість перевищує 20 мінімальних заробітних плат (нині ця сума становить 12 600 грн). Обов'язково мають бути зафіксовані також вартість угоди та сторони її укладання. Чиновники вищого корпусу будуть зобов'язані вносити в декларацію відомості про членів родини, які проживають разом з ними. А також подавати декларації впродовж двох років після звільнення з державної служби. Крім того, декларації вищих державних осіб будуть обов'язково оприлюднюватися в ЗМІ. Це дасть змогу не тільки громадськості контролювати доходи і видатки чиновників, а й допоможе державним органам виявляти і запобігати ситуаціям конфлікту інтересів.

І все ж, незважаючи на нагальну революційність положень нового закону про державну службу, у якій наразі працюють 300 тис. службовців, нині точиться запекла дискусія щодо його прийняття. Автори документа, на думку деяких опонентів, м'яко кажучи, «перегнули палку», і, у разі ухвалення цієї редакції закону в цілому, ми отримаємо не реформу, а, навпаки, – руйнацію системи державної служби. Адже коло посад в органах державної влади, на які поширюватиметься дія закону «Про державну службу», має значно звужитися, і це залишає багато запитань. Так, закон передбачає, що статус державного службовця втраять радники, помічники, уповноважені та прес-секретар Президента України. Крім того, працівники секретаріатів Голови Верховної Ради України та його заступників, працівники патронатних служб Прем'єр-міністра України, першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністрів України, інших членів Кабінету Міністрів України, помічники-консультанти народних депутатів України, судді, помічники суддів, працівники прокуратури. Саме цей пункт викликає найбільшу кількість зауважень. Наприклад, працівники секретаріатів Голови Верховної Ради України та його заступників – люди, які своєю працею забезпечують роботу зазначених структурних підрозділів Верховної Ради України, – хоча і втраять статус держслужбовців, проте на практиці продовжуватимуть виконувати державні функції, але на них, зокрема, вже не поширюватиметься

дія антикорупційного законодавства. І це – «благодатна» можливість для корупційної лазівки!

Аналогічна ситуація і з радниками, помічниками, консультантами Президента України, помічниками народних депутатів України, заступниками міністрів та деякими іншими посадовцями. На них більше не будуть поширюватися обов'язок щороку надавати декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, заборона на недопущення можливого конфлікту інтересів, заборона працювати в безпосередньому підпорядкуванні близьких родичів, а також обмеження щодо використання службових повноважень на свою користь, обмеження щодо одержання дарунків, а головне – щодо зайняття іншою оплачуваною роботою, у тому числі, підприємницькою діяльністю. Новим законом це напряду не заборонено.

Щодо помічників суддів, то тут також слід зазначити, що, на думку юристів, норми відносно позбавлення їх статусу державних службовців є дискримінаційними. Оскільки секретарі судових засідань, працівники канцелярії та архіву суду такий статус зберігають, то у підсумку це може негативно вплинути на якість здійснення правосуддя.

Підтримана в першому читанні нова редакція закону про держслужбу також передбачає, що не будуть вважатися державними службовцями працівники патронатних служб. Однак, що слід розуміти під терміном «патронатна служба», законопроект тлумачення не дає. І це не єдиний недолік цього закону.

Неконституційними вважають юристи і деякі норми нового закону. Автори нової редакції закону про держслужбу, імовірно, так бажали відокремити державних службовців від політики, що прописали в ньому норми, які відверто суперечать Конституції, а також здатні призвести до юридичних казусів. Так, наприклад, у разі ухвалення закону, усі керівники районних та обласних адміністрацій повинні стати безпартійними. Таке положення суперечить ст. 36 Конституції України, яка передбачає, що громадяни України мають право на свободу об'єднання в політичні партії. А це означає, що нікого не може бути обмежено в правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій. До того ж у проекті не передбачено перехідного періоду, за який державні службовці, які на сьогодні є членами політичних партій, могли б припинити в них членство. Натомість вказано, що грубе порушення вимог політичної неупередженості є підставою для звільнення особи із займаної посади.

Сюрпризи в новій редакції закону про держслужбу містяться і в частині соціального захисту державних службовців.

Цим законопроектом чиновників воліють позбавити спеціальних пенсій, а нараховувати пенсії на загальних засадах, скасувати додаткові відпустки, надбавку за вислугу років. Виникає питання: які стимули в такому разі залишаться аби заохочувати людей працювати на держслужбі?

В. Пилипенко, представник України у Венеціанській комісії, кандидат юридичних наук, зазначає: «Сам факт ухвалення цього законопроекту в першому читанні, а точніше поширення в суспільстві інформації про норми,

які містяться в цьому документі, можна назвати диверсією, направленою на підрив української державності». На його думку, уже зараз можна передбачити, що з органів влади звільняться інженери, водії та секретарі – їм немає сенсу працювати за 2 тис. грн, не маючи права на спеціальну пенсію, додаткову відпустку й доплати. Міністерства залишаться без зв'язку та Інтернету і будуть змушені наймати таких фахівців «на аутсорсі», імовірно, за набагато більші гроші, ніж сьогодні передбачено посадовими окладами таких фахівців на держслужбі. Люди передпенсійного віку, досвідчені та відповідальні, які вболівають за долю держави, з часом також підуть на дострокову пенсію або перейдуть працювати в органи, на які не поширюється закон про державну службу – у прокуратуру чи на дипломатичну службу – оскільки працювати чиновником, отримуючи мізерну зарплатню, без права отримувати гідну пенсію, немає ніякого сенсу. Крім того, підтриманим у першому читанні проектом про державну службу встановлюється граничний вік державного службовця в 60 років, то ж у разі вступу закону в дію, чиновники старші за 60 років будуть просто звільнені з державних посад.

Ухвалення законопроекту є умовою подальшої фінансової підтримки України з боку Європейського Союзу, який попереджає: не реформуєте державну службу – не отримаєте 600 млн дол. допомоги.

Д. Стулок, прес-аташе представництва ЄС в Україні, наголошує: «Реформування держслужби – ключ до надання сум для підтримки інших галузей. Це є обов'язковою умовою надання фінансової допомоги, такий собі фінансовий козир». Але скористатися цим козирем Україна поки що не в змозі, оскільки наприкінці вересня на закритому засіданні Національної ради реформ Президент України П. Порошенко заявив про потребу відкликати з парламенту проект закону про державну службу, обґрунтувавши це претензіями з боку ЄС, представники якого незадоволені текстом законопроекту. Проти закону виступили також голова Мінекономіки за президентською квотою А. Абромавічус та представник Президента в уряді О. Данилюк, який не вірить у реальність подвоєння зарплати держслужбовця: «Це державі буде коштувати шалені гроші – більше 20 млрд. грн. Хто пропонує прийняти цю систему – обманює людей, бо вона не запрацює ані завтра, ані через рік. Та й таких грошей на це немає!»

Водночас В. Гройсман зазначив, що первинний текст закону, який вже пройшов перше читання у Верховній Раді, було спотворено до невпізнаності і в нинішньому вигляді його приймати не можна. На сьогодні депутати внесли більш ніж 1500 поправок до закону, і це суттєво ускладнює його прийняття. В. Гройсман запропонував створити нову робочу групу для розробки нового закону, що і вирішили зробити за браком альтернативи. Проте спікер парламенту вірить, що до кінця року депутати узаконять сучасну державну службу України – професійну, з гідною зарплатнею та без корупції. «Вважаю, що принципово має бути затверджено в новому законі – розподіл на політичні й неполітичні посади, а також гарантію гідної оплати професійним працівникам державної служби. Це ті два положення, які обов'язково треба врегулювати у законі про Держслужбу. Держслужбовець

має бути не аматором, а професійним фахівцем, сумлінно виконувати свої обов'язки і отримувати достойну зарплату», – зазначив він.

Законопроект «Про державну службу» є ключовим для створення сприятливого середовища для реформ у системі державного управління. Прийняття законопроекту є умовою двосторонньої програми допомоги між Україною та ЄС, зокрема в частині, що стосується контракту на державний розвиток, макрофінансову допомогу, а також щодо можливих майбутніх програм допомоги з реформи державного управління. Будемо сподіватися, що актуальні дискусії навколо змін до цього проекту закону допоможуть фахівцям зробити необхідні роз'яснення та внести рекомендації з метою прийняття закону в найкоротші терміни. Це вкрай потрібно, аби Україна була в змозі продовжувати вже діючий процес реформ з більш ефективною, деполітизованою, професійною державною службою.

Звісно ж, проект закону України «Про державну службу» за один день не може зробити країну багатого, державу – ефективною, а громадянина – задоволеним. Однак принципи, закладені в основу цього закону, – деполітизація державної служби, її чітка керованість, справедлива система оцінювання праці чиновника і запобігання конфлікту інтересів – дають підстави говорити про перший крок Української держави до суттєвого поліпшення власної ефективності управління. З ухваленням цього закону в Україні з'являться цілком конкретні шанси створити по-справжньому професійний, політично нейтральний і стабільний державний апарат. Стане можливим знов зробити професію державного службовця престижною, вивести на новий рівень якість послуг, що надаються державою громадянам, бізнесу і самим політикам, а також повернути довіру громадян до своєї держави. Адже саме від розуміння та компетенції державного службовця і залежить великою мірою, наскільки швидко буде реалізовано наші шанси на нове, європейське, майбутнє.

Т. Бідюк, власкор НЮБ НБУВ

Спеціальна конфіскація майна

Народні депутати України, які були обрані після подій Революції гідності, мають зобов'язання перед народом України забезпечити повернення державі майна, яке було набуто особами, що обіймали ключові посади в державі, за рахунок коштів, законність джерела походження яких не доведено. У такій ситуації поява нових ідей, щодо повернення коштів в державу, зовсім не дивує. Одну з них було зареєстровано у Верховній Раді.

3 вересня 2015 р. народні депутати Т. Чорновол від фракції «Народного фронту» та О. Барна від фракції «Блок Петра Порошенка» зареєстрували у Верховній Раді законопроект № 3025 «Про особливий режим спеціальної конфіскації майна». Документ пропонує повернути державі власність посадових осіб режиму Януковича, а також громадян України, проти яких

введено міжнародні санкції, і пов'язаних з ними людей і компанії.

У пояснювальній записці зазначено, що законопроект розроблено з метою забезпечення виконання державою стягнення на активи В. Януковича та його найближчого оточення. В. Янукович і його найближче оточення під час виконання покладених на них обов'язків здійснювали кримінальні злочини, пов'язані з присвоєнням державного майна, перевищенням службових повноважень та інші, і мали значні ресурси для приховування цих дій та легалізації доходів, одержаних унаслідок вчинення кримінальних злочинів. Так, використовуючи складні механізми виведення набутих злочинним шляхом коштів за допомогою компаній і фінансових установ, зареєстрованих в офшорних юрисдикціях, підставних осіб, номінальних директорів і довірених осіб, підроблені документи, насильство над свідками, колишні високопоставлені чиновники України приховали і вивели з країни мільярди доларів США.

Фракція «Народний фронт» заявляє про те, що цей законопроект відкриє можливість для повернення до Державного бюджету коштів і майна, які були незаконно здобуті колишніми високопосадовцями.

Цей проект двічі виносився в сесійний зал. У першому варіанті ініціаторами законопроекту були Т. Чорновол і О. Барна, у другому варіанті – Т. Чорновол, О. Барна і А. Тетерук.

Комітет Верховної Ради України з питань запобігання та протидії корупції не зміг прийняти рішення щодо законопроекту № 3025, що передбачає особливий режим конфіскації майна экс-чиновників. Під час голосування голоси депутатів розділилися, у результаті чого прихильники закону не змогли провести рішення.

Водночас документ жваво обговорюється серед громадян та в ЗМІ, оскільки очевидно, що спроби провести ідею спеціальної конфіскації майна через ВР будуть ще.

В експертному середовищі проект закону піддався детальному аналізу, і загальний висновок говорить про те, що в існуючому вигляді документ, очевидно, буде розкритикований з боку Європи, оскільки спеціальна конфіскація не може бути застосована до осіб, які зазначені в цьому законопроекті, бо жодному з них не винесено обвинувальний вирок.

Зокрема, представник України в Венеціанській комісії В. Пилипенко зазначив, що законопроект порушує норми міжнародного та вітчизняного законодавства та його оскаржуватимуть у Європейському суді. На думку В. Пилипенка, це призведе до того, що Європейський Союз та інші міжнародні партнери України будуть змушені в судовому порядку зняти санкції, застосовані до В. Януковича та інших чільних представників його режиму. Проект передбачає дискримінаційний підхід застосування кримінального права до окремих осіб і тому порушує основоположні права людини та суперечить Європейській конвенції з прав людини. Таким чином, це може стати підставою для визнання кримінального переслідування цих осіб політичним та таким, що порушує вимоги верховенства права.

Законопроект № 3025 пропонує конфіскувати майно без суду. Проте ст. 41 Конституції України регламентує, що обов'язковою умовою

конфіскації майна є наявність судового рішення. Автори законопроекту цей нюанс ігнорують. У той час як навіть «спеціальна конфіскація», яка фігурує в проекті, вимагає судового рішення.

Перш за все, згадаємо ст. 41 Конституції України, яку звичайними законами не змінити. Відповідно до неї: «Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом». Конфіскація майна без суду можлива при внесенні змін до Конституції України. Але цим Україна автоматично виключає себе зі сфери міжнародного права, оскільки фактично скасовує статuti ООН про право людини на справедливий суд та презумпцію невинності.

Тобто депутатська ініціатива не враховує, що наявність рішення суду є обов'язковою умовою конфіскації майна. Згідно зі ст. 96-1 Кримінального кодексу України, «спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна за умови вчинення злочину у випадках, передбачених в Особливій частині цього Кодексу».

Крім того, КПКУ містить норму (ст. 100), з якої витікає, що застосування спеціальної конфіскації здійснюється тільки після доведення в судовому порядку стороною обвинувачення, що власник (законний володілець) грошей, цінностей та іншого майна знав про їх незаконне походження та/або використання.

Проте, як відомо, Україна має виконувати свої міжнародні зобов'язання навіть у випадку виникнення певних суперечностей із чиним українським законодавством, а отже, автори проекту протиставляють йому ратифіковану нашою країною Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції. У Конвенції зазначається, що держави мають право розглядати питання про вжиття таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб створити можливість для конфіскації такого (придбаного в результаті злочину) майна без винесення вироку в рамках кримінального провадження у справах, якщо злочинець не може бути підданий переслідуванню з причини смерті, переховування або відсутності чи в інших відповідних випадках.

Варто зауважити, що застосування конфіскації без вироку в кримінальній справі явище, яке має місце у європейському законодавстві.

Ще однією причиною, через яку законопроект «Про особливий режим спеціальної конфіскації майна» розкритикували експерти, стало те, що запропонований механізм конфіскації передбачає, що держава одночасно та без визначеної процедури конфіскує та направляє до Бюджету ті активи, які є в Україні на сьогодні. Зрозуміло, що це дуже невелика частина майна, яке втратила Україна.

Експерт «Реанімаційного пакета реформ» Я. Юрчишин вважає, що через застосування такого механізму вбивається можливість довгостроково повернути в Україну все, що було виведено за кордон корупційними шляхами. Крім того, на його думку, це дає підстави для відповідних осіб у міжнародному правовому полі легалізувати свої доходи, адже, якщо держава

незаконно забрала їхні кошти, вони легалізують все, що було за кордоном, оскільки до них застосовано незаконні в міжнародному плані дії.

Президент Українського аналітичного центру О. Охріменко вважає, що законопроект порушує такий основоположний принцип капіталістичного суспільства, як недоторканність приватної власності. «У будь-якій європейській країні є правило: поки немає рішення суду, майно не може піддаватися конфіскації. Це основа правосуддя, європейського чи американського. У разі прийняття закону будь-який інвестор із США, Європи або навіть Китаю просто не буде мати жодних справ з Україною, а це свідчить про те, що судова система України не працює, а це, у свою чергу, є негативним сигналом для інвесторів. Тому що в країну, де не дотримуються основ законодавства, де немає захисту приватної власності, ніхто інвестувати не буде», – зазначив О. Охріменко.

Поки навколо законопроекту № 3025 «Про особливий режим спеціальної конфіскації майна» не вщухає інформаційний шум, у Верховній Раді України зареєстрували законопроект № 3040 «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», поданий від імені Прем'єр-міністра А. Яценюка.

Т. Чорновол у своєму блозі в «Українській правді» прокоментувала це, зазначивши, що «якщо парламент завалить № 3025, нас примусять прийняти № 3040 (законопроект “Про створення агентства керування активами”). На жаль цей другий законопроект: цинічна, корупційна схема, прикрита вимогою Євросоюзу для впровадження безвізового режиму».

Проте 8 жовтня 2015 р. Верховна Рада таки прийняла в першому читанні урядовий законопроект № 3040 «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів».

Представляючи в парламенті цей законопроект, міністр юстиції П. Петренко наголосив, що створення такої агенції надасть можливість якомога швидше виявити активи, отримані шляхом корупції чи у інший злочинний спосіб, за кордоном і повернути їх державі.

Водночас експерти Головного науково-експертного управління дійшли висновку, що реалізація положень урядового законопроекту № 3040 «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» може призвести до створення правових механізмів «узаконеного рейдерства».

«Реалізація положень цього законопроекту в правозастосовній діяльності, у разі недодержання суворої законності та не забезпечення дійсної прозорості конкурсних процедур, може призвести до створення правових механізмів “узаконеного рейдерства” арештованого майна, шляхом незаконного відкриття кримінального провадження щодо певної особи, накладення арешту на її майно, передачі такого майна в управління спочатку Національному агентству, а потім від Національного агентства іншим заздалегідь визначеним суб'єктам, які користуватимуться таким майном поки триває досудове слідство та розгляд справи в суді. Як показує практика в

деяких випадках досудове слідство та розгляд справи в суді можуть тривати декілька років», – ідеться у висновку експертів.

У висновку наголошено, що реалізація положень цього законопроекту однозначно збільшить видаткову частину державного бюджету. Разом з тим вказано, що пропозиція законопроекту щодо можливості фінансування Нацагентства за рахунок фінансової допомоги з ЄС є неприйнятною, оскільки це є порушенням законодавства.

Таким чином, законопроекти, які були запропоновані у Верховній Раді – № 3025 «Про особливий режим спеціальної конфіскації майна» та № 3040 «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» – активно обговорюються і досить сильно критикуються експертами (*За матеріалами: <http://www.unn.com.ua>; <http://www.eurointegration.com.ua>; <http://espresso.tv/blogs>; <http://rada.gov.ua>; <http://www.depo.ua>; <http://ua.112.ua>; <https://site.ua>; <http://blogs.pravda.com.ua>; <http://ukr.lb.ua>; <http://flashontimenews.com>; <http://finbalance.com.ua>).*

О. Саморукова, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Обговорення: скасування трудових книжок

В Україні Міністерство економічного розвитку і торгівлі на чолі з міністром А. Абромовичусом ініціювало проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо спрощення ведення кадрової роботи платниками податків)», який передбачає скасування трудових книжок.

Метою цієї реформи є скасування трудових книжок, що дасть можливість підприємцям зекономити кошти на їх адміністрування та зробить більш легким процес наймання та звільнення працівників. Але для щоб реформа запрацювала, потрібно внести зміни до 22 законів і сотні нормативних актів.

Тож голова відомства А. Абромовичус вислав на узгодження в інші органи пакет законів щодо скасування трудової книжки і закликав до обговорення. На його переконання, уже давно потрібно попроситися із «совковою спадщиною».

Наразі ці документи активно вивчають у Мінсоцполітики, Пенсійному фонді та інших структурах, а експерти жваво коментують дану ініціативу.

Спробуємо і ми з'ясувати всі «за» і «проти», дізнавшись, що говорять експерти з цього питання.

У самому Мінекономрозвитку говорять, що вся інформація про трудову діяльність уже міститься в єдиній базі даних з 2000 р. Замість книжок хочуть додати до наявного реєстру пункт про посаду співробітника. За їх словами, це дасть змогу точно визначати трудовий стаж, коли це потрібно. Таким

чином, функції трудової книжки буде повністю виконувати база даних. При цьому вони запевняють, що зберігати трудову книжку не потрібно, якщо трудовий стаж розпочався після 2000 р., оскільки ця інформація вже міститься в базі. Якщо ж до 2000 р. – трудову потрібно зберегти, щоб мати можливість підтвердити стаж, – так пояснюють у міністерстві.

На думку співробітників Мінекономрозвитку, зі скасуванням потреби вести трудові книжки українці позбудуться зайвої паперової бюрократії і заощадять час працівникам і HR менеджерам.

Про переваги говорить і перший заступник міністра економічного розвитку Ю. Ковалів, одна з творців реформи. На її думку, економиться час роботодавців на ведення трудової книжки, створюється більш зручний механізм ведення документації в електронному вигляді, і кадровим службам не потрібно витратити час на заповнення цих документів та їх зберігання. Крім того, розв'язується проблема втрати трудової книжки.

На сьогодні втрата трудової книжки гостро стоїть для більшості переселенців непідконтрольних територій при оформленні на нове робоче місце. Можливо, ця реформа і буде розв'язанням даної проблеми.

Доповнює перелік переваг А. Єрашов співавтор законопроекту про скасування трудових книжок. Одною з переваг законопроекту є захист працівника. Наприклад, коли працівника незаконно звільнили з роботи, за статтею. Він може звернутися до суду і оскаржити цей запис. Суд приймає, наприклад, рішення на користь працівника, запис у трудовій виправлять. А в електронному реєстрі буде зберігатися тільки останній запис, а незаконний запис про звільнення за статтею, відмінений судом, буде вилучено. Це дасть змогу уникнути ситуації, у якій він буде представлений у «поганому» світлі перед майбутнім роботодавцем, хоч і не зі своєї вини.

Інша перевага – економія для бізнесу. «Ми передбачаємо, що зекономлені гроші підуть на розширення бізнесу, на створення нових робочих місць, можливо, на підвищення заробітної плати», – наголошує А. Єрашов.

Ще однією перевагою скасування трудових книжок експерт назвав економію часу і зменшення кількості документів, необхідних для надання в різні держструктури при оформленні виплат. За його словами, ця реформа спрямована на максимальне спрощення і автоматизацію оформлення пенсій та інших виплат.

У свою чергу неурядова організація EasyBusiness наводить дані, що скасування трудових книжок дасть змогу заощадити близько 500 млн грн щороку.

Співзасновник EasyBusiness організації М. Гайдай стверджує, що саме з їх подачі Мінекономрозвитку виступило з ініціативою скасування трудових книжок. На його переконання, трудові книжки сьогодні не потрібні, оскільки всі питання можна вирішувати за допомогою електронних реєстрів. Важливо розуміти, що трудова книжка не є документом, за яким встановлюється розмір пенсії і визначається трудовий стаж. З 2000 р. в Україні існує Єдиний реєстр застрахованих осіб, він ведеться в електронному вигляді і містить дані про платежі в Пенсійний фонд за кожного працівника. Саме по

відрахуванням і визначається страховий стаж працівника, згідно з яким потім оформлюється пенсія, уточнює М. Гайдай.

Міністр соціальної політики П. Розенко підтримує реформу та прогнозує, що така реформа забере чимало часу. Але спочатку треба розв'язати безліч проблем і нюансів. «У нас є проблема з персоніфікованим обліком українців. Начебто база Пенсфонда і є, але вона не централізована, і працює тільки по регіонах. Тобто, якщо людині потрібно підтвердити свій трудовий стаж, а він працював у кількох областях, то доведеться відправляти запити в різні облцентри. Тому спочатку треба зробити систему персоніфікованого обліку єдиною, а вже потім скасовувати трудові книжки – адже ця ініціатива стосується 14 млн працюючих українців», – говорить міністр. За його словами, для впровадження реформи знадобиться не один рік, до того ж потрібно знайти кошти для створення сучасних потужних інформреєстрів.

А перший заступник голови Комітету соціальної політики Верховної Ради С. Каплін говорить, що це питання потребує обговорення, тож найближчим часом депутати обговорять це питання, а також вислухають роботодавців і профсоюзи, для остаточного визначення. За його словами, «у країні низька залученість роботодавців і працівників в електронний формат взаємодії. Крім того, зараз є величезна кількість заяв про маніпуляції з робочим стажем при отриманні пенсії: 5 млн справ щодо трудового законодавства!» Тож паралельно потрібно посилити відповідальність за маніпуляції.

Експерт ВР підприємців при Кабміні А. Забловський говорить, що на сьогодні ця ідея актуальна. Альтернативою трудовим книжкам могла б стати персоніфікована пластикова карта. «Крім того, у базі даних у кожного українця має бути свій кабінет, де він міг би відстежувати всі свої робочі місця, посади, рівень зарплат», – зауважує експерт.

У Федерації роботодавців України (ФРУ) також схвально ставляться до такої пропозиції, але дещо не впевнені щодо її втілення. «Ми вже давно за таке рішення, – говорить директор департаменту соціальної політики відомства Ю. Кузовий. – Трудові книжки – це з усіх боків атавізм, і в Європі їх немає. Досить інформації в єдиному реєстрі, про який говорять у Мінекономіки. Причому туди навіть посаду співробітника вносити не обов'язково – вона не впливає на нарахування пенсії. А пільгові дані вже давно внесені».

А от голова Федерації профспілок України Г. Осовий на урядовому засіданні під час розгляду цього законопроекту висловив рішуче заперечення проти поспішного скасування трудових книжок без створення надійної інформаційної бази про трудову діяльність працівників і запропонував відкласти вирішення цього питання та провести нараду за участю профільних міністерств та профспілок, щоб остаточно визначитися щодо подальших дій. Коментуючи ситуацію, він додав: «Складається враження, що вже вирішено всі проблеми в економіці і Міністерство економічного розвитку і торгівлі України взялося за питання, за які відповідає Міністерство соціальної політики України».

За його словами, перш за все юристи мають ретельно проаналізувати, які

можуть бути ризики від відміни трудової книжки, бо надто багато виникає запитань. Так, наприклад, чи дійсно буде реальна економія від скасування трудових книжок? А у разі запровадження державного електронного реєстру персональні дані працівників мають бути надійно захищені від стороннього доступу і водночас кожний працівник повинен мати власний ключ доступу до Держреєстру, персональну електронну картку, де відображена вся інформація. Іншим важливим питанням у цій справі стає надання роботодавцями довідок про підтвердження трудового стажу на запит працівника, часто таку довідку з різних причин взяти практично неможливо.

Бажання полегшити життя бізнесу може викликати порушення прав мільйонів працівників, зокрема, майже 3 млн людей, зайнятих у важких, шкідливих і небезпечних умовах праці. Непродумане вилучення трудових книжок з ділового обігу може викликати безлад у трудових відносинах, втрату достовірних даних. Немає бази даних – немає і підтвердження трудового стажу працівника, і людина у підсумку залишиться сам на сам зі своєю проблемою. Тому профспілкова сторона висловила обґрунтовані застереження, наполягаючи на повному збереженні та захисті персональних даних працівника про його трудову діяльність.

Ще одна непотрібна реформа, а точніше, несвоєчасна, на цьому наголошує экс-секретар Комітету ВР з питань соціальної політики та праці А. Павловський. Основна функція трудової книжки¹ – це облік трудового стажу людини. І це основний документ, коли виникають суперечки при нарахуванні пенсій, це документ, з яким можна йти до суду, щось вимагати, виправляти тощо. А також постає питання хто буде вести цей облік, якщо не буде трудової книжки, це потребує визначення. Є ряд технічних питань, які потрібно вирішити. На його думку, поспішати в ці справі не потрібно, а також він дивується, чому Міністерство економіки не займається своїми справами, а відволікається на другорядні речі. Чому ініціатива стосовно цього питання пішла саме від Міністерства економіки, хоча це компетенція Міністерства соціальної політики.

Генеральний директор Української федерації страхування, експерт «Реанімаційного пакета реформ» Г. Третьякова зауважує: «Перед цим анонсуванням уряд мав би ввести в роботу електронну систему, яка б містила інформацію про трудовий стаж громадян та передбачала можливість видачі відповідних довідок.

Замість паперових носіїв треба створити реєстр, з якого дуже просто і не дуже дорого можна отримати ту саму інформацію, яку містить трудова книжка. Допоки такого реєстру немає і немає можливості його створити – говорити нема про що. Реформа з'явиться вже тоді, коли буде працюючий реєстр, з якого можна буде дуже просто отримати інформацію. Це

¹ Трудова книжка – офіційний персональний документ, що містить записи про працевлаштування громадянина. Оформляється при першому надходженні на роботу, зберігається у відділі кадрів організацій-роботодавця, містить особисті дані (прізвище, ім'я, по батькові), дату і рік народження, освіту, професію і спеціальність; всі зміни і будь-яка інформація про взаємини з роботодавцем реєструються в трудовій книжці і завіряються підписом відповідального співробітника відділу кадрів. Записи про звільнення засвідчуються особистим підписом громадянина. При звільненні або переході на інше місце роботи трудова книжка видається громадянину на руки, а при оформленні трудових відносин з новою організацією – передається в її відділ кадрів.

називається адміністративні послуги держави».

Кадровики до цієї ідеї ставляться по-різному. Т. Лазоренко, співробітниця кадрової служби, погоджується, що електронний реєстр досить зручний, але по ньому не видно, за якими статтями здобувач ішов з минулих робіт та як часто він змінював місце – відстежувати це за реєстром досить проблематично – а до того ж він може давати збої. Начальник HR-департаменту О. Фірсова виступає за їх скасування, при тому наголошує, що ніхто ж не заважає людині завести навіть три трудові та оформлятися на роботу щоразу як уперше.

Юристи дещо скептично ставляться до такої іновачії. Юрист Pavlenko Legal Group С. Олексін наголошує, «для будь-якого юриста очевидно, що скасування трудової книжки має бути лише частиною реформи по переходу від солідарної до накопичувальної пенсійної системи. При цьому скасування трудових книжок – це похідна від створення Державного пенсійного реєстру, який дасть змогу вести облік накопичувального рахунку кожного платника пенсійних внесків і зробить трудову книжку непотрібною.

Наразі ж трудова книжка забезпечує можливість підрахунку трудового стажу, що впливає на отримання пенсії у солідарній пенсійній системі. На противагу цьому в накопичувальній пенсійній системі більш важливим є розмір зібраних пенсійних внесків, які трудова книжка жодним чином не враховує. Відтак можна зробити висновок, що пакет законів щодо скасування трудової книжки не повинен ставити собі за головну мету скасування трудової. Законопроекти мають бути спрямовані на облік пенсійних внесків на накопичувальних рахунках, що зробить трудові непотрібними. В іншому випадку, скасування трудових книжок буде імітацією реформ».

С. Павліченко, молодший юрист юридичної компанії L.A. Group, говорить, що законопроект потрібно доопрацювати. Якщо стаж починається з 2000 р., то вся інформація міститься в якійсь єдиній базі, а якщо до 2000 р., то, щоб підтвердити свій трудовий стаж, потрібно надати трудову книжку і тому відміна трудових книжок загалом, їх знищення, є неможливою.

Говорячи про економію, С. Павліченко вказує, що цифри занадто роздуті. Навпаки, ця реформа є затратною, оскільки потребує створення єдиного уніфікованого реєстру, куди необхідно внести усі дані. На її переконання, варто створити реєстр інформації до 2000 р., щоб забезпечити громадянам потім нарахування пенсії. Інформація, яка вже є на сьогодні у реєстрі, потребує доповнення, а в законопроекті не прописано, хто буде доповнювати ці дані.

Незважаючи на те що є недоліки і законопроект потрібно доопрацювати, експерти все ж оцінюють доволі позитивно цю реформу.

А дізнатись, що з цього приводу думає населення нашої країни, допоможе опитування читачів, яке провів портал Finance.UA на своїй сторінці. За даними опитування, думки більшості опитаних читачів розділилися: одні не підтримують пропозицію, інші ж навпаки.

За результатами опитування Finance.UA, 36 % опитаних респондентів не підтримують реформу від Мінекономрозвитку і вважають, що вона не підготовлена як слід, інша частина опитаних, з розривом в 1 %, вважає, що

скасувати «совковий спадок» необхідно і замість цього перейти на введення електронного реєстру – кількість таких опитаних становить 35 %.

Вісімнадцять відсотків читачів категорично не підтримують нововведення від міністра, 4 % ще не вирішили і поки що не можуть відповісти, на відміну від 7 %, які згодні перейти на електронне адміністрування, проте на всяк випадок прибережуть свою трудову книжку.

На самій сторінці Міністерства економічного розвитку і торгівлі України статистика обговорення проектів, а саме проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо спрощення ведення кадрової роботи платниками податків)» говорить, що більшість цей проект не підтримує.

Заклики Мінекономрозвитку та Кабінету Міністрів до обговорення та висловити думку з приводу скасування трудових книжок не залишилися без відповіді народу.

Як показує обговорення в соціальних мережах, часто не на користь скасування трудових книжок, так, питання, які виникають у людей, залишаються без відповіді. Наприклад: чому ніхто не говорить, у скільки обійдеться Єдиний реєстр, чи всі роботодавці зможуть якісно та вчасно вносити дані до цього реєстру, чи буде адміністрування безкоштовним, чи можливо кадрові агенції зроблять бізнес на резюме?

Владі потрібно вчитися дослухатися до голосу свого народу, і страхи, які виникають, потрібно розвіювати. Можливо, більше роз'яснювати та інформувати громадськість щодо даної реформи. Можливо, провести презентацію проекту із залученням профспілок, які б на місцях провели роз'яснення *(За матеріалами: <http://www.me.gov.ua>; <http://espreso.tv>; kadrovik01.com.ua; <http://newsradio.com.ua>; <http://ua.korrespondent.net>; <http://ukr.segodnya.ua>; <http://24tv.ua>; NEWSru.ua; <http://lagroup.kiev.ua>).*

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Підготовка і виконання проекту:

А. Березельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Основні тенденції висвітлення української тематики в іноземних ЗМІ

Протягом оглядового періоду з 1 по 30 вересня 2015 р. було проаналізовано 347 інформаційних повідомлень зарубіжних інтернет-ЗМІ, у яких висвітлювалися питання, пов'язані із ситуацією в Україні. Із них 165 матеріали західних ЗМІ та 174 – російських ЗМІ. Проведений аналіз показав, що з наявного загалу матеріалів негативне наповнення щодо України містять приблизно 4 % інформаційних повідомлень у західних та приблизно 44 % російських ЗМІ. З них тільки в одному інформаційному повідомленні

західних ЗМІ та 49 % російських ЗМІ виявлено ознаки маніпулятивних технологій. Якщо порівняти дані дослідження вересня з даними на початку року, зокрема квітнем, то можна стверджувати, що кількість матеріалів негативно наповнених щодо України в західних інтернет-ЗМІ значно скоротилася з 18 до 4 %. Також можна говорити про незначне зменшення негативно наповнених матеріалів щодо України у російських інтернет-ЗМІ, відповідно з 83 до 44 %.

За результатами дослідження, найбільш поширеними наразі є такі види інформаційних маніпуляцій: **зсув акцентів** (перенесення автором маніпуляції уваги аудиторії з небажаних для нього на потрібні йому аспекти, надання небажаної інформації другорядного значення), **підміна** (один з варіантів використання дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру для позначення несприятливих дій і навпаки. Так, погроми називаються «демонстраціями протесту», бандитські формування – «борцями за волю», найманці – добровольцями тощо), **дезінформування** (створення або видалення інформації з публічних документів з метою створення неправильного документування події або дії особи чи організації, включаючи повну фальсифікацію фотографій, кінокартин, трансляцій та звукозаписів, подібно до друкованих документів), **вибіркова правда** (пропагандист говорить правду, або таку вибірку з правди, яка необхідна для його цілей, і говорить її в такий спосіб, що слухач і не думає, що отримує пропаганду) **маніпуляції заголовком**.

Наприклад, автор розміщеного виданням «Московский комсомолец» матеріалу ««Правый сектор» не пустил в Крым «кур» замглавы администрации Порошенко» (<http://www.mk.ru/politics/2015/09/22/pravyy-sektor-ne-pustil-v-krym-kur-zamglavy-administracii-poroshenko.html>). – 2015. – 22.09) Л. Александрова коментує продовольчу блокаду Криму таким чином: «Учасники продовольчої блокади перегородили шлях не аби яким вантажівкам, а фурам набитим курячим м'ясом компанії “Наша Ряба”. Вантаж належить холдингу мільярдера, а за сумісництвом першому заступнику глави адміністрації президента України, Юрію Косюку. Тяжко віриться, що наближеному до Порошенка бізнесменові високого польоту сподобається безчинство “Правого сектору”, забороненої в Росії націоналістичної організації» (ствердження, псевдооб'єктивне коментування, маніпулювання заголовком).

Маніпулятивний прийом маніпулювання заголовком зустрічаємо і в матеріалі видання «Российская газета» (<http://www.rg.ru/2015/09/04/azarov-site.html>). – 2015. – 4.09), заголовок якого «Киев запрещает правду» відображає не стільки сучасні українські політичні реалії, скільки думку автора матеріалу про ці політичні реалії, яка, утім, видається за факт (маніпулювання заголовком, підміни факту думкою). Те ж саме стосується і заголовків ««Спасение» Украины угрожает Европе» (<http://argumenti.ru/politics/n503/414302>) та «Киев отпускает ДНР и ЛНР в Россию» (<http://www.mk.ru/politics/2015/09/13/kiev-otpuskaet-dnr-i-lnr-v-rossiyu.html>).

Активним є використання в російських інтернет-ЗМІ маніпулятивного

прийому – дезінформування. Наприклад, видання «Российская газета» у матеріалі «Это чистый пиар» (<http://www.rg.ru/2015/09/18/piar.html>. – 2015. – 18.09) повідомляє про те, що: «Українські потяги, які відправляються з Київського вокзалу Москви, мають сумний та дивний вигляд: в напівпустих вагонах майже одні сумні жінки». При цьому автор цього повідомлення І. Зубков не вказує, чим саме дивно виглядають українські потяги московського прямування та чому вони мають сумний вигляд. Також відсутні будь-які пояснення автором щодо «суму жінок». Автор тим самим не тільки вдається до дезінформування, але й активно використовує у своєму матеріалі емоційно наповнені слова, а також не передбачає ніяких конкретних аргументів чи аналізу (блискучі узагальнення), намагаючись у першу чергу звертатися не до розуму, а до почуттів людини (нагнітання негативного емоційного фону та зсув акцентів).

Ще один приклад маніпулятивного прийому дезінформування наведемо з інтернет-видання «Независимая газета» (http://nvo.ng.ru/gpolit/2015-09-25/1_litovkin.html. – 2015. – 25.09), у статті «Киевские власти определились с врагом “номер раз”» автор **В. Літовкін** заперечує присутність російських військ на Сході України, тоді як уся світова спільнота підтвердила їх наявність, тобто створюється інформація з метою неправильного документування події: «Створюються міфи про російських військах (30 тис., 40 тис. Або іноді 11 тис. – Порошенко і його клевети весь час плутаються у цифрах), які воюють проти української армії на Донбасі разом з терористами (так у Києві називають ополченців, що захищають свої будинки і життя своїх сімей) ... Це київські політики і військові на кожному кроці стверджують, що Україна воює з Росією, зомбують цими мантрами своє населення, а в Росії ніхто чомусь не знає, що вона в стані війни з Україною. Їй про це ніхто чомусь не оголошував. Може бути, тому, що цього не існує в природі» (коментарі, дезінформування). Автор робить висновки тільки на підставі того, що в Росії ніхто не повідомляв про війну, яку вона веде в Україні, забуваючи чи не знаючи, що світовою спільнотою цей факт давно вже підтверджений.

Слід зауважити, що крім активного використання маніпулятивної техніки дезінформування, російські інтернет-ЗМІ активно використовують – вибірккову правду.

Наприклад, на сторінках інтернет-видання «Россия 24» (<http://www.ostro.org/general/politics/articles/481436/>) автор статті С. Петровская наводить цитату секретаря Ради безпеки РФ М. Патрушева: «Секретар Ради безпеки РФ Микола Патрушев заявив, що українська влада не мають наміру визнавати Донецьку і Луганську народні республіки, постійно порушують мінські угоди». Наведена цитата акцентує увагу читачів на те, що мінські угоди порушуються українською стороною, проте не згадано про порушення цих угод протилежною стороною.

Результати моніторингу виявили також активне використання ЗМІ таких інформаційних маніпуляцій, як **підміна факту думками** (*ця техніка використовується, коли ідея, яку пропагандист хоче вкорінити, буде викликати менше довіри, якщо її задекларувати прямо. Концепція натомість*

багаторазово припускається або подається так, що вона впливає зі змісту), та **блискучі узагальнення** (це емоційно наповнені слова, які додаються до продукту чи ідей, але не передбачають ніяких конкретних аргументів чи аналізу) тощо.

Наприклад, відразу декілька маніпулятивних технологій застосовує «Московский комсомолец» (<http://www.mk.ru/politics/2015/09/13/kyiv-otpuskaet-dnr-i-lnr-v-rossiyu.html>): «Тому Київ міркує так: нехай ДНР і ЛНР поки будуть окремо. У частині суспільства навіть досить поширена думка, що ці регіони взагалі потрібно вигнати з країни, бо там живуть якісь не такі люди або вони зовсім не є людьми, а “колорадськими жуками”» (підміна факту думками, використання стереотипів, нагнітання негативного емоційного фону, блискучі узагальнення ствердження).

Подібний маніпулятивний прийом зустрічаємо і в матеріалі видання «Российская газета» (<http://www.rg.ru/2015/09/21/maidan.html>), цитата з якого: «Давно помічено, що нинішній київський режим не може жити без війни, мир для нього згубний. Адже в цьому випадку вся розбуджена “євромайданом” в суспільстві ненависть буде спрямована всередину країни, на своїх кумирів, з яких швидко облітає демократичний і європейський фльор. Легко помітити, що три тижні без війни українські політики витратили на взаємні чвари, звинувачення в корупції та інші “разлагающие «единство нации» телодвижения”», відображає не стільки сучасні українські політичні реалії, скільки думку автора матеріалу про ці політичні реалії, яка, утім, видається за факт (фактографічність, блискучі узагальнення та констатація факту).

При цьому такі методи як **однобічність висвітлення подій** та **створення «інформаційної хвилі»** характерні майже для всіх інформаційних повідомлень стосовно України в російських ЗМІ (див. нижче «Методи маніпуляційних технологій»).

Окрему увагу було приділено питанню маніпулятивному дискурсу, зокрема, застосуванню в інформаційних повідомленнях дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру, використання яких спрямоване на підсилення ефективності дії інших інформаційних маніпуляцій. Навіть у випадку, на перший погляд, об’єктивних повідомлень наявність у тексті дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру може створити негативний емоційний фон, сформувану негативну асоціацію, стереотип тощо. Наприклад, бойовики («Правого сектору»), незалежна (замість Україна), «бандерівці», «злочинна влада», «європейська» (замість Україна), київська окупація, Київ (вживається Київ у значенні Україна), київський режим. А наприклад, вирази ««демократичної» України» та «групи «патріотів»», слова демократичної та патріотів авторами навмисно взято в лапки, для того щоб спрямувати увагу читача на невідповідність значення цих слів у даному вживанні.

З іншого боку, за допомогою відповідних дискурсивних одиниць може відбуватись як інформаційна легітимізація, так і делегітимізація окремих процесів. Так, вживання аббревіатур «ДНР» і «ЛНР» без лапок легітимізує на підсвідомому рівні ці самопроголошені утворення, створюючи уявлення про

їх визнання світовою спільнотою. Також використання поряд з дискурсивними одиницями «російська влада» виразу «київська влада» спрямоване на підсвідоме «звуження» компетенції української влади.

Здійснений аналіз результатів моніторингу зарубіжних ЗМІ покликаний не лише визначити, які саме зарубіжні ЗМІ вдаються до інформаційних маніпуляцій і беруть, таким чином, участь в антиукраїнській пропаганді, а й виявити домінуючі маніпулятивні тренди з метою вироблення інструментів для мінімізації їх негативного впливу.

Методи маніпуляційних технологій

Апелювання до страху: намагання отримати підтримку своїм ідеям/поглядам, використовуючи наявні страхи та упередження аудиторії.

Створення погрози: прийом «стратегічного» характеру, що впливає на емоції масової аудиторії. Його головне завдання – змусити боятися.

Фактографічність: розгляд факту поза контекстом, описання факту без його аналізу, узагальнення, причинно-наслідкових зв'язків.

Отруйний сендвіч: специфічна структуризація тексту, спрямована на те, щоб приховати від аудиторії «непотрібну» правду: комунікатор дає позитивне повідомлення між негативною передмовою і негативним висновком. За наявності у комунікатора певних здібностей і досвіду позитивне повідомлення може залишатися непоміченим аудиторією.

Створення асоціацій: об'єкт в очах громадськості штучно прив'язується до чогось такого, що сприймається масовою свідомістю як дуже погане (чи навпаки – гарне). Для цієї мети широко використовуються метафори. Практикується зв'язування імені політичного опонента з тяжким становищем народу, негативний образ, з яким асоціативно вдається в масовій свідомості зв'язати супротивника (фашист, сталініст, хабарник, мафіозі тощо).

Принцип контрасту: детально описується інформація про політичних опонентів, яка має негативне забарвлення, а поряд з нею подається позитивна інформація про «своїх» політиків;

Підміна: один з варіантів використання дискурсивних одиниць маніпулятивного характеру для позначення несприятливих дій і навпаки. Так, погроми називаються «демонстраціями протесту», бандитські формування – «борцями за волю», найманці – добровольцями тощо.

«Очевидці» події: ефективний прийом, нерідко використовуваний для створення емоційного резонансу. Опитується багато випадкових людей, зі слів яких формується необхідний значеннєвий і емоційний ряд.

Помилкова аналогія чи наведення маніпулятивних аналогій: маніпуляція, спрямована на приховування справжньої причини в будь-якому питанні, заміну її помилковою аналогією. Наприклад, відбувається некоректне зіставлення різних, інколи навіть взаємовиключних наслідків, які в даному випадку видаються за одне. Ігнорується логічна складова в низці

питань мало не протилежного характеру, які представляються маніпуляторами як один причинно-наслідковий ланцюжок.

Констатація факту: бажаний стан речей подається ЗМІ як факт, що вже здійснився.

Коментарі: ціль – створення такого контексту, у якому думки людини формуватимуться в потрібному напрямі. Повідомлення про факт супроводжується інтерпретацією коментатора, який пропонує читачу чи глядачу кілька раціональних варіантів пояснення.

Класифікатори: слова-«приправи» для будь-якого інформаційного повідомлення. По-перше, це слова і сполучення, корисні для опису власної «позитивної і конструктивної позиції». По-друге, це «слова, що контрастують» для того, щоб у негативному ключі охарактеризувати супротивника. Типовий варіант повідомлення в новинах: «учасники акції»... (варіанти: «люди похилого віку, особи без певних занять, серед яких є злочинні елементи, алкоголіки і наркомани; радикально налаштовані молоді люди, що сповідують екстремістські погляди...»; «акція проводиться за гроші»... тощо).

Ефект ореолу: перенесення позитивних/негативних характеристик певної особи або сфери діяльності, процесу, держави на інші, наближені до них, але не пов'язані з уже проявленими. Наприклад, людину, яка домоглася вагомих успіхів у якійсь конкретній галузі, оточуючі вважають здатною на більше й в інших справах, а також приписують цілу низку позитивних якостей.

Ефект бумеранга: перенасичення інформаційного простору негативною/позитивною інформацією, яка у підсумку починає викликати в аудиторії зворотний ефект – роздратування надмірною кількістю «позитиву» або симпатію через співчуття у випадку постійної критики.

Забовтування: використовується з метою зниження актуальності явища чи формування негативного ставлення до нього, створення т. зв. «інформаційного шуму», коли за потоком другорядних повідомлень потрібно сховати якусь важливу подію чи головну проблему.

Анонімний авторитет: апелювання до авторитетної думки з метою викликати довіру до повідомлення, наприклад: «учені на підставі багаторічних досліджень установили...», «експерти вважають...» тощо.

Рекомендація: використання репутації чи ролі індивіда, який рекомендує (експерт, поважна публічна особа тощо); рекомендації по суті є цитуваннями в контексті чи поза ним, особливо на підтримку чи проти здійснюваної політики, дій, програм чи осіб.

Блискучий фантик: слова, які позитивно описують об'єкт, але нічого не говорять по суті. При цьому характеристики розпливчасті настільки, що можуть бути застосовані до будь-якого об'єкта, у той же час спростувати їх та назвати помилковими не можна.

Нечітке припущення чи підміна факту думками: ця техніка використовується, коли ідея, яку пропагандист хоче вкорінити, буде викликати менше довіри, якщо її задекларувати прямо. Концепція натомість багаторазово припускається або подається так, що вона впливає зі змісту.

Використання стереотипів: техніка призначена спровокувати упередження в аудиторії навішуванням на об'єкт пропаганди ярликів, які зображають об'єкт пропаганди в такому світлі, що цільова аудиторія його боїться, ненавидить або гидиться чи вважає небажаним.

Багатократне повторення: цей підхід для аргументації використовує невтомне повторення ідеї. Ідея, простий слоган, який повторюється достатню кількість разів, може сприйнятися як правда.

Ствердження: надання ЗМІ переваги бездоказовим аргументам замість об'єктивної дискусії, що обмежує плюралізм думок і просуває лише одну точку зору.

Постановка риторичних запитань: представник ЗМІ ставить аудиторії просте запитання, водночас наділяючи його відповідним підтекстом.

Ефект первинності: при надходженні суперечливої інформації, перевірити яку неможливо, людина вірить тій, яка надійшла першою. А змінити вже сформований погляд дуже важко.

Відволікання уваги: за допомогою відеоряду, розбавлення повідомлень непотрібною інформацією, яка відволікає увагу від важливої суспільної події.

Створення асоціацій: ув'язування певного об'єкта з негативними асоціаціями в очах громадськості.

Благі слова: слова в системі цінностей цільової аудиторії, які створюють позитивний образ, якщо застосовуються до особи чи речі. «Мир, щастя, безпека, мудре керівництво, свобода, правда тощо» – є благими словами. Багатьма релігійність розглядається як благість, асоціація з нею дає великі переваги.

Вибіркова правда: пропагандист говорить правду, або таку вибірку з правди, яка необхідна для його цілей, і говорить її в такий спосіб, що слухач і не думає, що отримує пропаганду... Мистецтво пропаганди – це не брехати, а швидше вибирати правду, яка тобі необхідна, та подавати її в суміші з іншою правдою, яку хоче почути аудиторія

Блискучі узагальнення: це емоційно наповнені слова, які додаються до продукту чи ідей, але не передбачають ніяких конкретних аргументів чи аналізу.

Дезінформування: створення або видалення інформації з публічних документів з метою створення неправильного документування події або дій особи чи організації, включаючи повну фальсифікацію фотографій, кінокартин, трансляцій та звукозаписів, подібно до друкованих документів.

Емоційний резонанс чи нагнітання негативного емоційного фону: спосіб створення у широкої аудиторії певного настрою з одночасною передачею пропагандистської інформації. Емоційний резонанс дає змогу зняти психологічний захист, що на усвідомлюваному рівні створює людина, намагаючись відгородитися від пропагандистського чи рекламного «промивання мозків». Одне з основних правил пропаганди говорить: у першу чергу потрібно звертатися не до розуму, а до почуттів людини.

Буденна розповідь: представлення інформації, яка може викликати небажаний ефект, у звичайному, «буденному» тоні, начебто нічого дивного і тим більше страшного не відбувається.

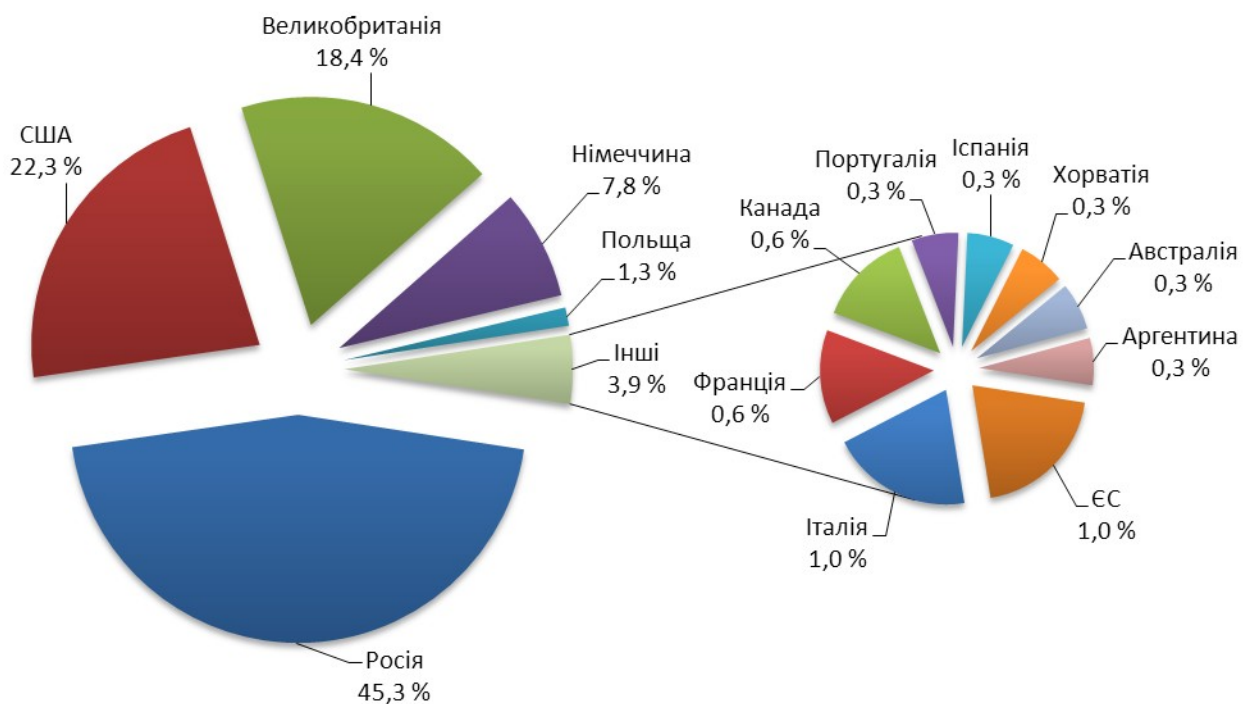
Однобічність висвітлення подій: у даному випадку маніпулятивність методики, яка застосовується, спрямована на однобічність висвітлення подій, коли надається можливість висловитися лише одній стороні процесу, у результаті чого досягається помилковий (прихований, маніпулятивний) ефект при можливій інтерпретації подій, що подаються в матеріалі, фактично подібну інтерпретацію виключаючи.

Створення інформаційної хвилі: пропагандистська акція спрямована на стимулювання активного коментування певної інформації значною кількістю ЗМК. Головна мета використання цього прийому полягає в створенні т. зв. «вторинної інформаційної хвилі» на рівні міжособистісного спілкування – для ініціювання відповідних обговорень, оцінок, появи відповідних чуток, – тривалому циркулюванню потрібної інформації в інформаційному просторі. Усе це дає змогу багаторазово підсилити потужність інформаційно-психологічного впливу на цільові аудиторії.

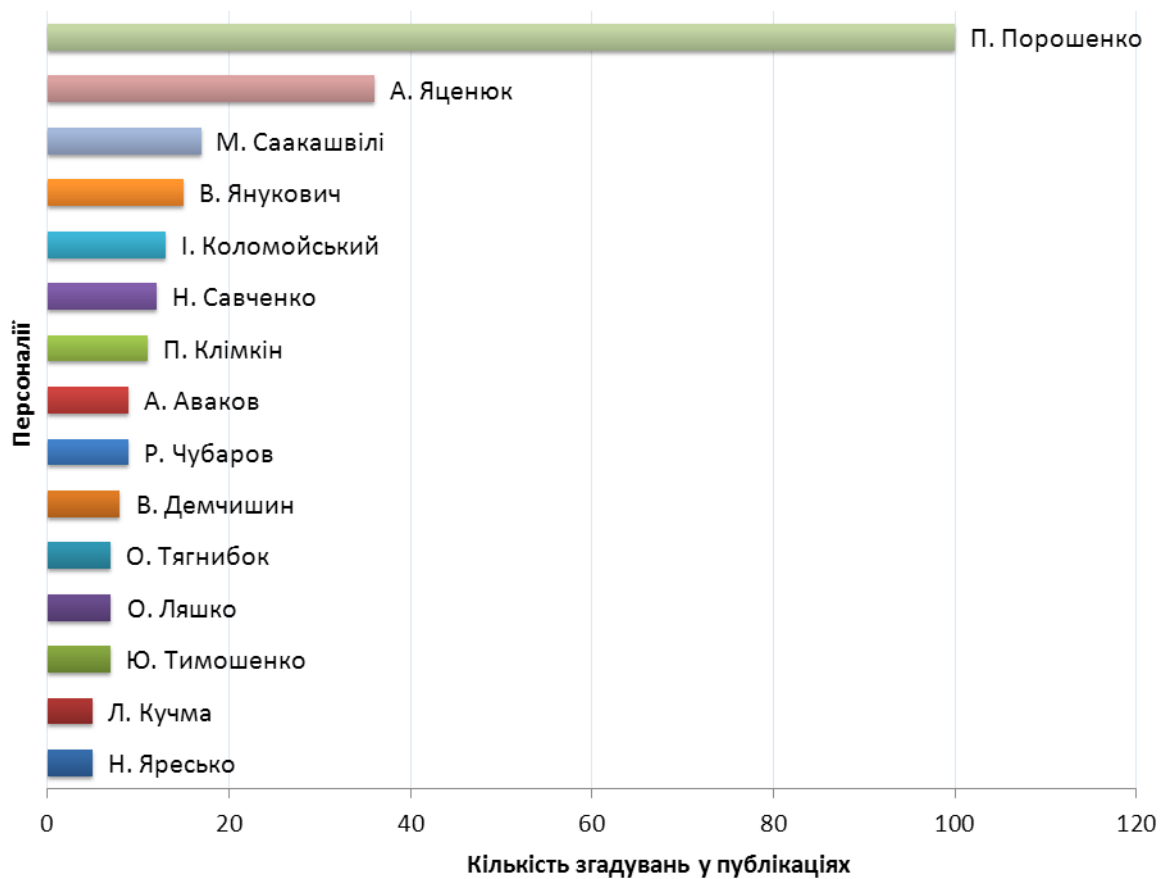
Зсув акцентів: перенесення автором маніпуляції уваги аудиторії з небажаних для нього на потрібні йому аспекти, надання небажаній інформації другорядного значення.

Розмахування прапором: намагання виправдати дію на підставі того, що це патріотично або певним чином діє на користь країні, групі або ідеї, яку підтримує цільова аудиторія.

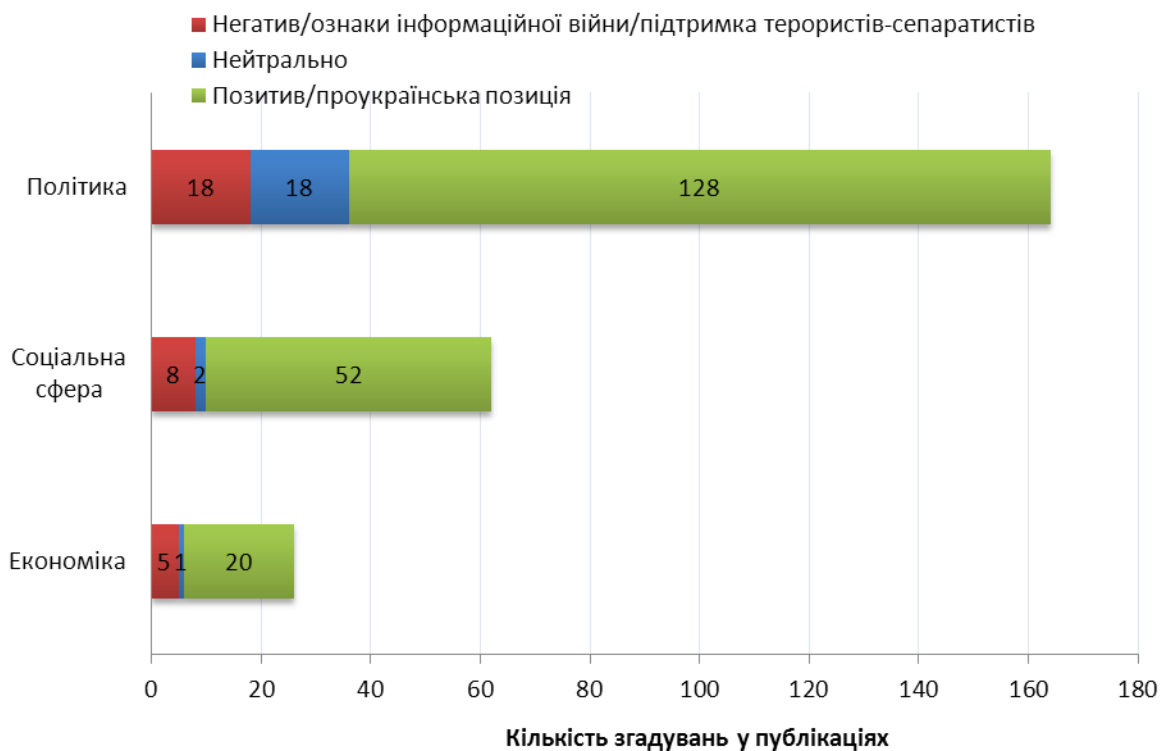
Співвідношення кількості публікацій по світу

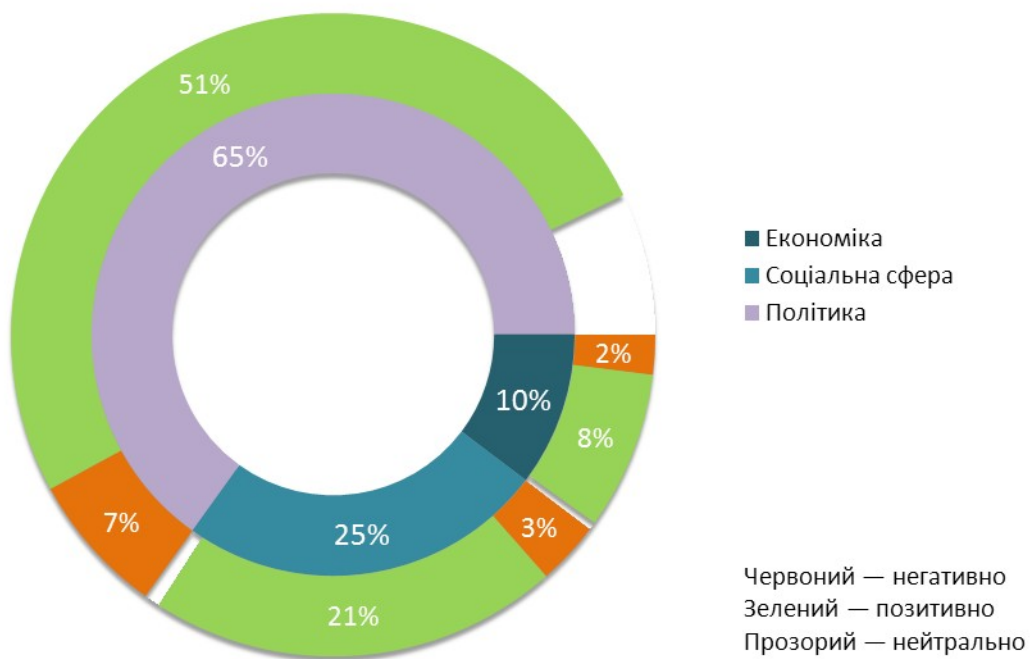
Персоналії в зарубіжних ЗМІ

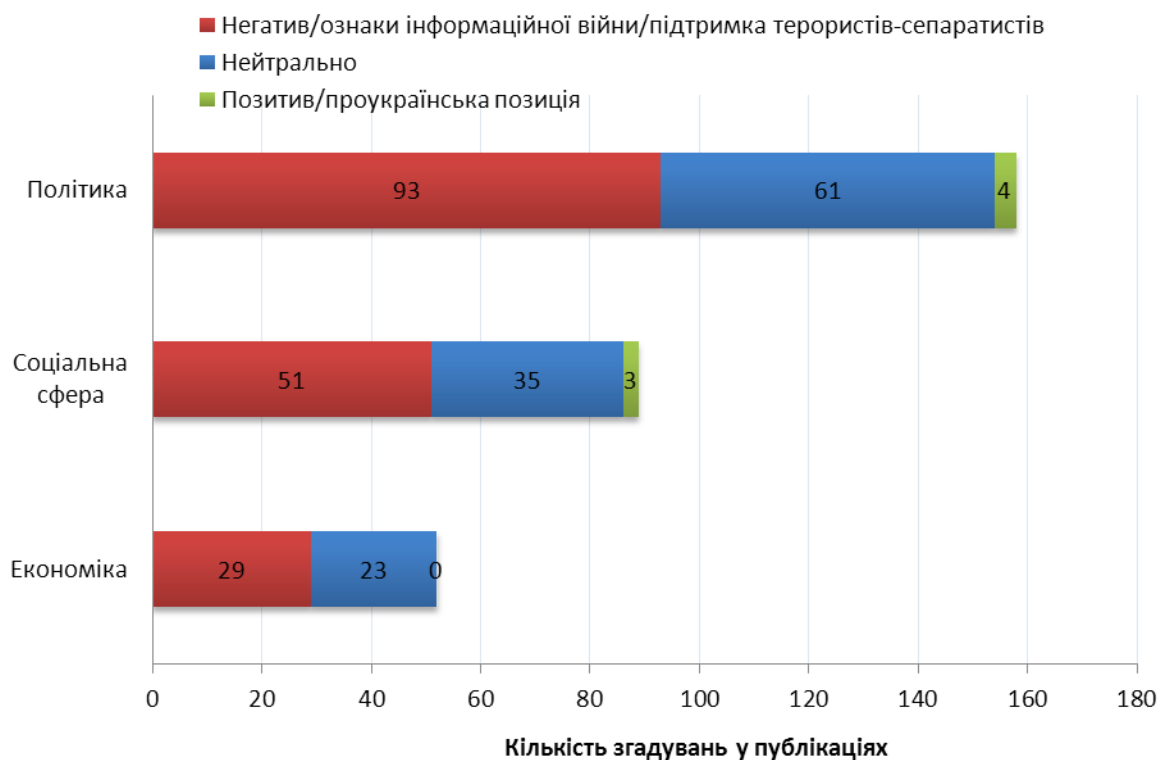
Оціночний розподіл за сферами діяльності (західні ЗМІ)

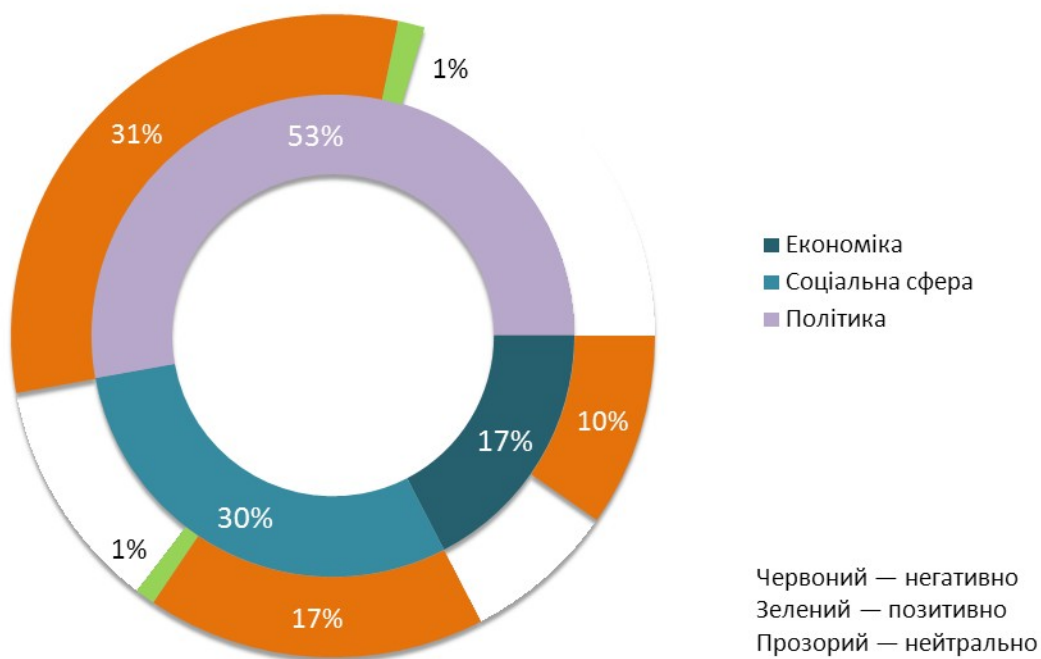
Оціночний розподіл за сферами діяльності (західні ЗМІ)

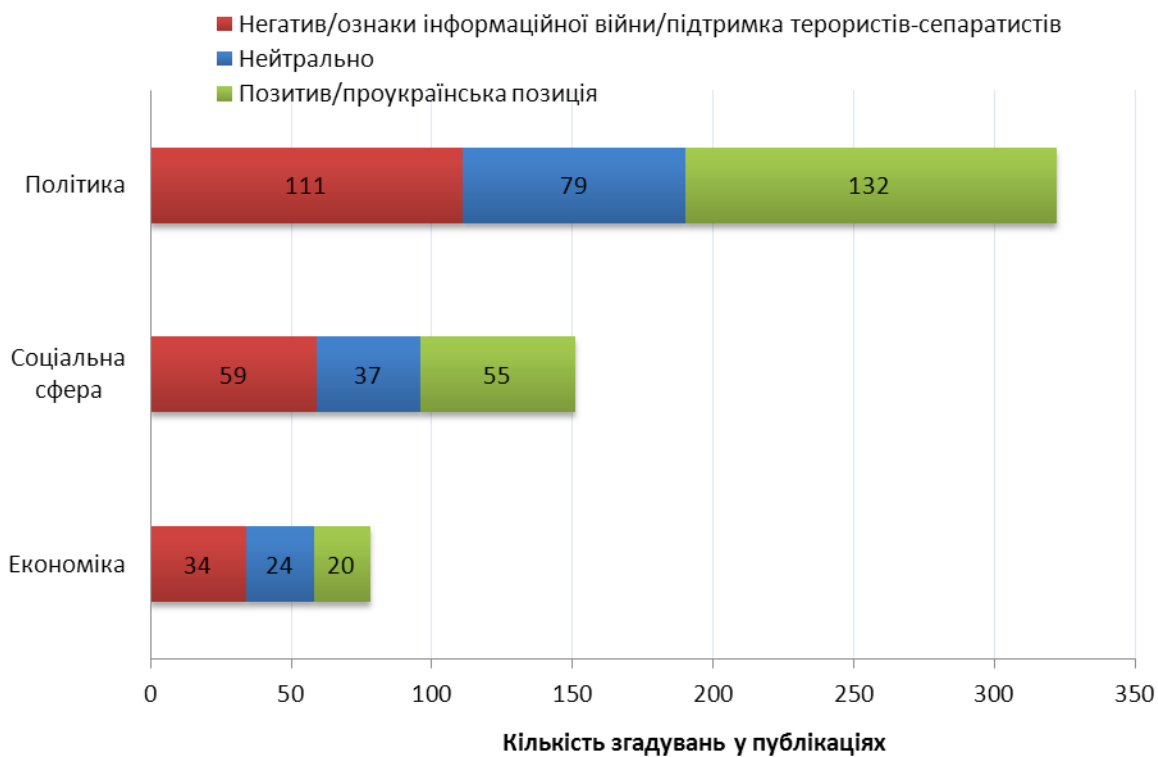
Оціночний розподіл за сферами діяльності (російські ЗМІ)

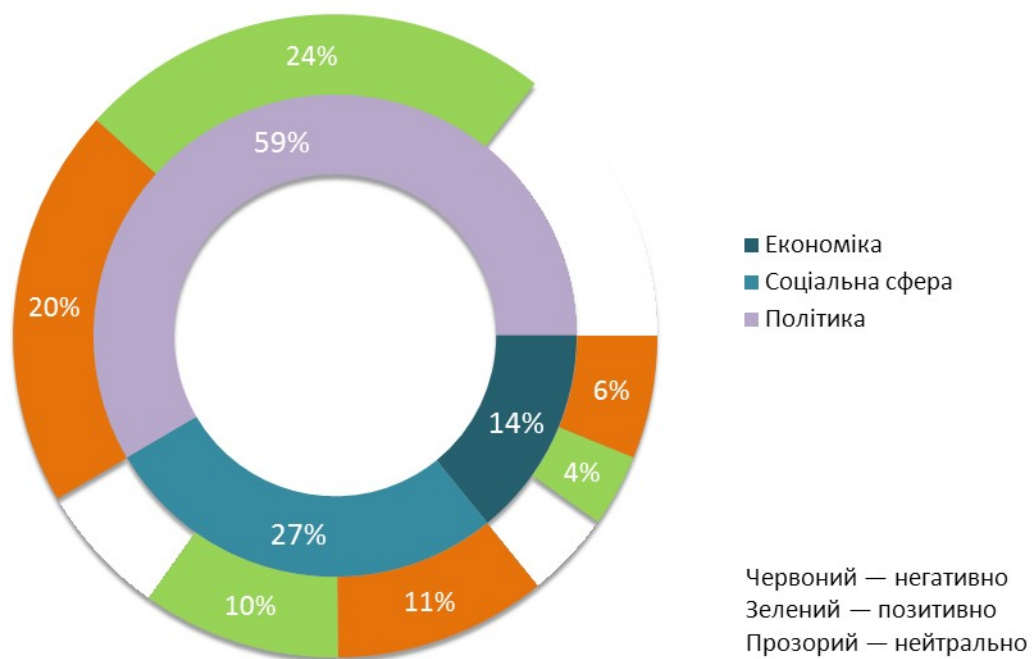
Оціночний розподіл за сферами діяльності (російські ЗМІ)

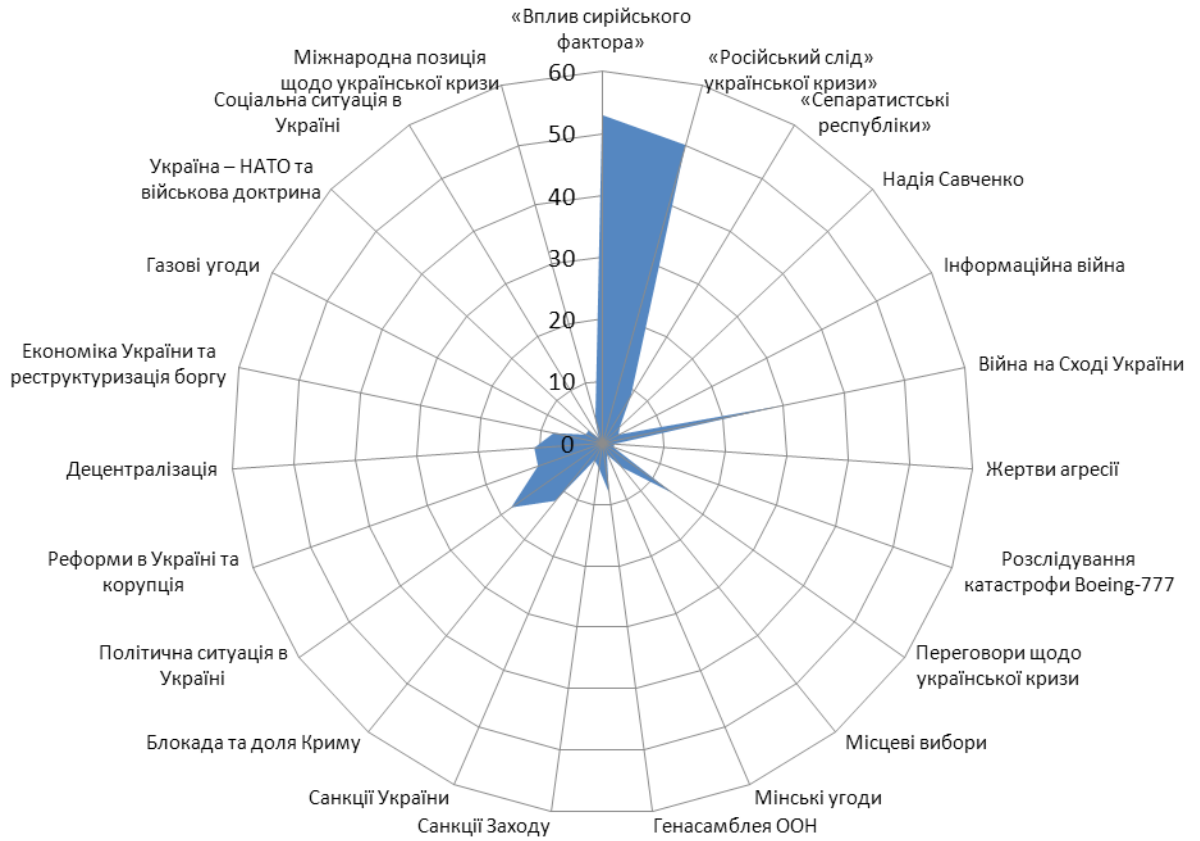
Оціночний розподіл за сферами діяльності

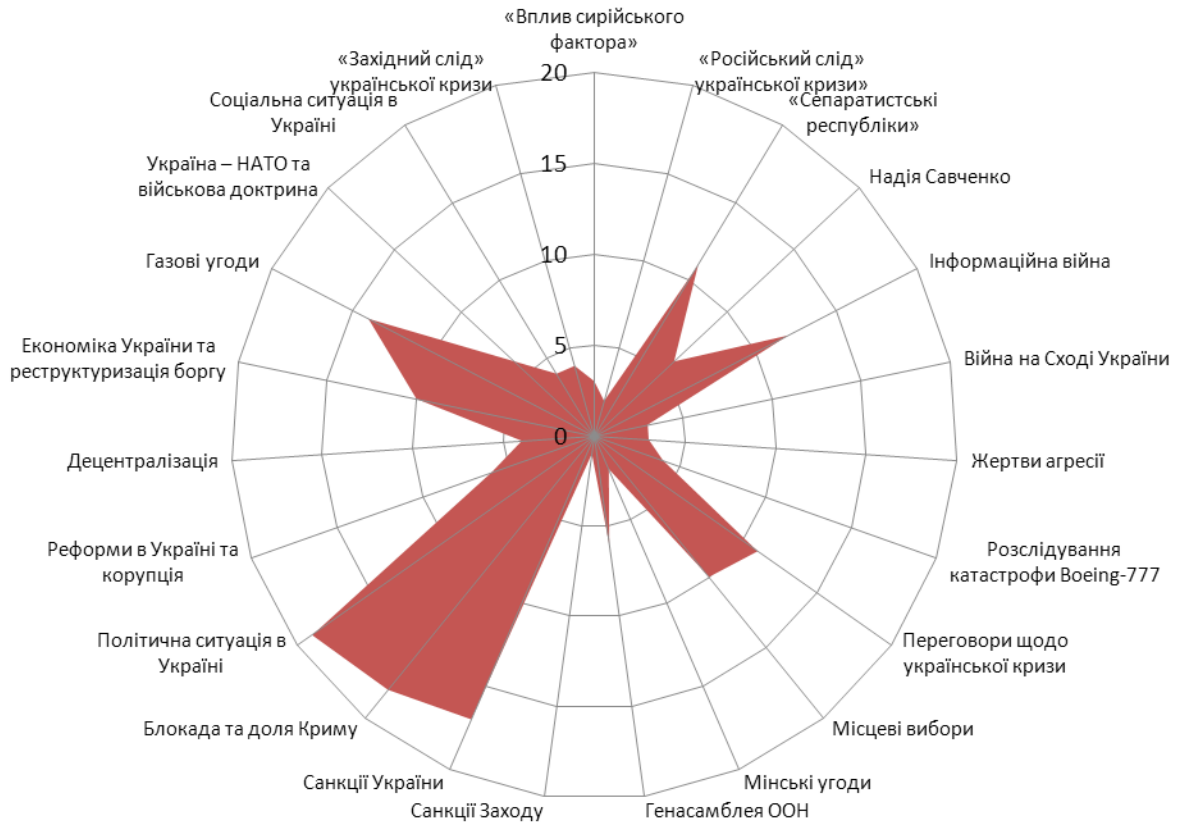
Оціночний розподіл за сферами діяльності

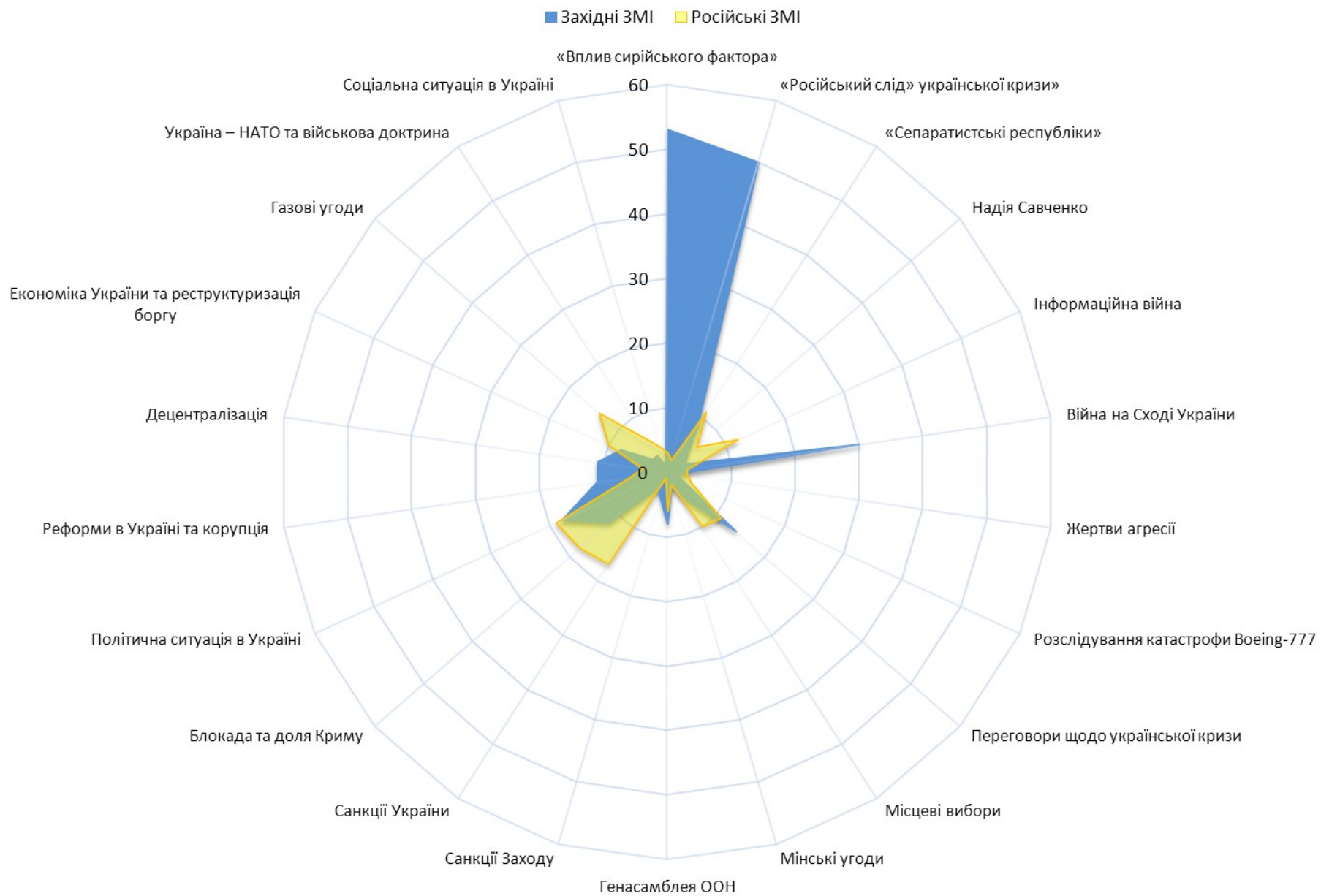
Західні ЗМІ

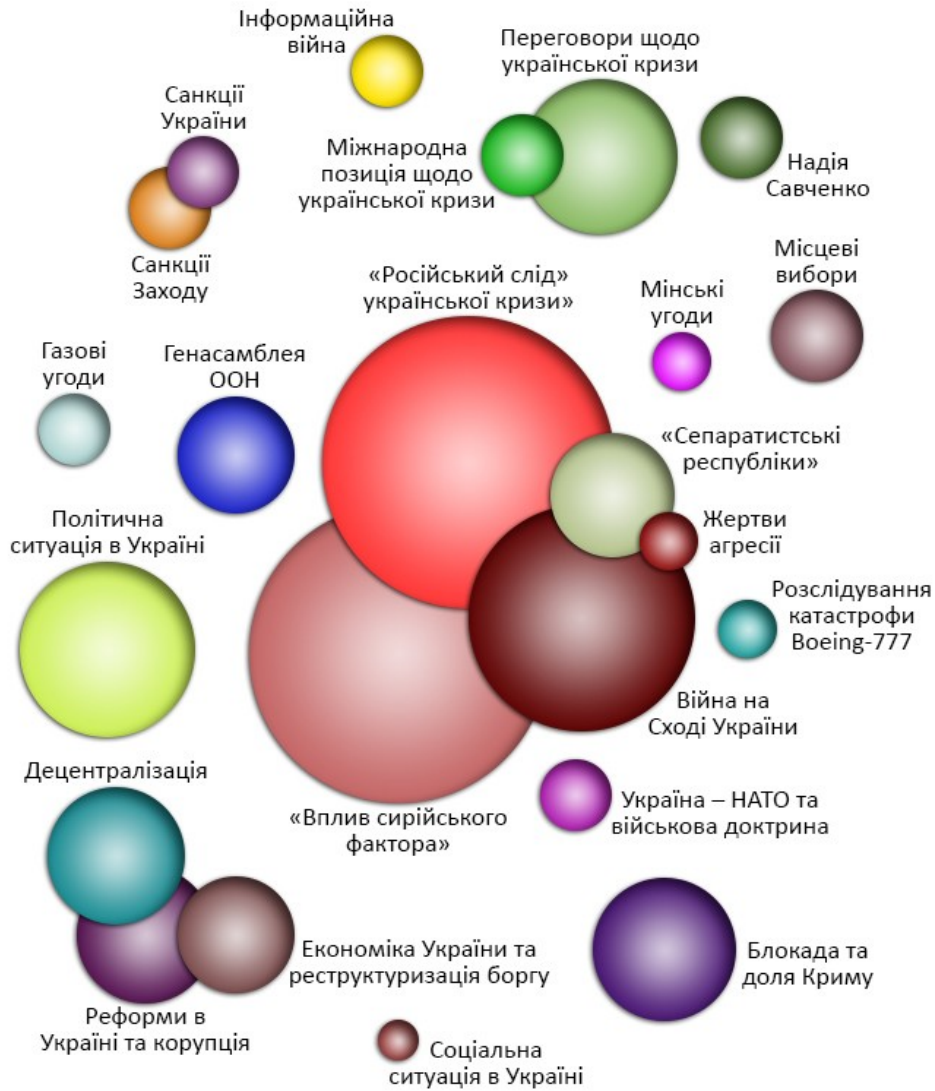
Російські ЗМІ

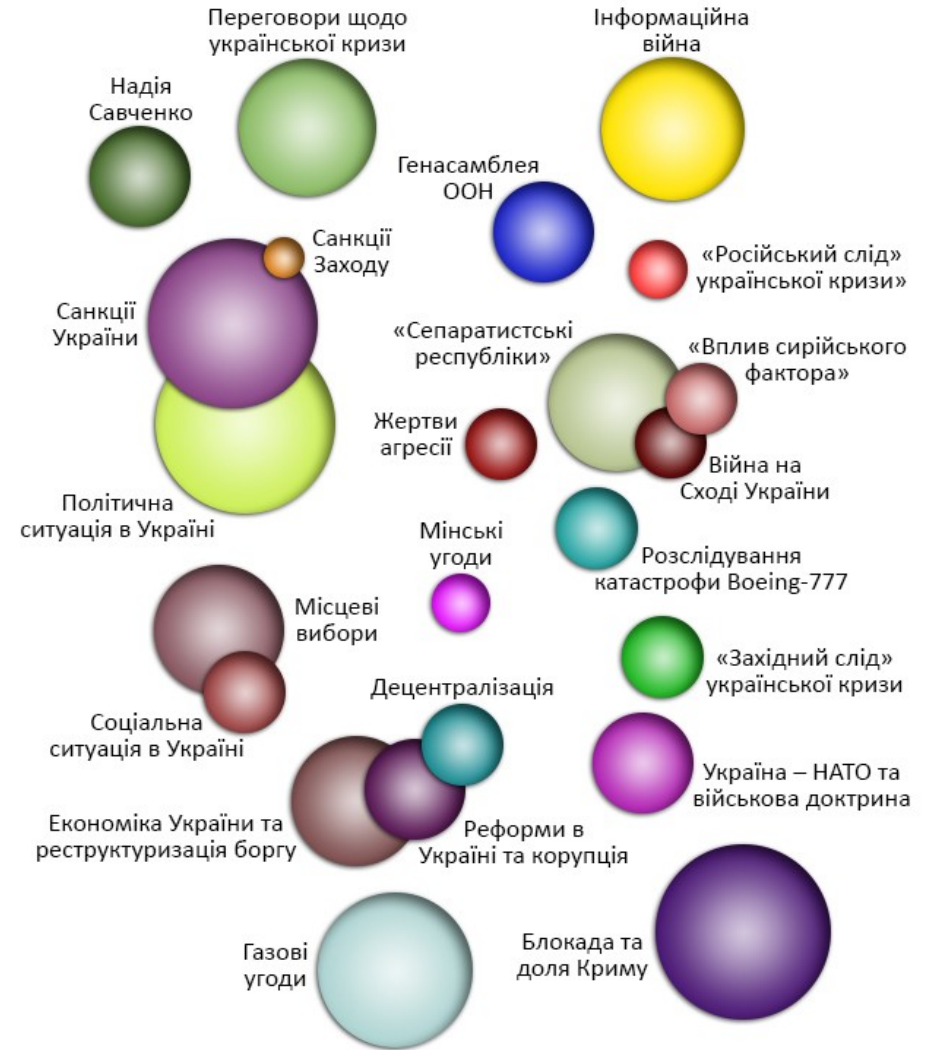
Співвідношення ключових тегів у західних та російських ЗМІ

Західні ЗМІ

Російські ЗМІ

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

С. Закірова, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. іст. наук

Проблема іпотечних кредитів переселенців: Cum tacent, clamant (красномовне мовчання)

В Україні станом на 14 вересня 2015 р. офіційно зареєстровано 1 млн 483 тис. 119 внутрішньо переміщених осіб зі Сходу України та Криму, однак реальна кількість вимушених переселенців є суттєво більшою. Так, за відомостями Управління з координації гуманітарних питань ООН, в Україні налічується понад 2,5 млн внутрішніх переселенців (<http://www.newsru.ua/ukraine/15sep2015/minsocprizyvaut15.html>). У цих даних не враховано тих громадян України, які з тих чи інших причин не проходили реєстрацію як переселенці. Остання група, за підрахунками Міністерства соціальної політики України, може становити понад 140 тис. осіб. Про допомогу та підтримку переселенців і державою, і міжнародними структурами, і громадськими організаціями, і приватними ініціативами, і окремими громадянами можна почути щодня. ЗМІ постійно тримають ці питання на перших рейтингових позиціях.

Питання сьогодні не тільки в тому, наскільки ефективна така робота та чи ефективна вона взагалі. Майже всі поважні інституції, що працюють у цьому напрямі, проводили обговорення, зустрічі, опитування і спеціальні соціологічні дослідження для виявлення проблем, з якими стикаються переселенці. Не дивно, що у людей, які опинилися в безвихідному становищі і були вимушені покинути рідні місця, виявилася величезна купа проблем. Серед найважливіших перших проблем переселенці виділяють фінансову та організаційну можливість фізично покинути непідконтрольну Україні територію зони АТО (для частини мешканців Луганської області це і сьогодні залишається проблематичним, оскільки не працює жодний із встановлених КПП на лінії розмежування і потрібно виїжджати через КПП у Донецькій області або через Росію). Уже після виїзду перед переселенцями постають інші, не менш важливі проблеми: оформлення документів вимушеного переселенця; пошуки роботи; перереєстрація пенсійних та соціальних документів; забезпечення житлом; подолання відчуття певної дискримінації щодо себе і свої близьких; задоволення потреб родини в предметах першої необхідності, побутових речах, одязі та взутті; влаштування дітей у дошкільні та шкільні заклади; вступ або переведення студентів до вишів на новому місці проживання; виплата та отримання кредитів; пошуки можливостей отримати на новому місці безоплатні медикаменти та медичне обслуговування; відновлення втрачених пільг на сплату комунальних послуг (ветерани праці, діти війни чи учасники бойових дій); психологічна підтримка; проблеми з банківськими установами через донбаську прописку; шанси хоча б інколи відвідувати своїх близьких і родичів, які з різних причин не змогли покинути тимчасово непідконтрольні Україні території; організація перевірки стану власного покинутого майна і можливості

хоч що-небудь вивезти з вкрай необхідного для життя на новому місці; неможливість брати участь у місцевих виборах; неспроможність організувати нове комфортне середовище тощо.

Перелік важливих для переселенців проблем можна продовжувати, враховуючі навіть певні регіональні особливості нового місця проживання вихідців із зони АТО. Однак з якихось дивних причин уся строкатість труднощів переселенців поступово і в засобах масової інформації, і у виступах державних та посадових осіб перетворилася на типовий штамп, який залюбки повторюють і тиражують: «у переселенців є дві великі проблеми – житло і робота». А про інші зрідка згадують або волонтери, або під тиском тих-таки переселенців представники громадських організацій. Чому? Відповісти на це питання складно, оскільки проблеми переселенців у кожному окремому випадку стосуються різних сфер життя. Спробуємо розібратися лише з однією з названих проблем – неможливість вимушених переселенців виплачувати кредити, отримані в банківських установах для придбання житла.

Значна частина тимчасово переміщених осіб із зони проведення АТО мають прострочені іпотечні кредити. Причому ці люди не відмовляються сплачувати взяті кошти, вони найчастіше не мають такої можливості, оскільки житло, у якому вони мешкали і задля купівлі якого вони і брали кредит, є предметом застави, і воно залишилося в зоні, яка тимчасово не контролюється Україною.

Проблему неповернення кредитів загалом, і іпотечних кредитів зокрема, вимушено переміщеними особами має сенс розглядати з такого погляду. По-перше, це самі вимушені переселенці із зони проведення АТО. По-друге – це банки, що надали кредити громадянам України в Луганській та Донецькій областях задовго до початку воєнних подій на Сході України в часи певної стабільності й прогнозованості. І по-третє – це держава, що має пряме відношення до проблеми, оскільки і громадяни, і банки покладалися на захист державою своїх законних прав і інтересів.

Здавалося б, у чому проблема: треба продати житло і повернути заборгованість банку. Утім, продати таке житло, навіть якщо на нього і знайшовся б покупець, неможливо з таких причин:

1. Усі без винятку операції з нерухомістю на непідконтрольній Україні частині Луганської та Донецької областей заборонені. Реєстр нерухомості в цій частині України закрито.

2. Позичальник не може продати житло, оскільки на руках у нього відсутні правовстановлюючі папери.

Хоча законодавство України не надає банківським установам право вилучати у позичальників документи, що підтверджують право власності покупця на житло, утім, практика призводить до того, що позичальник не може укласти угоду з банком про надання іпотечного кредиту без його згоди на обов'язкову передачу банку правовстановлюючих паперів на придбане житло для зберігання в банківській установі до повного погашення заборгованості. Таким чином банки страхують себе від можливого продажу придбаного за допомогою іпотечного кредиту житла, яке найчастіше виступає предметом застави. Це взагалі-то і без цього неможливо, оскільки в загальнодержавний

реєстр нерухомості під час оформлення іпотечного кредитного договору вносяться відомості про заборону відчуження майна, що є предметом іпотеки й застави. Банки, користуючись тим, що позичальник хоче отримати даний кредит, вимагають укладання угоди про передачу позичальником банку цих важливих документів. Звісно, позичальник може спробувати судитися з банком за повернення йому правостановлюючих документів, однак така практика в Україні практично відсутня.

Позичальник гіпотетично міг би розраховатися з банком за умов перекредитування (переоформлення кредиту на іншу особу) або продажу житла й погашення боргу перед банківською установою за рахунок отриманих від продажу коштів. Позичальник банку з числа вимушених переселенців може знайти покупця, що мешкає у так званих ЛНР та ДНР і готовий погасити борг кредитній установі замість позичальника, але в непідконтрольній Україні частині Луганської та Донецької областей не працюють банківські установи.

Отже, коло замкнулося. Позичальник із числа вимушених переселенців залишається боржником.

Громадяни України, які брали кредити в банківських установах, мають повне законне право розраховувати на те, що держава, у якій вони мешкають та сумлінними платниками податків якої виступають, зобов'язана захищати їхні права та інтереси. Цей обов'язок записаний у Конституції України та багатьох нормативно-правових актах України. Громадяни України не винні у тому, що вони не в змозі виплачувати кредит, оскільки не могли знати про можливе введення Росією своїх військ на територію України. Цим має опікуватися держава, бо для того – для захисту інтересів своїх громадян, урешті-решт, вона і призначена.

Можна зрозуміти і аргументи держави, яка не може гарантувати, що в будь-який час якась країна не розпочне агресивні дії проти неї, як це сталося у 2014 р., коли на територію Луганської та Донецької областей було введено російські війська. Звісно, воєнні міждержавні конфлікти можна передбачати, однак історія показує, що найчастіше їх розв'язання відбувається, на жаль, лише через активну фазу конфлікту, тобто через воєнні дії. Це, на превеликий жаль, відбувається і в Україні. Однак у таких випадках держава має чітко й зрозуміло заявити всім, у тому числі і своїм громадянам, і всім організаціям та установам, що розпочалася війна, і вона робить все можливе для її переможного завершення. Особливо, коли йде мова про агресивні дії іншої держави проти України. У такому випадку дії усіх агентів і контрагентів впливають з особливостей воєнного часу.

Але держава заявляє не про стан війни, а про проведення антитерористичної операції (яка триває вже понад півтора року і, на жаль, поки ще немає підстав говорити про її скорий кінець). А відповідно до чинного законодавства України та більшості договорів про надання кредитів банківськими установами стан проведення антитерористичної операції не вважається форс-мажором. Право визначення ситуації форс-мажорною обставиною законодавець передав єдиній державній інституції в Україні – Торгово-промисловій палаті України. Віце-президент Торгово-промислової палати України В. Суржікова пояснила, що АТО не є форс-мажорною

обставиною для неповернення як депозитів, так і кредитів, оскільки існує головний офіс та інші відділення цього банку, які не мають перешкод для обслуговування (<http://www.bnwes.info/buhgalteriya/novosti-sayta-2014/ato-ne-e-fors-mazhornoju-obstavinoyu-dlya-nepovernennya-depozitiv-abo-kreditiv-pozitsiya-tp-14099.html>). Таким чином, позичальник-переселенець залишається винним за те житло, стан якого після активних воєнних дій у зоні АТО є невідомим, і яким він вже не в змозі користуватися.

Визнання Україною ситуації, яка відбувається на Сході України, воєнним конфліктом вирішило б конкретне завдання – договірні зобов'язання всередині країни враховували б цю трагічну обставину. У кредитних відносинах між банком та позичальником це автоматично означало б початок дії форс-мажору, оскільки оголошена або неоголошена війна, загроза війни, терористичний акт та інші обставини Порядок застосування норм ст. 102 Податкового кодексу України (затвердженого наказом ДПАУ № 1044 від 24 грудня 2010 р.) визначає обставинами непереборної сили (<http://jurist.ua/?article/297>).

А підпункт Ж ст. 14.1.11. Податкового кодексу України визнає безнадійною заборгованістю – заборгованість, що відповідає такій ознаці: заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством (<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>).

Тобто за чинним законодавством України в такому випадку кредитор (банк) має визнати заборгованість безнадійною, тобто такою, стягнення якої стало неможливим. Але саме цього і не бажають банківські установи і, як не дивно, Українська держава.

Справа в тому, що банки – це комерційні організації, а відтак, їх мета – отримання прибутку. Тому будь-якими методами вони намагатимуться уникнути можливих ризиків втрати власного потенційного прибутку від нарахованих відсотків за користування кредитом, і тим більше втрати коштів, виданих позичальнику як тіло кредиту. Але якщо взяти до уваги, що банківська справа – це комерційна підприємницька діяльність, до якої апріорі включається певна небезпека невдалих операцій, і ці ризики ізначально вкладаються в ціну банківських послуг, тобто відсотки по депозитах і кредитах, стає не зовсім зрозумілим, чому позичальник повинен розділяти комерційні ризики банків.

Приблизно таку позицію висловлює і один з керівників Національного банку України. Заступник директора генерального департаменту банківського нагляду НБУ К. Раєвський зазначив, що відповідальність за компенсацію проблемних кредитів, чия появу зумовили війна на Сході та російська окупація Криму, мають нести насамперед засновники й власники банків. У держави фінансові можливості обмежені. Але «компенсації ризиків стосуються насамперед засновників банків та держави», підкреслив К. Раєвський (<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26722405.html>).

Банки ж у свою чергу наголошують на розподілі відповідальності, перекладаючи значну її частку на державу. Так, голова ради директорів «Дельта Банку» О. Попова зазначає, що нинішня ситуація в Україні є абсолютно нестандартною: це окупація і війна, коли держава Україна не змогла з різних

причин забезпечити територіальну цілісність і економічну безпеку, що спричинило чимало нових проблем для банків. Тому перекладати на банки весь тягар відповідальності не можна. Розв'язання проблеми, з її точки зору, мають шукати і держава, і банки, і клієнти разом (<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26722405.html>). Але про відповідальність клієнтів мова не йде, отже, і банки визнають, що у них є проблеми, і до створення цих проблем причетна держава. То і логічно, що розв'язувати проблеми мають саме вони.

Українська держава в складних нинішніх обставинах також намагається розв'язати деякі проблеми за рахунок позичальників. Значна їх частина брали кредити в банківських установах, що повністю або частково належать державі. А відтак, як власник банківської установи держава виступає таким самим комерційним агентом, і інтереси держави та комерційних банків щодо небажання втратити певний відсоток прибутку в даному випадку повністю збігаються. Навіть якщо банк і не є державним, в умовах фінансової кризи і скорочення загальної чисельності банківських установ в Україні, на ринку фінансових послуг залишилися лише заможні та впливові банки, власники яких або мають суттєву підтримку з боку держави, або вдало лобіюють свої інтереси. З цього приводу буде доречним співставити списки банків, які були найбільшими іпотечними кредиторами до початку воєнного конфлікту в Україні та які НБУ в серпні 2015 р. назвав системно важливими, тобто такими, що можуть претендувати на підтримку з боку держави. Перші – це: Укрсоцбанк, Райффайзен Банк Аваль, УкрСиббанк, Надра Банк, Сведбанк, Приватбанк, ОТП Банк, Ощадбанк. Другі – це: Приватбанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, Дельта Банк, Райффайзен Банк Аваль, Укрсоцбанк, Промінвестбанк та Сбербанк Росії (цікаво, що останні два – є практично державними банками Російської Федерації) (<http://dw.com/p/1G9YF>).

Складається стійке враження про те, що і банкам, і державі вигідно відкласти проблему в дальню шухляду, замовчувати її і чекати, що коли ситуація з воєнним конфліктом на Сході України, нарешті, вирішиться і українська влада зможе повернути собі тимчасово окуповані території, банки одразу нагадають своїм позичальникам про їхні борги і, можливо, навіть про штрафні санкції за прострочення виплат. А поки краще тихенько чекати. Звісно, побоюючись про свої фінансові можливості. А ще за можливістю уникати обговорення такої проблеми як неможливість повернення кредитів вимушеними переселенцями в засобах масової інформації.

Звісно цілком доречним і природним буде запитання: «Чи не підірве ця проблема і без того крихку фінансову стабільність нашої країни?» Спробуємо з'ясувати, про який рівень розміру проблемних кредитів, узятих громадянами України, які проживали в непідконтрольній сьогодні Україні частині Луганської та Донецької областей, а тепер виїхали із зони АТО і стали вимушеними переселенцями, іде мова. На жаль, у грудні 2014 р. НБУ не озвучував цифр загального обсягу проблемних кредитів у зоні АТО, посилаючись на те, що приблизно 25% банків, чії відділення працювали в зоні АТО, ще не надали такої інформації (<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26722405.html>). І до сьогодні такі дані широкому загалу не відомі, отже, спробуємо самостійно

провести нескладні розрахунки.

За даними Національного банку України на серпень 2015 р. кредитний портфель усіх банків у Донецькій області становить 33,9 млрд грн, а в Луганській – 8,2 млрд грн (<http://dw.com/p/1G9YF>). Тобто загальний розмір кредитів у цих двох областях становить 42,1 млрд грн. За визначенням до кредитного портфелю включається сукупність усіх банківських позик, у тому числі й тих, які вже були видані банківськими відділеннями до початку воєнних подій, як на підконтрольній, так і на непідконтрольній Україні частинах Луганської та Донецької областей. До цієї кредитної маси включено як погашені, так і непогашені кредити юридичних і фізичних осіб.

У 2012 р., за даними поквартальних аналітичних звітів Української національної іпотечної асоціації, частка кредитів фізичним особам у загальному кредитному портфелі банків становила близько 23 % (<http://www.re-finance.com.ua/files/ForPartners/UNIA%20Analytical%20Report%20Q4%202012.pdf>). У 2013 р. відповідний показник становив близько 20 %. З них на іпотечні кредити припадає 11,9 % у 2012 р. та 10,5 % у 2013 р. (<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/1/73.pdf>). Отже, візьмемо для наших підрахунків середні показники 2012 та 2013 р. та умовно екстраполюємо їх на серпень 2015 р. (розуміючи, що обсяги кредитування швидше зменшилися, ніж зросли, а з весни 2014 р. у Луганській та Донецькій областях банківські установи практично перестали видавати кредити; тобто можна допустити аналогічність показників): частка кредитів фізичним особам у загальному кредитному портфелі банків – 22 % та іпотечне кредитування – 11 %. Отже, на серпень 2015 р. частка кредитів фізичним особам із загального кредитного портфелю банків у Донецькій та Луганській областях становить 9,3 млрд грн, а іпотечні кредити з цих коштів становлять близько 1 млрд грн.

Як зазначив голова правління «Першого українського міжнародного банку» С. Черненко, «в зоні АТО частка кредитів, прострочення за якими сягнуло більше 90 днів, складає вже 35 %» (<http://dw.com/p/1G9YF>). Таким чином, 35 % проблемних кредитів від суми наших розрахунків становить 350 млн грн (Для порівняння – загальний обсяг кредитного портфелю українських банків у 2014 р. становив 1006 млрд 356 млн грн (http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2014.pdf)). Відсоток кредитів саме фізичних осіб, які є іпотекоутримувачами, порахувати складно за відсутністю відомостей. Утім можна припустити, що ця сума буде суттєво меншою, оскільки за законодавством України іпотеку можуть оформляти і юридичні особи (бізнес-іпотека, комерційна іпотека, які активно пропонували в тій чи іншій формі всі провідні банки, наприклад Укрексімбанк, Укрсоцбанк, Сбербанк Росії та ін.)

Тобто ціна питання становить аж 0,348 % (!) від суми загального кредитного портфелю банківської системи в Україні. І чи варта та сума для держави в цілому, коли мова йде про довіру українських громадян, які змушені були покинути власні домівки, рідне середовище та налагоджене життя і переїхати на нове місце проживання, де мають побудувати все з нуля. Адже вони свідомо зробили вибір на користь СВОЄЇ держави, громадянами якої вони були, є і хочуть залишатися попри всі негаразди.

Підсумовуючи вищезазначене, стає більш зрозумілим, чому і в державних установах, і в засобах масової інформації постійно підкреслюється, що у тимчасово вимушених переселенців із зони проведення АТО існують лише дві великі проблеми: житло і робота. Не заперечуючи наявності цих двох насправді величезних проблем, хотілося б привернути увагу суспільства до інших невирішених проблем переселенців, одну з яких ми спробували окреслити. Необхідно, щоб цю проблему «побачила» громадськість і допомогла переселенцям її розв'язати, оскільки і держава, і банки побачили її давно, але просто закрили на неї очі. Утім, замовчувати проблему – безперспективне заняття, у певний час усе приховане стане явним і може «несподівано вибухнути». Тож маємо знати, щоб попередити: **Praemonitus, praemunitus!** (лат. – Хто попереджений, той озброєний)

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

О. Бусол, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, д-р юрид. наук, ст. наук. співроб.

Нормування праці та юридичне оформлення робочого часу наукових працівників науково-дослідних установ

Згідно зі ст. 1 «Про наукову та науково-технічну діяльність» науковий працівник – учений, який за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно займається науковою, науково-технічною, науково-організаційною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації.

У колективах, зайнятих науковими дослідженнями, є багато спільного з організацією будь-якої суспільної праці. Водночас існують деякі особливості її інтенсифікації, які полягають у нормуванні праці працівників, зайнятих дослідницькою діяльністю. Вивчення практики роботи науково-дослідних інститутів та інших підрозділів, зайнятих науковими дослідженнями, показало що «генератори» наукових ідей у колективах не перевищують 20 % і їхня праця поки що не піддається нормуванню. Праця решти працівників, зайнятих дослідницькою діяльністю, піддається кількісному вимірюванню, що враховується в плануванні кількості працівників.

У зв'язку з особливостями праці наукових працівників, якій притаманні такі риси, як творчість, інтелектуальна напруженість, у роботодавців виникає питання, яким чином й ефективніше використати такий потенціал науковця, не порушуючи при цьому законодавства про працю.

Конституція України в ст. 45 передбачає, що працівникові гарантується встановлена законом тривалість робочого часу.

Однак трудове законодавство не містить визначення поняття робочого часу. Таке визначення є в науковій літературі – це встановлений законодавством відрізок календарного часу, протягом якого працівник відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку, графіка роботи та умов трудового

договору повинен виконувати свої трудові обов'язки.

Робочий час законодавчо поділяється на види. Так, розрізняють нормальний, скорочений і неповний робочий час.

Так, відповідно до ст. 50 КЗпП України (далі – КЗпП) нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. У колективних договорах або інших локальних актах можуть бути закріплені положення про 40-годинний робочий тиждень, а також менші за тривалістю норми робочого часу на даному підприємстві, в установі, організації.

Як бачимо, законодавець порахував достатнім встановити лише певну межу тривалості робочого часу, яка не може бути збільшена.

Водночас тривалість робочого часу встановлюється як у централізованому порядку, так і на рівні локального регулювання. У сучасних умовах спостерігається тенденція до колективно-договірного та індивідуального (в рамках трудового договору) регулювання тривалості робочого часу.

Норма робочого часу – це встановлена законом, колективним або трудовим договором для даного працівника тривалість його робочого часу за певний календарний період – день, тиждень, місяць.

Робочий день – це тривалість робочого часу в годинах і хвиликах протягом доби.

Робочий тиждень – це тривалість робочого часу протягом календарного тижня.

Зазвичай застосовуються два види робочого тижня: 5-денний із двома вихідними днями і 6-денний з одним вихідним днем. Рішення про введення 5- або 6-денного робочого тижня приймається власником спільно з профспілковим органом з урахуванням специфіки роботи, думки трудового колективу і за узгодженням з місцевою радою. 40-годинна гранична норма робочого часу повинна дотримуватися при 5 і 6-денному робочому тижні. При 6-денному робочому тижні тривалість робочого дня напередодні вихідного дня не може перевищувати 5 годин (ст. 53 КЗпП), а напередодні святкових і неробочих днів – скорочується на одну годину.

Нормальна тривалість робочого часу поширюється на працівників бюджетних установ, окрім тих, діяльність яких пов'язана з підвищеним інтелектуальним і нервовим напруженням.

Підстави і умови встановлення скороченого робочого часу закріплені в КЗпП, а також в інших нормативно-правових актах.

Законодавством встановлений скорочений (36-годинний) робочий тиждень для деяких категорій працівників, трудова діяльність яких пов'язана з особливим характером праці. Скорочена тривалість робочого часу встановлюється зокрема для окремих категорій працівників (учителі, лікарі та інші) (ч. 3 ст. 51 КЗпП). При цьому встановлення скороченого робочого часу не впливає на розмір заробітної плати. Результати праці цих категорій працівників не мають втілення у фізичному вимірі як продукція, і контроль відпрацьованого часу не дає повного уявлення про їхню завантаженість протягом робочого дня. Крім того, діяльність зазначених вище категорій працівників пов'язана з підвищеним інтелектуальним і нервовим напруженням. Стосовно педагогічних працівників (учителів, викладачів вищих навчальних закладів [далі – ВНЗ])

тощо, зазначимо, що основу робочого часу педагогічних працівників становить педагогічне навантаження. Тобто робочий час педагогічних працівників включає не лише викладацьку (навчальну) роботу, а й інші види педагогічної діяльності, передбачені посадовими обов'язками та режимом робочого часу, а саме: підготовчу, виховну, методичну, організаційно-педагогічну та іншу роботу. Так, відповідно до п. 21 Типових правил внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи Міністерства освіти України, затверджених наказом Міністерства освіти України від 20 грудня 1993 р. № 455, у межах робочого дня педагогічні працівники закладу освіти повинні вести всі види навчально-методичної та науково-дослідної роботи відповідно до посади, навчального плану і плану науково-дослідної роботи. Усі ці види педагогічної діяльності теж потребують витрат робочого часу. Але робочий час, який витрачається на виконання цієї роботи, жодними документами не внормовано, крім деяких з них, які оплачуються у відсотковому співвідношенні до тарифної ставки, але без урахування часу, витраченого на їх виконання (лист Мінсоцполітики від 30 червня 2011 р. № 212/13/116-11). Робочий час педагогічних працівників регулюється затвердженим розкладом навчальних занять, складеним відповідно до тижневого навантаження, а також планів виховної та методичної роботи. Отже, норма робочого часу педагогічних працівників обчислюється навчальними годинами та диференціюється залежно від займаної посади, виконуваної роботи та виду навчального закладу. Максимальне навчальне навантаження науково-педагогічних працівників (це працівники ВНЗ, які окрім викладання ще займаються науковою діяльністю) не може перевищувати 900 годин на навчальний рік.

Слід звернути увагу, що скорочена тривалість робочого часу не включає в себе час на виконання деяких інших обов'язків педагогічного працівника, які виходять за межі поняття «педагогічне навантаження», хоча виконання цих робіт є обов'язковим для такого працівника. Проте ця обставина не є підставою для збільшення тривалості робочого часу працівника, оскільки це буде суперечити вимогам ст. 51 КЗпП, а виконується ним у самостійно визначений ним та вільний від педагогічного навантаження час, а у випадках, передбачених Законом, виконання такої роботи підлягає окремій оплаті понад встановлений посадовий оклад.

Результати праці працівників бюджетних установ, якими, зокрема, є наукові працівники, як правило, не знаходять втілення у фізичному вимірі продукції, а виступають здебільшого у формі нематеріальних благ.

У вищих навчальних закладах для професорсько-викладацького складу в основу нормування його праці покладено річне навчальне навантаження в академічних годинах відповідно до навчального плану. До педагогічного навантаження належать: читання лекцій, проведення семінарських і практичних занять, прийняття екзаменів, керівництво практикою, аспірантурою, підготовкою магістерських дисертацій. На всі види робіт встановлює норми в годинах, наприклад, керівництво магістерською дисертацією – 32 години, курсовою роботою – 2 години тощо.

Річний обсяг педагогічного навантаження в розрахунку на одного викладача не має чітко виражених меж. Для професорсько-викладацького

складу введено 36-годинний робочий тиждень. При цьому викладачі повинні виконувати всі види навчально-методичної, науково-дослідної та виховної роботи. Контроль за виконанням передбаченого індивідуальними планами обсягу робіт ведуть завідувачі кафедр, деканати, навчальні відділи та інші служби.

Нормування праці професорсько-викладацького складу має таку специфіку: для викладача вищого навчального закладу робочий час не обмежується перебуванням у самому вузі, а продовжується й за його межами. Нормування праці у вищих навчальних закладах дає можливість правильно визначити затрати праці викладачів, порівняти різні види праці з урахуванням складності, трудових затрат, науково обґрунтувати розподіл часу за навчальною, методичною і науково-дослідними роботами, диференціювати норми навчального навантаження залежно від ступеня чи звання (посади).

Скорочена тривалість робочого часу означає, що час, протягом якого працівник повинен виконувати трудові обов'язки, скорочується, але працівник має право на оплату праці в розмірі повної тарифної ставки, повного окладу. Розмір оплати праці і є основною відмінністю скороченого робочого часу від неповного – адже в останньому випадку оплата праці провадиться пропорційно до відпрацьованого часу або залежно від виробітку. Але, зважаючи на такі «пільгові» умови праці (тривалість робити менша, а оплата у повному розмірі), згідно зі ст. 51 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП), скорочена тривалість робочого часу встановлюється лише окремим категоріям працівників.

Отже, виходячи з вищезазначеного, скорочений робочий день – це робочий день, що встановлюється для окремих категорій працівників тривалістю менше нормального робочого дня (тобто менше 8 годин на день) з метою надання їм додаткового відпочинку і створення умов для підвищеної охорони праці. Також може встановлюватися і скорочений за кількістю робочих годин робочий тиждень (тобто менше 40 годин на тиждень). Таким чином, скорочення тривалості робочого часу може бути у вигляді скорочення щоденної тривалості роботи, скорочення кількості робочих днів, а також у їх поєднанні (наприклад, шестигодинний робочий день при 4-денному робочому тижні).

Зазначимо, що при 5-денному робочому тижні тривалість щоденної роботи (зміни) визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку (далі – ПВТР) або графіками змінності, які затверджує роботодавець за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) підприємства з додержанням установленної тривалості робочого тижня (ч. 1 ст. 52 КЗпП).

При 6-денному робочому тижні тривалість щоденної роботи не може перевищувати 6 годин при тижневій нормі 36 годин і 4 години при тижневій нормі 24 години.

Чинне законодавство передбачає кілька різновидів скороченого робочого дня та відповідно скороченого робочого тижня, що визначаються категоріями працівників, яким вони надаються, своєю тривалістю та спеціальним пільговим призначенням.

Таким чином, скорочена тривалість робочого часу встановлена з метою посилення охорони праці працівників певних категорій, а також створення

найбільш сприятливих умов для поєднання праці з навчанням.

Для працівників, які працюють на умовах скороченого робочого часу, тривалість роботи напередодні святкових і неробочих днів не скорочується на одну годину як при 5-денному, так і при 6-денному робочому тижні (ч. 1 ст. 53 КЗпП).

Крім того, на працівників, для яких уже передбачено скорочення робочого часу (п. 2 ч. 1 і ч. 3 ст. 51 КЗпП), не поширюється правило, що при роботі в нічний час (нічним вважається час з 10 години вечора до 6 години ранку) встановлена тривалість роботи (зміни) скорочується на одну годину.

Неповний робочий час – відповідно до ст. 56 КЗпП встановлюється угодою сторін як при вступі на роботу, так і в період роботи. Неповний робочий час може бути у вигляді: а) неповного робочого дня (тобто зменшення тривалості щоденної роботи на зумовлену кількість годин); б) неповного робочого тижня (при якому зберігається нормальна тривалість робочого дня, але зменшується кількість робочих днів у тиждень) і в) поєднання неповного робочого дня і неповного робочого тижня (наприклад, тривалість робочого дня 5 годин при 4 робочих днях на тиждень).

При неповному робочому часі (на відміну від скороченого) оплата праці проводиться пропорційно відпрацьованому часу, а при відрядній оплаті праці – залежно від виробітку.

Неповний робочий час може бути встановлений угодою роботодавця і працівника на певний термін і без зазначення терміну.

Особи, які працюють неповний робочий час, користуються тими ж правами, що і працюючі на умовах нормального робочого часу. Їм надається відпустка тієї ж тривалості, надаються вихідні й святкові дні, час роботи зараховується в трудовий стаж.

Режими праці, що встановлюються при неповному робочому часі, можуть передбачати: скорочення тривалості щоденної роботи (зміни) на певну кількість робочих годин в усі дні робочого тижня; скорочення кількості робочих днів на тиждень при зберіганні нормальної тривалості щоденної роботи (зміни); скорочення тривалості щоденної роботи (зміни) на певну кількість робочих годин при одночасному скороченні робочих днів на тиждень.

Як правило, на умовах неповного робочого часу працюють сумісники, тобто особи, що уклали два або більше трудових договорів (з двома або декількома роботодавцями). Сумісництво можливе і на одному підприємстві при виконанні різних робіт поза основним робочим часом. Слід звернути увагу, що для працівників, зайнятих на роботі з неповним робочим днем, ненормований робочий день не застосовується. Лише для працівників, які працюють на умовах неповного робочого тижня, може застосовуватися ненормований робочий день з наданням за це щорічної додаткової відпустки згідно з законодавством.

У сучасних умовах, коли погіршилося фінансове становище підприємств, має місце спад виробництва, встановлення неповного робочого часу можливе не тільки з ініціативи працівника, а й з ініціативи власника підприємства, установи, організації. Але в такій ситуації перехід на неповний робочий час може здійснюватися роботодавцем при дотриманні правил ст. 32 КЗпП. Встановлення

неповного робочого часу в цьому випадку є для працівників зміною істотних умов праці, оскільки, як правило, знижується розмір оплати праці. Тому про встановлення неповного робочого часу роботодавець повинен попередити працівників не пізніше ніж за два місяці. Протягом цих двох місяців зберігаються попередні умови праці. Якщо працівник не згодний працювати в режимі неповного робочого часу, трудовий договір з ним припиняється за п. 6 ст. 36 КЗпП.

У деяких ситуаціях як виняток може вводитися ненормований робочий день. Відмінність ненормованого робочого дня від нормованого полягає в тому, що для працівників з ненормованим робочим днем мірою праці поряд із тривалістю робочого часу є також коло й обсяг обов'язків, що покладаються на них.

Ненормований робочий день є однією з умов праці деяких категорій працівників, робота яких у зв'язку зі специфікою та характером їхньої праці не завжди вкладається в рамки нормального робочого дня. Такими працівниками можна вважати наукових працівників науково-дослідних установ.

Ненормований робочий день може встановлюватися для осіб адміністративного, управлінського, технічного й господарського персоналу, робота яких не піддається обліку за часом (агенти, консультанти, інструктори та ін.); для працівників, які розподіляють час для роботи на свій розсуд; для працівників, робочий час яких за характером роботи поділяється на частини невизначеної тривалості.

Початок і закінчення роботи регулюється ст. 57 КЗпП: «Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) передбачається правилами внутрішнього трудового розпорядку і графіками змінності у відповідності з законодавством».

При змінних роботах працівники чергуються в змінах рівномірно в порядку, встановленому правилами внутрішнього трудового розпорядку. Перехід з однієї зміни в іншу, як правило, має відбуватися через кожний робочий тиждень у години, визначені графіками змінності (ст. 58 КЗпП).

На роботах з особливими умовами і характером праці в порядку і випадках, передбачених законодавством, робочий день може бути поділений на частини з тією умовою, щоб загальна тривалість роботи не перевищувала встановленої тривалості робочого дня (ст. 60 КЗпП).

На безперервно діючих підприємствах, в установах, організаціях, а також в окремих виробництвах, цехах, дільницях, відділеннях і на деяких видах робіт, де за умовами виробництва (роботи) не може бути додержана встановлена для даної категорії працівників щоденна або щотижнева тривалість робочого часу, допускається за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) підприємства, установи, організації запровадження підсумованого обліку робочого часу з тим, щоб тривалість робочого часу за обліковий період не перевищувала нормальної кількості робочих годин (ст. 61 КЗпП).

Таким чином, можна зробити висновок, що найбільш сприятливим для продуктивної наукової праці для наукових працівників науково-дослідних установ є встановлення ненормованого робочого дня.

Тож юридичною підставою для віднесення працівників до категорії осіб з

ненормованим робочим днем на підприємствах (в організаціях і установах) є відповідні списки посад та професій, що затверджуються при укладанні колективного договору і є додатком до нього (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Н. Б. Болотіна, Г. І. Чанишева Трудове право України: підручник. – Київ: Знання, 2001 (<http://www.ebk.net.ua/Book/TPravo/06-10/9081.htm>); <http://job.ukr.net/articles/skorochena-trivalist-robochogo-chasu/>; Джога Р.Т. Бухгалтерський облік в бюджетних установах, 2003 (<http://readbookz.com/pbooks/book-29/ua/chapter-1366/>); <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=467283>).*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку

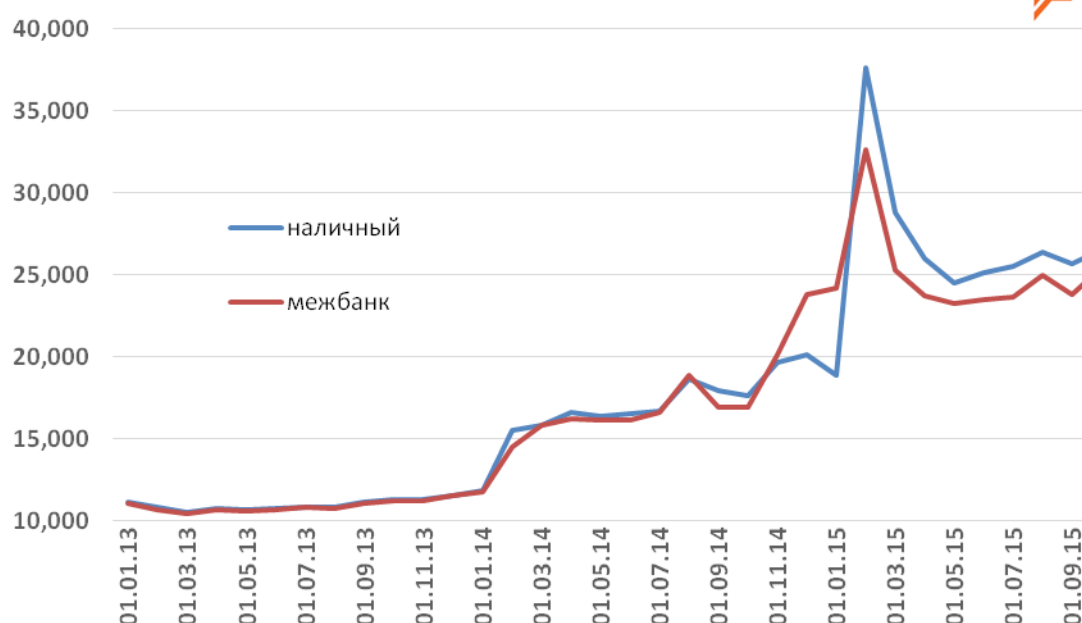
Обзор валютного рынка в Украине за октябрь 2015 года

Евро

Евро на мировых рынках в октябре снизилась в цене на 1,5% до уровня 1,1044. Ключевое давление на валюту, как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, оказало заявление главы ЕЦБ Марио Драги относительно возможного изменения программы QE и необходимости стимулирования экономики еврозоны. Таким образом, европейский регулятор видит масштабные риски для экономики региона и готов к более агрессивным действиям. Усилили негатив для евро и комментарии министра финансов Великобритании по поводу дальнейшего членства страны в ЕС.

ФРС США также видит внешние риски для американской экономики, однако сохраняет виды на переход к ужесточению монетарной политики.

Курс евро продажи безналичного евро в октябре вырос на 6,9% до 25,428 грн., наличного – на 3,5% до 26,569 грн.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара США в Украине в октябре вырос на 9,2% до 23,15 грн., наличного – на 5,7% до 24,13 грн. Средний дневной объем торгов американской валютой повысился на 12,4% до 219,8 млн. долларов. Всего, за январь-октябрь 2015 года по сравнению с аналогичным периодом прошлого года торговый оборот долларом США сократился на 64,7%.

Гривна на протяжении практически всего месяца дешевела. Для такой динамики сформировалось сразу два фактора – база сравнения и дисбаланс рынка вследствие снижения притока валюты.

Аграрии после активного сезона снизили завод экспортной выручки. Также, вероятно, сократился приток валюты для финансирования выборов во второй половине октября. Экспортеры начали придерживать валюту на счетах в ожидании результатов выборов. Таким образом, политический вопрос, ввиду кризиса коалиции в парламенте и неопределенности по итогам распределения сил в регионах, сказался на настроениях участников валютного рынка.

При повышении курса доллара США, импортеры сначала поддерживали тренд, но позже снизили интерес к покупкам в ожидании отката курса. Поскольку отката не произошло, накопился дополнительный отложенный спрос на валюту, который позже лишь поддерживал курс на высоких ценовых уровнях. Еще одним фактором подпитки спроса выступили покупки валюты Нацбанком для пополнения резервов. И только 30 октября НБУ вышел с интервенцией валюты для снятия избыточного спроса.

Позитивным фактором для валютного рынка стало голосование держателей долга по обмену еврооблигаций на новые бумаги в рамках реструктуризации. При этом Россия ожидаемо не приняла предложение, и с высокой вероятностью выплаты по данному долгу будут перенесены в судебную плоскость.

Негативным фактором для рынка стала пауза МВФ по кредитованию, а также заявления кредиторов о необходимости ускорения реформ и борьбы с

коррупцией. Таким образом, партнеры дали понять, что ожидают более активных действий от украинской власти.

Средний размер спреда по наличным операциям с долларом США за октябрь снизился с 4,3% до 3,9%. Показатель все еще остается достаточно широким, поскольку банки продолжают закладывать риски в обменные операции.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля в Украине в октябре вырос на 12,6% до 0,363 грн., наличного – на 7,8% до 0,3748 грн. Такая динамика была вызвана ослаблением гривны к доллару США, и усилена укреплением рубля к доллару США на фоне стабилизации цен на нефть. Фактор санкций подтачивает экономический потенциал РФ, но уже не активизирует отток капитала. По отношению к доллару США рубль в октябре ослаб на 2,8% до 63,46 руб.

Прогноз валютного рынка на ноябрь 2015 года

Курс гривны в ноябре, вероятно, сохранится на достигнутых уровнях. Учитывая временность сокращения предложения на валюту ввиду экономических и политических факторов, вряд ли НБУ перейдет к жестким действиям по стабилизации курса. Вероятно, при необходимости, Нацбанк будет регулировать рынок валютными интервенциями, перманентно ограничивая спрос.

«НБУ имеет достаточный ресурс средств и механизмов для стабилизации курса, в случае его критического повышения. Однако, учитывая и так действующие ограничения, вероятность такого сценария не значительна. Несмотря на договоренности по свободному курсообразованию, также нет высоковероятных ожиданий по игнорированию валютных тенденций регулятором, поскольку есть намерения перехода к инфляционному таргетированию», – отмечает Андрей Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

Негативно сказываться на гривне будет обострение политической борьбы и кризис коалиции, на фоне чего тормозится принятие важных законопроектов и реформ, что может привести к дальнейшему затягиванию выделения кредитных средств от западных кредиторов. Кроме того, нельзя исключать спекуляции вокруг противостояния крупных финансово-промышленных групп и власти, что может разогреть наличный спрос, оказать давление на динамику депозитов и спровоцировать отток капитала.

Дополнительной нагрузкой для гривны будет выступать начало отопительного сезона и необходимость закупки газа, угля и электроэнергии. Подпитывать спрос на наличном рынке будет навес ликвидности от активных выплат ФГВФЛ по вкладам ликвидированных банков.

В то же время, сдерживать падение гривны будут достигнутые

договоренности по реструктуризации долга и условная стабилизация ситуации на Донбассе.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара США в ноябре может колебаться в диапазоне 22,2–23,7 грн., наличного – 23,5–24,8грн.

Евро

Диапазон колебания евро на международном рынке в ноябре, по оценкам аналитиков FOREX CLUB в Украине, может составить 1,08–1,14. Динамика европейской валюты будет зависеть от публикуемой статистики региона и ожиданий изменения размеров стимулирующих мер со стороны ЕЦБ. В тоже время, влияние доллара США будет не менее агрессивным, поскольку решение ФРС по повышению ставки будет зависеть от макроэкономической статистики.

Динамика безналичного евро в Украине будет отображать колебания пары евро/доллар и гривна/доллар. Средний курс продажи наличного евро может колебаться в диапазоне 25,5–27,3 грн.

Российский рубль

Курс рубля в ноябре останется под влиянием тенденций рынка нефти. С началом отопительного сезона и роста потребления газа, на рубль будет оказывать влияние также ситуация на газовом рынке. Вместе с тем, в ожидании крупных выплат по внешним долгам в декабре, рубль в ноябре может оказаться под давлением в связи с необходимостью накопления достаточного ресурса для погашения долга. Курс продажи наличного рубля может колебаться в диапазоне 0,35–0,38грн.

Моніторинг законодавства

Підготовлено компанією

«СФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати · аудитори · податкові консультанти»

Головні зміни

Відкрите звернення Р. Косякіна Від фіскалів зажадали припинити маніпуляції з договором про визнання електронних документів.

Платники податків, що мали нещастя познайомитися зі «станом 9», який присвоюють їм у своїй інформаційній базі фіскальні органи, знають, які він тягне за собою наслідки. Це і неможливість реєструвати податкові накладні, і відмови у прийомі електронної податкової звітності.

Але фіскальна думка пішла ще далі. Так, дніпропетровські податківці, щоб не обмежувати себе вузькими рамками «стану 9», вносять додаткові умови розірвання в Договір про визнання електронних документів, що укладається з

платниками податків, форма якого затверджена наказом ДПАУ від 10.04.2008 р. № 233.

Незважаючи на те, що з квітня 2014 року в ньому відсутня така підстава розірвання, як «відсутність платника за місцезнаходженням», вони самостійно вносять таке доповнення в типовий договір. А для тієї категорії підприємств, хто не любить «погоджувати» результати планових перевірок, для зговірливості використовують і таке формулювання - «інші порушення платником норм чинного законодавства». Детально про такий прийом фіскалів йдеться у відкритому зверненні керівника підприємства, якому було завдано збитків у результаті таких маніпуляцій.

Самодіяльність дніпропетровських фіскалів не залишилася непоміченою, і вже бізнес-омбудсмен Альгїрдас Шемета написав листа голові ДФСУ про зловживання його підопічних.

Роман Насіров визнав, що самовільне внесення змін до Типового договору про визнання електронних документів є незаконним, і пригрозив відповідальністю своїм підлеглим.

Постанова Правління НБУ від 22.10.2015 р. № 718

НБУ покращує умови для співробітництва України з іноземними державами-партнерами та міжнародними організаціями, уточнюючи вимогу щодо обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті на міжбанківському ринку. Відтепер ця вимога не поширюється на проекти, які здійснюються на підставі угод про участь України в міжнародних програмах ЄС. Також вона більше не стосується грантів від міжнародних фінансових організацій, які отримують юридичні особи-резиденти, фінансування яких здійснюється за рахунок таких грантів та в органах управління яких бере участь Уряд України.

Також НБУ встановив додаткові виключення з заборони на реєстрацію заміни кредитора чи боржника в договорах про залучення резидентами кредитів і позик в іноземній валюті від нерезидентів. Так, дозволено проводити таку реєстрацію у випадках, коли заміна первісного кредитора пов'язана з його ліквідацією або приєднанням до нового кредитора- правонаступника. Крім того, дозволено реєструвати відповідні зміни в кредитні договори, за якими кредит надано резиденту за участю іноземного експортно-кредитного агентства.

Пом'якшені обмеження щодо видачі готівкових коштів у національній валюті через каси та банкомати. На даний момент банки зобов'язані обмежити їх видачу на суму до 300 тис. грн на добу на одного клієнта. Зокрема, ця вимога стосувалася і валютно-обмінних операцій з фізичними особами. Відтепер вона не буде поширюватися на такі операції, що дозволить населенню продавати валюту в будь-яких обсягах.

Разом з тим, НБУ уточнив вимогу щодо контролю експортних операцій, враховуючи особливість діяльності телекомунікаційних компаній. До цього уповноваженим банкам заборонялося знімати з контролю експортні операції клієнтів, якщо вони надали документальне підтвердження про припинення зобов'язань шляхом заліку зустрічних вимог у валютах, що підлягають обов'язковому продажу. Проте ця заборона відтепер не буде поширюватися на

операції телекомунікаційних компаній з оплати міжнародних телекомунікаційних послуг (міжнародного роумінгу та пропуску міжнародного трафіку).

Закон України від 15.09.2015 р. № 685-VIII

Президент підписав Закон, яким визначена дата початку тимчасової окупації, а саме – 20.02.2014 р.

Документом також передбачено, що до платників податків, які за станом на початок тимчасової окупації мали місцезнаходження в Криму, не застосовуються починаючи з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому почалася тимчасова окупація, фінансові та штрафні санкції за порушення вимог порядку подання, обчислення, правильності заповнення податкових декларацій (податкової звітності) і повноти сплати сум податків і зборів.

Закон набрав чинності 09.10.2015 р.

Податки і збори

Податок на додану вартість

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ роз'яснила: оскільки транспортно-експедиторські послуги, що надаються резиденту, підлягають оподаткуванню ПДВ на загальних підставах за основною ставкою, то вони відображаються у рядку 1.1 розд. I (податкові зобов'язання) податкової декларації з ПДВ.

При цьому, якщо перевізником є нерезидент, то операції з отримання таких послуг експедитор відображає в податковій декларації з ПДВ у рядку 7 розд. I (податкові зобов'язання) та відповідно у рядку 12.4 розд. II (податковий кредит).

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

Накладні та розрахунки коригування до податкових накладних, складені в електронній формі, повинні зберігатися платниками ПДВ на електронних носіях інформації у формі, що дає змогу здійснити перевірку їх цілісності на цих носіях.

Під час проведення перевірки платники ПДВ зобов'язані надати посадовим особам контролюючого органу доступ до таких електронних носіїв інформації, а у випадках, визначених законом, також надати копії податкових накладних та розрахунків коригування до податкових накладних, засвідчені підписом платника або його посадовою особою та скріплені печаткою (за наявності).

Лист ДФСУ від 12.10.2015 р. № 21564/6/99-99-19-03-02-15

ДФСУ у листі зазначила, що якщо при постачанні програмної продукції вартість програмної продукції, яка зафіксована на матеріальному носії інформації, та вартість такого носія інформації визначені окремо, то операції з постачання програмної продукції звільняються від оподаткування ПДВ, а операції з постачання матеріального носія інформації оподатковуються ПДВ у загальному порядку за основною ставкою.

Водночас платники податків при здійсненні операцій з постачання систем

та/або устаткування/обладнання, невід'ємною складовою яких є програмна продукція, зобов'язані нарахувати та сплатити ПДВ за такими операціями на загальних підставах, визначених для поставки товарів та послуг в Україні.

Лист ДФСУ від 18.09.2015 р. № 21988/10/28-10-06-11

Помилка, допущена в номері чи даті податкової накладної, не може бути виправлена шляхом подання розрахунку коригування.

У листі ДФСУ з цього приводу зазначено наступне: наявність в ЄРПН податкової накладної з помилками спричиняє викривлення податкової інформації, що свідчить про можливі порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства. Якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальне підтвердження на обов'язковий письмовий запит контролюючого органу протягом 10 робочих днів, це є однією з обставин, за наявності якої здійснюється документальна позапланова перевірка платника податку (пп. 78.1.1 п. 78.1 ст. 78 р. II ПКУ).

Податок на прибуток

Лист ДФСУ від 08.10.2015 р. № 21362/6/99-99-19-02-02-15

Як відомо, з 05.11.2014 р. особа, місцезнаходження якої знаходиться на території СЕЗ «Крим», прирівнюється до нерезидента.

У листі податківці відзначили, що з 01.01.2015 р. об'єктом оподаткування податком на прибуток є бухгалтерський фінансовий результат, скоригований на різниці, передбачені розділом III ПКУ. У частині формування об'єкта оподаткування в нерезидентських операціях з придбання (продажу) товарів, робіт, послуг автори листа звертають увагу на необхідність збільшення бухгалтерського фінансового результату, зокрема:

– на суму перевищення звичайних цін над договірною (контрактною) вартістю реалізованих товарів (робіт, послуг) при здійсненні контрольованих операцій у випадках, визначених ст. 39 ПКУ (пп. 140.5.1 ПКУ);

– на суму перевищення договірної (контрактної) вартості придбаних товарів (робіт, послуг) над звичайною ціною при здійсненні контрольованих операцій у випадках, визначених ст. 39 ПКУ (пп. 140.5.2 ПКУ);

– на суму 30% вартості товарів, у тому числі необоротних активів, робіт і послуг (крім зазначених у п. 140.2 та пп. 140.5.5 ПКУ та операцій, визнаних контрольованими згідно зі ст. 39 ПКУ), придбаних, зокрема, у нерезидентів – пов'язаних осіб, які зареєстровані в державах (на територіях), зазначених у пп. 39.2.1.2 ПКУ (пп. 140.5.4 ПКУ).

Разом з тим, вимоги пп. 140.5.4 ПКУ можуть не застосовуватися платником податків:

– якщо операція є контрольованою і сума таких витрат відповідає рівню звичайних цін, обґрунтованих у звіті про контрольовані операції та відповідній документації, які подаються **згідно зі ст. 39 ПКУ, або**

– якщо операція не є контрольованою і сума таких витрат підтверджується платником податків за правилами звичайних цін згідно з процедурою, встановленою статтею 39 ПКУ, але без подання звіту.

Податок на доходи фізичних осіб

Лист ДФСУ від 01.10.2015 р. № 9211/А/99-99-17-03-03-14

ДФСУ зауважила, що не включається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку сума пенсії (включаючи суму її індексації), яка не перевищує в 2015 р. 3 654 грн. (1 218 грн. х 3). Якщо сума пенсії (включаючи суму її індексації) в 2015 р. перевищує 3 654 грн., то частина такого перевищення оподатковується збором за ставкою 15 %.

Оскільки податковий агент зобов'язаний утримувати ПДФО і ВЗ при нарахуванні доходу у вигляді пенсій, то суми пенсій, нараховані після 01.01.2015 р. за період до 01.01.2015 р., оподатковуються ПДФО та ВЗ на загальних підставах.

Єдиний податок

Лист ГУ ДФСУ в Одеській області від 02.10.2015 р. № 966/Р/15-32-23-01-07

Списати податковий борг, який виник у зв'язку з анексією Криму, не можна. Списання податкового боргу, сум розстрочених (відстрочених) грошових зобов'язань за податками фізособам – підприємцям, які змінили своє місце проживання з тимчасово окупованої території на іншу територію України, Законом №1636 не передбачено.

Таким чином, фізична особа-підприємець зобов'язана здійснити погашення податкового боргу з єдиного податку, який виник до 01.06.2014 року.

Після 01.06.2014 р. податкові зобов'язання не нараховуються у зв'язку зі скасуванням податкової реєстрації до моменту відновлення податкової реєстрації після евакуації особи на іншу територію України, а саме – до грудня 2014 року.

Лист ДФСУ від 01.10.2015 р. № 9166/Б/99-99-17-02-02-14

Підприємці на єдиному податку не визначають чистий дохід при сплаті, про що нагадує ДФСУ в листі. Доходом підприємця – платника єдиного податку є дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду:

- в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій);
- в матеріальній або нематеріальній формі.

При цьому до доходу не включаються отримані такою фізособою пасивні доходи у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхові виплати і відшкодування, а також доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності.

Лист ДФСУ від 30.09.2015 р. № 9142/П/99-99-17-02-02-14

ДФСУ у листі зазначила, що п. 292.5 ПКУ встановлено, що дохід платника єдиного податку, виражений в іноземній валюті, перераховується у гривнях за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим НБУ на дату

отримання такого доходу.

Отже, доходом фізичної особи – підприємця – платника єдиного податку є дохід, отриманий в іноземній валюті та перерахований в гривні за офіційним курсом НБУ на дату надходження коштів на рахунок.

Лист ДФСУ від 28.09.2015 р. № 9033/Б/99-99-17-02-02-14

Уповноважена особа фізичної особи – підприємця має право представляти інтереси платника податків в податкових органах на підставі нотаріально посвідченої довіреності.

Представниками платника податків визнаються особи, які можуть здійснювати представництво його законних інтересів та ведення справ, пов'язаних зі сплатою податків, на підставі закону або довіреності. Довіреність, видана платником податків – фізичною особою на представництво його інтересів та ведення справ, пов'язаних із сплатою податків, має бути засвідчена відповідно до чинного законодавства.

Представництво, яке ґрунтується на договорі, може здійснюватися за довіреністю. Форма довіреності повинна відповідати формі, в якій відповідно до закону має вчинятися правочин.

Лист ДФСУ від 19.08.2015 р. № 7682/6/99-99-17-03-03-15

ДФСУ в черговий раз нагадала, що юрособи-єдиноподатники мають можливість відзвітувати за 9 місяців 2015 року за новою формою.

На відміну від юросіб, підприємці-єдиноподатники за 9 місяців 2015 року подають стару форму.

Нагадуємо, граничний термін подання звітності платниками єдиного податку III групи – 09.11.2015 р.

Офіційний портал ДФС України

Для фізичних осіб-платників єдиного податку 3-ї групи декларація за 3 квартал 2015 року подається за діючою формою, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 21.12.2011 р. № 1688.

Згідно із абз.2 п.46.6 ст.46 ПКУ до визначення нових форм декларацій (розрахунків), які набирають чинності для складання звітності за податковий період, що настає за податковим періодом, у якому відбулося їх оприлюднення, є чинними форми декларацій (розрахунків), чинні до такого визначення.

Отже, нова форма податкової декларації платника єдиного податку – фізичної особи-підприємця, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 19.06.2015 р. №578 «Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку», який набрав чинності 28.07.2015 р., буде використовуватись такими платниками для складання звітності за 2015 рік починаючи з 01.01.2016 р.

Державна допомога, ЄСВ

Лист ДФСУ від 13.10.2015 р. № 21700/6/99-99-17-03-03-15

ДФСУ зазначила, що нарахована заробітна плата учням, які проходять виробничу практику на підприємстві згідно з договором про навчально-виробничу практику, є базою нарахування ЄСВ. При цьому, правило мінімального страхового платежу до зарплати практикантів не застосовується. У разі ж застосування роботодавцем понижуючого коефіцієнта кількість учнів-практикантів і їх дохід не враховуються під час обчислення умов для застосування понижуючого коефіцієнта ЄСВ.

Лист ДФСУ від 02.10.2015 р. № 20928/6/99-99-17-03-03-15

Якщо працівник працює за основним місцем роботи на умовах неповної тарифної ставки і отримує зарплату за відпрацьований час, що не перевищує розміру МЗП, то підприємство на таку з/п має нарахувати ЄСВ виходячи із розміру МЗП (з 01.01.2015 р – 1218,00 грн., з 01.09.2015 р.– 1378,00 грн.). При цьому утримання ЄСВ здійснюється з фактично нарахованої зарплати.

Лист ФСС з ТВП від 29.09.2015 р. № 5.2-32-1542

ФСС з ТВП зазначив, що в разі настання страхового випадку у тимчасово переміщеної особи до її переміщення, основне місце роботи якої знаходиться на території проведення АТО, матеріальне забезпечення надається на підставі виданого у встановленому порядку листка непрацездатності.

Якщо застрахована особа працює за сумісництвом на території, де органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі, то для отримання матеріального забезпечення за місцем роботи за сумісництвом робочим органом ФСС з ТВП може бути надана застрахованій особі копія листка непрацездатності, засвідчена підписом керівника і скріплена печаткою, а також довідка про середню заробітну плату, обчислену робочим органом ФСС з ТВП для надання матеріального забезпечення.

Інші податки та податкові платежі

Лист ДФСУ від 13.10.2015 р. № 21702/6/99-99-19-03-03-15

ДФСУ дійшла важливого висновку про те, що операції з реалізації паливних карт та талонів суб'єктам господарської діяльності для подальшого їх пред'явлення на АЗС на відпуск пального не є об'єктом оподаткування акцизним податком з роздрібного продажу. А це 5% вартості.

І хоча фахівці ДФСУ вважають, що таке пальне має використовуватися у комерційних цілях, якими є подальший перепродаж, перероблення (використання як сировини) чи перетворення товару, проте ці ж фахівці прямо вказують на те, що ПКУ не передбачає визначення поняття «некомерційне» або «комерційне» використання підакцизних товарів. А розуміння податківцями цих термінів ґрунтується виключно на їх економічному баченні використання пального. Відсутність правового врегулювання спірного питання автоматично включає презумпцію правомірності рішень платника податків (пп.4.1.4. ПКУ).

Державне регулювання

Зед і митне регулювання, валюта

Лист ГУ ДФСУ в м. Києві від 15.10.2015 р. № 15656/10/26-15-15-03-11

Купівля іноземної валюти на оплату штрафних санкцій, передбачених у зовнішньоекономічних контрактах за невиконання резидентами умов цих контрактів, є купівлею іноземної валюти на оплату майнових прав, і тому така операція індивідуальної ліцензії не вимагає. Підставою для перерахування коштів за межі України в цьому випадку є відповідний зовнішньоекономічний контракт.

Що стосується розміру відповідальності за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань, то фахівці відомства відзначили, що для вирішення цього питання передусім необхідно визначити, законодавство якої країни слід застосовувати для кожного конкретного зовнішньоекономічного договору. Якщо застосовується законодавство України, то статтею 3 Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» встановлено максимальний розмір відповідної пені, а саме – він не може перевищувати подвійну облікову ставку НБУ, що діяла в період, за який сплачується пеня.

Розрахунки та РРО

Лист ДФСУ від 01.10.2015 р. № 20887/6/99-99-22-07-03-15

ДФСУ повідомила, що безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки одержувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

Готівкові розрахунки – це платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна (п. 1.2 гл. 1 Положення № 637).

Отже, операції з оплати вартості товару або послуг готівкою є готівковими розрахунками, а операції з оплати товарів і послуг через платіжні термінали та мережу Інтернет з використанням електронних платіжних засобів є безготівковими розрахунками.

Фінансовий моніторинг

Постанова правління НБУ від 01.10.2015 р. № 662

Банки зобов'язані формувати реєстри операцій за дорученнями клієнтів по перерахуванню коштів, здійснюваному на користь нерезидентів через філії уповноважених банків, відкриті на території інших держав, і подавати їх до НБУ в день отримання від клієнта платіжного доручення.

Ліквідація та банкрутство

Постанова ВГСУ від 15.10.2015 р. у справі № 910/5241/15-г

ВГСУ визнав правомірною відмову судів попередніх інстанцій щодо стягнення з боржника, стосовно якого порушено провадження у справі про банкрутство, пені за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань.

Така позиція аргументована тим, що з моменту порушення провадження у справі про банкрутство боржника на нього розповсюджується мораторій на задоволення вимог кредиторів, однією зі складових якого є відсутність нарахування, зокрема, пені за неналежне виконання грошових зобов'язань, які виникають після порушення провадження у справі про банкрутство.

При цьому слід звернути увагу, що відповідно до ч. 3 ст. 19 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів:

1) забороняється стягнення на підставі виконавчих та інших документів, що містять майнові вимоги, у тому числі на предмет застави, за якими стягнення здійснюється в судовому або в позасудовому порядку відповідно до законодавства;

2) не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань із задоволення всіх вимог, на які поширюється мораторій;

3) зупиняється перебіг позовної давності на період дії мораторію;

4) не застосовується індекс інфляції за весь час прострочення виконання грошового зобов'язання, три проценти річних від простроченої суми.

Постанова ВГСУ від 15.10.2015 р. у справі № 43/138-09

ВГСУ визнав правомірним визнання судом апеляційної інстанції наказу господарського суду про стягнення заборгованості з боржника таким, що не підлягає виконанню, оскільки сума, постановлена до стягнення у наказі, була списана на підставі ст. 2 Закону України «Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу – учасників Державного концерну «Укроборонпром», що, у свою чергу, також зафіксовано в ухвалі господарського суду у справі про банкрутство боржника, якою було відмовлено кредитору у визнанні грошових вимог до боржника у зв'язку із безумовним списанням такої заборгованості в силу ст. 2 вказаного Закону.

Ще одним важливим висновком ВГСУ у даній справі є те, що до інших причин, за наявності яких господарський суд визнає наказ таким, що не підлягає виконанню (ч. 4 ст. 117 ГПК України) слід відносити погашення грошових вимог відповідно до закону.

Облік та звітність

Лист НБУ від 07.10.2015 р. № 60-09011/74013

Банкам необхідно до 01.12.2015 р. завершити комплекс заходів щодо забезпечення відображення в бухгалтерському обліку операцій відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

НБУ також повідомив, що при складанні фінансової звітності за 2015 рік

трансформаційні коригування будуть здійснюватися тільки по тих операціях, по яких є розбіжності між вимогами МСФЗ та законодавством України, а саме операції з банківськими металами і застосування вимог МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» до власного капіталу.

Порядок відображення окремих операцій, до яких не застосовуються конкретні вимоги або тлумачення МСФЗ, банк визначає самостійно, використовуючи професійне судження управлінського персоналу банку, яке ґрунтується на досвіді, з урахуванням загальних принципів та критеріїв визнання активів, зобов'язань, доходів і витрат згідно з Концептуальною основою фінансової звітності.

Галузі і сфери діяльності

Фінансові послуги

Інформаційне повідомлення Нацкомфінпослуг від 15.10.2015 р.

Нацкомфінпослуг повідомила про заборону використання і поширення в Україні віртуальної валюти/криптовалюта (Bitcoin, Litecoin, Ripple, OneCoin та ін.).

Нацкомфінпослуг звертає увагу учасників ринку фінансових послуг, що НБУ в листі від 10.11.2014 р. розглядає Bitcoin як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальної вартості і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства.

Європейське банківське управління (European Banking Authority) закликала банки Європейського співтовариства утриматися від операцій з криптовалютою до створення системи регулювання цих операцій, оскільки така віртуальна валюта не має будь-якого забезпечення, що не контролюється державними регуляторами жодної країни.

Нацкомфінпослуг закликає фінансові установи та посередників фінансових послуг утриматися від операцій і володіння криптовалютою у зв'язку з ризиком втрати засобів, використовуваних у таких операціях.

Постанова ВСУ від 02.09.2015 р. у справі № 6-856цс15

В постанові сформульована наступна правова позиція. Відповідно до статті 3895 ЦПКУ рішення третейського суду може бути скасовано, якщо справа, у якій воно прийнято, не підвідомча третейському суду відповідно до закону.

Відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про третейські суди» (доповнений Законом України № 2983-VI від 03.02.2011 р.), третейські суди в порядку, передбаченому цим Законом, можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин, за винятком, зокрема, справ у спорах щодо захисту прав споживачів, у тому числі споживачів послуг банку (кредитної спілки). Рішення третейського суду, про скасування якого просив заявник, прийнято після внесення зазначених змін до Закону.

Суди, розглядаючи заяву про скасування рішення третейського суду, на зазначену обставину не звернули уваги і відмовили в її задоволенні, помилково

пославшись на те, що спір, який виник між сторонами, не є спором про захист прав споживачів.

Оскільки заявник є споживачем послуг банку, спір виник відносно заборгованості за кредитом, третейському суду на підставі положень п. 14 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про третейські суди» така справа не підвідомча.

Постанова ВСУ від 07.10.2015 р. у справі № 6-1521цс15

При розгляді цієї справи була сформульована правова позиція щодо підвідомчості спорів.

Відповідно до п. п. 2, 5 ч. 2 ст. 37 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» Фонд безпосередньо або уповноважена особа Фонду у разі делегування їй повноважень має право:

– укладати від імені банку будь-які договори (вчиняти правочини), необхідні для забезпечення операційної діяльності банку, здійснення ним банківських та інших господарських операцій, з урахуванням вимог, встановлених цим Законом;

– подавати від імені банку позови майнового та немайнового характеру до суду, в тому числі позови про винесення рішення, відповідно до якого боржник банку має надати інформацію про свої активи.

Суди встановили, що уповноважена особа звернулася в інтересах банку до суду з вимогою про стягнення заборгованості за кредитним договором з позичальника та поручителів. Ці правовідносини виникли на підставі цивільно-правової угоди та уповноважена особа Фонду виступає у вказаному спорі від імені сторони такої угоди, не здійснюючи при цьому владних повноважень.

Суд апеляційної інстанції, з висновками якого погодився і касаційний суд, на зазначені положення закону уваги не звернув, і прийшов до помилкового висновку про те, що спір належить до юрисдикції адміністративних судів.

Оскільки позовні вимоги були заявлені уповноваженою особою в інтересах банку про стягнення з товариства (позичальника) заборгованості за кредитним договором, укладеним між суб'єктами господарювання, то такі вимоги не можуть розглядатися в порядку цивільного судочинства.

Виходячи зі змісту ст.ст. 37, 47 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», ст.ст. 15, 16, 118 ЦПКУ, ст.ст. 1, 12 ГПКУ, позовні вимоги уповноваженої особи в інтересах банку до ТОВ «Укрпродсінкгруп» необхідно розглядати в порядку господарського судочинства, а позов до фізосіб – в порядку цивільного судочинства.

Лист НБУ від 06.10.2015 р. № 31-03010/73158

У даному листі НБУ оприлюднив розмір середньозваженої процентної ставки за залученими вкладками фізичних осіб у національній та іноземній валютах за третій квартал 2015 р.:

- в національній валюті – 17,60 % річних;
- в іноземній валюті – 7,18 % річних.

Постанова правління НБУ від 01.10.2015 р. № 655

Цією постановою НБУ затвердив нову редакцію положення про проведення

Нацбанком валютних аукціонів.

Так, Нацбанк у разі прийняття рішення про проведення аукціону по електронній пошті направляє суб'єктам ринку повідомлення про проведення аукціону. Умови проведення аукціону визначаються у повідомленні.

Суб'єкт ринку, який планує взяти участь в аукціоні, за умови, що інше не визначено в повідомленні, повинен:

– до визначеного у повідомленні часу перерахувати 100% грошового забезпечення в національній (іноземній) валюті на вказаний в повідомленні рахунок, суб'єкт визначає суму забезпечення за курсом, який відзначається в заявці на участь в аукціоні;

– в день аукціону подати в НБУ до визначеного в повідомленні часу заявку на участь в аукціоні за допомогою програмного комплексу «Система підтвердження угод на міжбанківському валютному ринку» (заявка, що надійшла пізніше, для участі в аукціоні не приймається).

НБУ вправі задовольняти конкурентні заявки суб'єктів ринку за курсом відсікання або за курсом, зазначеним у заявках. Неконкурентні заявки задовольняються за середньозваженим курсом аукціону.

Суб'єкт ринку, заявка якого обрана для задоволення на аукціоні, зобов'язаний укласти угоду з НБУ про продаж (купівлю) інвалюти і підтвердити її за допомогою програмного комплексу «Система підтвердження угод». Заявка не може бути відкликана. За порушення цієї вимоги суб'єкт ринку позбавляється права брати участь у 3 наступних аукціонах.

Будівництво

Постанова КМУ від 02.09.2015 р. № 778

Згідно з постановою КМУ справи про правопорушення у сфері містобудівної діяльності відповідно до повноважень, визначених ст. 7 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», розглядаються такими органами державного архітектурно-будівельного контролю:

1) виконавчими органами з питань державного архітектурно-будівельного контролю сільських, селищних, міських рад;

2) структурними підрозділами з питань державного архітектурно-будівельного контролю Київської та Севастопольської міських держадміністрацій;

3) Держархбудінспекцією.

Накладати штраф від імені цих органів, мають право:

– керівники виконавчих органів з питань державного архітектурно-будівельного контролю сільських, селищних, міських рад;

– керівники структурних підрозділів з питань державного архітектурно-будівельного контролю Київської та Севастопольської міських держадміністрацій;

– головні інспектори будівельного нагляду в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі.

Об'єкти правовідносин

Земля

Повідомлення Держгеокадастру на веб-сайті від 05.10.2015 р.

На виконання Закону України від 14.07.15 р. № 597-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прозорості у сфері відносин власності з метою запобігання корупції» 5 жовтня відкрито інформацію про власників та користувачів земельних ділянок по всій території країни. У Держгеокадастрі наголошують, що відкриття реєстру значно посилить контроль громадянського суспільства за використанням та обігом земель в країні.

Нова електронна послуга у земельній сфері доступна через Публічну кадастрову карту map.land.gov.ua. Обов'язковою умовою отримання доступу до інформації є електронна ідентифікація заявника – з використанням електронного цифрового підпису або альтернативної схеми ідентифікації BankID (ідентифікація через банківську картку).

Інформаційна система автоматично опрацьовує запит та надає відомості про права власності на землю та дату їх набуття. Інформація надається на безоплатній основі.

Також запроваджено електронну послугу онлайн замовлення витягу про нормативну грошову оцінку землі. Це одна з найбільш запитуваних адміністративних послуг, які надає землевпорядна служба. Відомості про нормативну грошову оцінку землі необхідні при здійсненні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок та прав на них. Отримати готовий витяг можна в будь-якому з 660 центрів надання адміністративних послуг, який обере сам запитувач. При цьому необхідно пред'явити тільки документ, що посвідчує особу.

Лист ДФСУ від 02.10.2015 р. № 15108/10/26-15-15-01-09

ДФСУ в листі в черговий раз озвучила висновок про те, що у разі відшкодування згідно з умовами договору орендарем орендодавцеві орендної плати за земельну ділянку таке відшкодування є складовою частиною операції з постачання послуг, а тому є об'єктом оподаткування ПДВ.

Лист ДФСУ від 02.10.2015 р. № 9236/Г/99-99-17-03-03-14

ДФСУ вважає, що податковий агент – юридична особа при нарахуванні (виплаті) власнику земельної ділянки – фізичній особі – нерезиденту доходу у вигляді плати за користування такою юридичною особою – землекористувачем (суперфіціарієм) земельної ділянки для забудови за договором суперфіцію, повинен застосовувати пп. 170.10.3 ПКУ. Підпункт 170.1.3 не може бути застосований, оскільки договір про надання права на користування земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) і договір оренди землі за правовою сутністю є різними.

Для довідки: згідно із пп. 170.10.3 ПКУ у разі якщо доходи з джерелом їх походження в Україні виплачуються нерезиденту резидентом – юридичною або самозайнятою фізичною особою, такий резидент вважається податковим

агентом нерезидента щодо таких доходів. Під час укладення договору з нерезидентом, умови якого передбачають отримання таким нерезидентом доходу з джерелом його походження в Україні, резидент зобов'язаний зазначити в договорі ставку податку, що буде застосована до таких доходів.

Відповідно до пп. 170.1.3 ПКУ нерухомість, що належить фізичній особі – нерезиденту, надається в оренду виключно через фізичну особу – підприємця або юридичну особу – резидента (уповноважених осіб), що виконують представницькі функції такого нерезидента на підставі письмового договору та виступають його податковим агентом щодо таких доходів. Нерезидент, який порушує норми цього підпункту, вважається таким, що ухиляється від сплати податку.

Лист ДФСУ від 30.09.2015 р. № 20744/6/99-99-15-03-01-15

ДФСУ в листі зазначила, що юридична особа – платник єдиного податку не є платником земельного податку за земельну ділянку під нежилим приміщенням (його частиною) за умови, що така земельна ділянка цим платником використовується виключно для здійснення господарської діяльності.

Підтвердження розміру площ земельних ділянок, що перебувають у власності юридичних осіб або у користуванні, розподілу серед власників землі та землекористувачів та розміру нормативної грошової оцінки здійснюється відповідними органами земельних ресурсів за місцем розташування земельних ділянок.

Лист ДФСУ від 29.09.2015 р. № 20635/6/99-99-15-03-01-15

ДФСУ в листі зазначила, що юридична особа – платник єдиного податку не є платником земельного податку за земельну ділянку під нежилим приміщенням (його частиною) у багатоквартирному жилу будинку з урахуванням пропорційної частки прибудинкової території за умови, що така земельна ділянка цим платником використовується виключно для здійснення господарської діяльності.

Підтвердження розміру площ земельних ділянок, що перебувають у власності юридичних осіб або у користуванні, розподілу серед власників землі та землекористувачів та розміру нормативної грошової оцінки здійснюється відповідними органами державних земельних ресурсів за місцем розташування земельних ділянок.

Рішення Київради від 10.09.2015 р. № 958/1822

Київрада вирішила провести інвентаризацію земель міста Києва.

Замовниками технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель вона дозволила виступити:

- землекористувачам земельних ділянок – щодо земельних ділянок, які перебувають у їх фактичному користуванні, за власні кошти;
- департаменту земельних ресурсів виконавчого органу Київради (Київської міськдержадміністрації) – щодо земель міста Києва, за кошти місцевого бюджету.

Наказ ФДМУ від 05.08.2015 р. № 1109

Затверджені Примірні показники звичайної ціни послуг на виконання послуг з:

- оцінки майна щодо окремих груп об'єктів у ФДМУ (додаток 1) та регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 2);
- експертної грошової оцінки земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти приватизації, в регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 3);
- оцінки об'єктів аукціону в ФДМУ (додаток 4) та регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 5).

Вказані показники звичайної ціни визначені з урахуванням індексу інфляції, що склався у I півріччі 2015 року (у розмірі 140,7%).

Наказом також встановлено, що у зв'язку з відсутністю даних щодо вартості виконання послуг з експертної грошової оцінки земельних ділянок ФДМУ необхідно керуватися відповідними примірними показниками звичайної ціни послуг, визначеними для м. Києва (в додатку 3).

Запитання – відповідь, розміщені на ЗІР

ДФСУ відповіла, що обов'язок зі сплати земельного податку у підприємств, установ і організацій, які здійснюють управління багатоквартирними будинками (ОСББ, ЖБК тощо) або яким передано на баланс житлові будинки (права власності на будівлі немає), за земельні ділянки під таким нерухомим майном виникає з моменту державної реєстрації права на таку земельну ділянку.

Запитання – відповідь, розміщені на ЗІР

ДФСУ роз'яснила, що фізичні особи – платники податків повинні сплачувати податки і збори, що встановлені ПКУ, через установи банків та поштові відділення.

У разі коли зазначені особи проживають у сільській (селищній) місцевості, вони можуть сплачувати податки і збори через каси сільських (селищних) рад за квитанцією про прийняття податків і зборів, форма якої, затверджена наказом Мінфіну від 17.08.2015 р. № 714 «Про затвердження форми Квитанції про прийняття податків і зборів».

Нерухомість

Постанова КМУ від 30.09.2015 р. № 786

До запровадження ідентифікації фізичних та юридичних осіб з метою отримання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно в електронному вигляді з використанням відомостей Державного реєстру фізичних осіб – платників податків або з використанням електронної системи ідентифікації «Bank ID», що використовує базу клієнтських даних банків, ідентифікація таких осіб здійснюється шляхом їх реєстрації на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції з обов'язковим зазначенням відомостей про прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), реєстраційний номер облікової картки платника податків, серію та номер паспорта громадянина України. У разі коли користувачем є фізична особа, яка діє в інтересах юридичної особи,

додатково зазначаються відомості про повне найменування відповідної юридичної особи, її ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ.

Інформація з Державного реєстру прав містить актуальні на дату та час її надання відомості про зареєстровані речові права на нерухоме майно та їх обтяження, наявні в цьому Реєстрі, а також у Реєстрі прав власності на нерухоме майно, Єдиному реєстрі заборон відчуження об'єктів нерухомого майна та Державному реєстрі іпотек, або відомості про відсутність зареєстрованих речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Праця

Лист ДФСУ від 02.10.2015 р. № 20929/6/99-99-17-03-03-15

При зміні директора до ДФСУ має подаватися звіт про прийняття працівника на роботу. Не дивлячись на те, що державний реєстратор при внесенні змін до ЄДР подає інформацію про зміну керівника до ДФСУ, повідомлення про укладення трудового договору відповідно до ст. 24 КЗпП все одно має бути здійснено у порядку, встановленому постановою КМУ від 17.06.2015 р. № 413.1

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА ²

Блог на сайті: «Інформатор»

Про автора: Д. Тимчук

Относительно преступлений в сфере обороны

7 октября Рада провалила законопроект №2967 по расширению полномочий военной прокуратуры (в частности, возвращению ей функции общего надзора). Интересно, что автор законопроекта – Ю. Луценко, но добрая половина его фракции (как и масса других депутатов) не поддержала этот законопроект. Депутаты кричали о том, что нельзя прокуратуре возвращать функцию надзора, это, дескать, «не по-европейски», что идет «засилье силовиков», мы строим «полицейскую державу» и т.д. (правда, при каких делах ВОЕННАЯ прокуратура к «полицейской державе» – непонятно).

И вот с разницей в несколько часов от провального голосования главный военный прокурор Анатолий Матиос рассказал о том, как Фонд госимущества лихо приватизировал “Научно-исследовательский институт электромеханических приборов” – главное предприятие по разработке и изготовлению средств спутниковой связи военного назначения и компонентов ПТРК “Стугна”. Взяли и продали почти 95% акций. А что, предприятие перспективное – от «силовиков» сейчас заказов хватает.

То есть картина следующая. В нынешней войне противотанковые комплексы (ПТРК) для нашей армии – одна из ключевых систем вооружений. И вот мы клянчим у американцев «Джавелины», но при этом весело и задорно распродаем собственные «активы», разрабатывающие и выпускающие украинские ПТРК. Как это назвать?

² Збережено стиль граматику оригіналу

Случай не единичный. То и дело медиа-пространство сотрясают скандалы в силовых ведомствах и «оборонке», связанные с коррупцией, злоупотреблениями, хищениями. Но проблема в том, что при нынешнем законодательстве военная прокуратура не может реагировать на различные злоупотребления на «ранней стадии», когда ущерб еще не нанесен, и преступление можно предотвратить. И лишь «бьет по хвостам», когда преступление уже совершено, а изменить уже что-то весьма проблематично. Как в данном случае: уголовное дело возбудили, но, как пишет сам А.Матиос, «мы зарегистрировали производство, идут интенсивные следственные действия, ждем разрешения суда на проведение обысков, спешим но не успеем».

Так, черт побери, кто сомневается, что военной прокуратуре нужно вернуть функцию общего надзора? Хотя бы на время АТО («на особый период»).

Мы с И.Винником ранее подготовили законопроект, схожий с законопроектом №2967 (главная идея – возвращение военной прокуратуре общего надзора на особый период). Ранее его не подавали, поскольку на тот момент уже был законопроект Луценко. Сегодня постараемся зарегистрировать. Но когда именно он будет вынесен на рассмотрение, проголосуют ли за него депутаты (или под свист и улюлюканье провалят, как нынешний законопроект), и – главное – сколько еще гадостей в сфере обороны за это время случится, – неизвестно.

Потому обращаюсь к коллегам-депутатам. Я понимаю, что пиариться на пресловутых «правах человека» – милейшее дело. Но когда, уважаемые коллеги, вы этим самым гадите обороноспособности Украины, грош цена этому пиару(<http://www.informator.su/blog/sylovyky-rasprodayut-ukraynskye-tankovyie-aktyvyi/>). – 2015. – 08.10).

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Н. Кучерук

Рассудить сбор

Изменения в законодательстве о судебном сборе не решают всех проблем, а в отдельных случаях порождают новые

Со вступлением в силу Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно уплаты судебного сбора» № 484-VII значительно изменилось правовое регулирование отношений, связанных с уплатой и возвратом судебного сбора. Законодатель существенно повысил ставки судебного сбора во всех видах судопроизводства, определил их размер в зависимости от вида плательщика, объекта уплаты и инстанционности суда, отменил льготы при уплате судебного сбора для государственных органов и т.д.

О ставках

Изложив статью 4 Закона Украины «О судебном сборе» в новой редакции, Закон № 484-VII изменил размер ставок уплаты судебного сбора в сторону их

увеличения (за некоторыми исключениями). В административном и гражданском судопроизводстве законодатель отменил верхнюю границу ставок судебного сбора за подачу иска имущественного характера юридическими лицами, а в хозяйственном судопроизводстве увеличил ее до 150 размеров минимальных заработных плат. Новым для законодательства о судебном сборе является повышение ставок судебного сбора в зависимости от инстанционности суда, в который обращается заявитель. При этом чем выше инстанция суда, тем больше денежных средств нужно заплатить заявителю.

Примечательно, что уравнивание ставок судебного сбора по видам судопроизводства привело к тому, что размер ставок исчисляется согласно цене иска. Однако законодатель не учел, что Кодекс административного судопроизводства Украины в отличие от Гражданского процессуального и Хозяйственного процессуального кодексов Украины понятия «цены иска» не предусматривает, что может привести к трудностям в исчислении судебного сбора за подачу в административные суды исков имущественного характера.

Процессуальные льготы

Значительным нововведением является отмена льгот при уплате судебного сбора для государственных органов, о чем свидетельствует исключения их из статьи 5 Закона Украины «О судебном сборе». Следует отметить, что уравнивание в уплате судебного сбора всех участников судебного процесса путем исключения преимуществ для государственных органов соответствует конституционному принципу равенства всех участников судебного процесса перед законом и судом.

Однако в этом Законе законодатель не смог учесть всех случаев участия государственных органов в судебном процессе, о чем свидетельствует право органов доходов и сборов обращаться в суд без уплаты судебного сбора с представлениями в порядке статьи 183-3 КАС Украины. Наличие такого права следует из отсутствия в законодательстве нормы, относящей такие представления к документам, за подачу которых взимается судебный сбор и, соответственно, определяющей ставки оплаты за их внесения в суд. То есть указанные государственные органы вправе «бесплатно» обращаться в суд с представлениями, а суды обязаны «бесплатно» их рассматривать.

Положительным для процессуального законодательства изменением является отмена привязки льгот к статусу лица (истца), участвующего в деле. Так, если в предыдущей редакции статьи 5 Закона Украины «О судебном сборе» от уплаты судебного сбора в определенных делах освобождались только истцы, то согласно новой редакции этой статьи в определенных категориях дел от уплаты судебного сбора освобождаются лица независимо от их статуса (истец, ответчик, третье лицо) и вида подаваемого ими документа (иск, апелляционная, кассационная жалоба и т.д.).

Но наиболее интересным представляется то, что вслед за Законом № 484-VIII 16 июля 2015 года в Верховном Совете Украины зарегистрирован президентский законопроект № 2382а «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно уплаты судебного сбора», предусматривающий возврат льгот при уплате судебного сбора органам прокуратуры, уполномоченному лицу Фонда гарантирования вкладов

физических лиц, Антимонопольному комитету Украины, его территориальным отделениям и Министерству юстиции Украины. Поэтому на данный момент неизвестно насколько долго указанные государственные органы будут осуществлять свою деятельность без «процессуальных льгот».

Порядок уплаты и возврата

Закон № 484-VIII внес изменения в процессуальное законодательство не только относительно ставок судебного сбора и льгот при их оплате, но и относительно порядка его уплаты и возврата. Так, указанный Закон снимает ограничения по уплате судебного сбора исключительно через учреждения банков или отделения связи; предусматривает возможность уплаты судебного сбора в иностранной валюте нерезидентами; устанавливает обязанность уплаты судебного сбора за каждое из требований неимущественного характера при их объединении в одном иском заявлении.

Также, согласно Закону № 484-VIII изменился порядок уплаты судебного сбора за подачу «коллективных» исков неимущественного характера. С 1 сентября 2015 года подавать такие иски стало невыгодно, поскольку судебный сбор за их подачу должен уплачиваться каждым истцом отдельным платежным документом в размерах, установленных для подачи иска неимущественного характера.

При этом независимо от вида и количества плательщиков перед открытием производства по делу, принятием к рассмотрению заявлений (жалоб) суд обязан проверить зачисление судебного сбора в специальный фонд Государственного бюджета Украины. И хотя процедура реализации указанных полномочий законом не предусмотрена, есть основания полагать, что суды могут возвращать (оставлять без движения) иски, в приложении к которым отсутствуют платежные документы с указанием о зачислении денежных средств в специальный фонд Государственного бюджета.

Не остались без внимания законодателя и вопросы возврата судебного сбора. Согласно изменениям, внесенным Законом № 484-VIII суд не вправе самостоятельно возвращать уплаченную сумму судебного сбора. Необходимым условием для такого возврата, помимо наличия предусмотренных законом оснований, является подача плательщиком судебного сбора соответственного ходатайства.

В то же время Закон № 484-VIII дополнил перечень оснований для возврата судебного сбора прекращением производства по делу, отказом в открытии апелляционного и кассационного производства по делу. Однако законодатель не обратил внимания на то, что в ХПК Украины отсутствует такое понятие как «отказ в открытии производства по делу», а статьями 62, 63 настоящего Кодекса предусмотрено вынесение судом определений об отказе в принятии и о возвращении искового заявления. Также не учитывает Закон № 484-VIII и существования ряда других заявлений (о пересмотре судебного решения по вновь открывшимся обстоятельствам, поданного лицом, не имеющим права на его подачу и т.д.), при отказе в принятии которых было бы целесообразно возвращать судебный сбор на том основании, что они не будут рассматриваться судом по сути.

Подытоживая вышеуказанное, можно сделать выводы, что изменения,

внесенные Законом № 484-VIII, не решают всех проблем в законодательстве о судебном сборе, а в отдельных случаях порождают новые. В частности, законодательного урегулирования требуют вопросы относительно цены иска в административном процессе, невозможности органов доходов и сборов обращаться в суд с представлениями без уплаты судебного сбора, расширения перечня оснований для его возврата. Тем не менее уже в настоящее время можно прогнозировать, что увеличение ставок судебного сбора приведет к уменьшению количества обращений в суды общей юрисдикции, а заявители будут отдавать предпочтение рассмотрению их споров в негосударственных органах(<http://jurblog.com.ua/2015/09/rassudit-sbor/#more-7430>). – 2015. – 20.09).

Блог на сайті: «Українська правда»

Про автора: С. Лещенко

Політична корупція. Є шанс поборотися

Це той випадок, коли не шкодуєш про свій вибір працювати у парламенті. 9 жовтня Верховна Рада схвалила закон про запобігання політичній корупції, який був підготовлений очолюваною мною робочою групою депутатів і громадянського суспільства.

Цей закон залишиться в історії під непримітним номером 2123-а. Дехто з депутатів, які голосували «за», у запалі місцевих виборів не вчитувалися в текст. Дехто тиснув на кнопку, просто керуючись логікою, що проект входить до пакету вимог ЄС для безвізового режиму. Насправді ж те, що відбулося – це як запровадження технології 3G або винахід електромобілів. Спочатку не все буде працювати, можливі помилки, але зроблено якісний крок в розвитку – цього разу політичної системи. І цей прогрес не зупинити, а лише вдосконалювати.

Ухвалений закон – це те, що називають нудним словосполученням «інституційні зміни». Які зроблять партійні фінанси тотально прозорими, а також дадуть альтернативне джерело коштів – замість олігархів це будуть гроші бюджету.

Схожий за змістом закон був ухвалений понад десять років тому, ще в часи Кучми, але так і не почав діяти. «Грошей немає...», – пояснювали, як завжди. Вступ закону в дію постійно відкладали, а потім його взагалі скасували. Хоча певен – якби тоді партії почали фінансуватися з бюджету, Україна уникнула би катастрофи 2013-2014 років. Бо увага до того, що відбувається в політиці, була би зовсім інша. Інфантильне ставлення, засноване на популізмі, замінило би критичне мислення.

Я вірю, що зараз суспільна свідомість зміниться дуже швидко. Бо люди та політики досі живуть на різних планетах. Щойно перша гривня з бюджету буде перерахована партіям – політики переселяться назад на планету людей, адже всі партійні видатки стануть об'єктом постійної уваги. Це тільки на перший погляд звучить наївно. Але повірте – за декілька років відбудеться ментальний злам, і увага до партійних видатків буде така, як зараз до «Вісника державних закупівель». І це поки фантастика, але настане той день, коли партії будуть здійснювати онлайн-тендери на своє обслуговування.

Законом запроваджується розкриття джерел надходжень та витрат партій. Звіти не тільки з іменами донорів, але адресами їхньої реєстрації мають публікуватися щоквартально. І тут на арену має вийти головний антикорупційний інститут – журналісти. Бо жоден прокурор не проведе розслідування краще репортерів. Які будуть досліджувати, чи часом не бомж перевів півмільйона партії любителів їсти землю на трибуні. Паралельно партійна бухгалтерія буде перевірятися новостворюваним Національним агентством запобігання корупції. За зловживання – спеціальна стаття Кримінального кодексу.

Головне, що цей закон розірве зв'язок між олігархами та політичною системою. Утримувати партії будуть українські громадяни. Це недешево задоволення, якщо говорити в абсолютних цифрах – до півмільярда гривень щороку на всіх. Але, якщо перевести, виходить, що ціна демократії буде 80 копійок на місяць з кожного українського громадянина. Альтернатива цьому – нічого не міняти, і тоді олігархи й далі грабуватимуть український бюджет через своїх політичних сателітів.

Фінансування партій з бюджету, в тому чи іншому вигляді, є у всіх європейських країнах, за виключенням Білорусі, Молдови, Швейцарії, Мальти та України. Ухваленням цього закону ми виконуємо вимогу ГРЕКО («Група держав Ради Європи проти корупції»). Він гаряче підтримується Бюро демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ та має позитивний висновок «Венеціанської комісії», наданий оперативно на запит нашого антикорупційного комітету Верховної Ради.

На останній раді реформ з питань боротьби з корупцією президент Порошенко підтвердив готовність підписати цей закон в день його ухвалення. А популярний зараз в Україні політик Михайло Саакашвілі відверто каже, що завдяки цьому закону, який вже діє в Грузії, там може існувати його політична партія, яка перебуває в опозиції.

Декілька цифр:

Верхня межа внеску партії від громадянина не перевищуватиме 400 мінімальних зарплат (близько 0,5 мільйона грн.). Від юридичної особи – в два рази більше, 800 мінімальних зарплат. Все жертводавці будуть оприлюднюватися, а за незаконні внески має наставати покарання.

Державне фінансування буде здійснюватися за двома напрямками.

Перший – партіям, які пройдуть до парламенту, починаючи з нових виборів будуть одноразово компенсувати видатки на кампанію в розмірі фактичних витрат – але не вище накладених обмежень.

Другий – партіям, які подолають спеціальний бар'єр, будуть щорічно надаватися кошти на статутну діяльність. А розмір фінансування всіх партій з бюджету кожного року буде визначатися за формулою: 0,02% мінімальної зарплати, помноженої на кількість осіб, що взяли участь у останніх виборах. В нашому випадку, з огляду на явку 2014 року, це 442 мільйони гривень, які розподілять пропорційно до результатів виборів 2014 року між партіями, що набрали тоді 5%. Початок розподілу – друге півріччя 2016 року.

Гроші отримають лише ті, в чиїх звітах не буде виявлено порушень закону. Спочатку передбачалося, що фінансування почнеться з 1 січня 2017, але

за наполяганням партії «Батьківщина» прямо в сесійній залі цей термін перенесли на шість місяців вперед.

Чому будуть розподіляти лише серед тих партій, які присутні в парламенті? Це – політичне рішення. Треба, щоб вже цей парламент почав отримувати альтернативне фінансування. Щоб олігархи вже в цьому парламенті не виводили гроші з державного бюджету через різноманітні «укрнафти», щоб у партій були вже зараз ресурси для існування. Ми маємо змінювати культуру вже в цьому парламенті.

У версії співавторів закону та у варіанті нашого антикорупційного комітету, який готував проект до другого читання, пропонувалося розподіляти кошти серед партій, які набрали 3, а не 5 відсотків на виборах 2014 року. За рекомендацією Венеціанської комісії, для заохочення політичної конкуренції гроші мають даватися нижче прохідного бар'єру в парламент.

Але в ході розгляду голова комітету з питань правової політики Руслан Князевич зробив з голосу правку: «Ми вилучаємо всі політичні партії, які набрали 3 відсотки. Бо я вважаю, це ганьба зараз фінансувати комуністів, Тігіпка і всіх решта. А залишаємо лише ті політичні партії, які отримали право на розподіл депутатських мандатів».

Таким чином, до проведення нових парламентських виборів розподіляти бюджетні кошти будуть серед партій, які подолали 5-відсотковий бар'єр. А після виборів – серед тих, які подолали 2-відсотковий бар'єр. Тут не варто шукати логіку. Це – політичний компроміс парламенту, який дозволив зібрати 226 голосів «за».

Є багато критики, що закон консервує політичну систему. Це неправда, бо немає нових партій серед тих, які подолали 3 відсотки на виборах-2014 та яких правкою Князевича позбавили фінансування. Навпаки, закон прискорить зміну нинішньої системи. Бо, якщо спрощено та цинічно, він стимулюватиме нові партії завзятіше тиснути на старі з метою дострокових виборів, аби отримати доступ до грошей бюджету, і старі будуть змушені змінюватися. Або програють у конкурентній боротьбі новим.

P.S. Авторський колектив законопроекту доступний за посиланням.

Особисто я від себе відзначу Дениса Ковриженка та Дмитра Котляра, які писали законопроект та багато років домагалися створення інституту державного фінансування партій. Похвали заслуговує Міністерство юстиції на чолі з Павлом Петренком, яке відкликала урядовий законопроект, аби дати дорогу депутатському. Вдячний також головам комітетів Єгору Соболеву та Руслану Князевичу, спікеру Володимирі Гройсману та першому віце-спікеру Андрію Парубію, які кожен зі свого боку зробили важливе і потрібне. І схвалення цього закону було би неможливим без непримітної, але наполегливої роботи європейських дипломатів та експертів, які мотивували українську владу до цього непопулярного, але потрібного рішення(<http://blogs.pravda.com.ua/authors/leschenko/5616ed24701ac/>). – 2015. – 09.10).

Блог на сайті: Власна справа

Dengi.ua: Куда ведут налоговую реформу

Министерство финансов и депутаты продолжают спорить по поводу основных параметров налоговой реформы. К октябрю, как поручал Кабмину Порошенко, финальную концепцию выкатить не успели. Но до ноября она должна появиться, поскольку бюджет-2016 обещают строить уже на новой налоговой базе.

Помимо озвученных изменений в упрощенной системе налогообложения, которые уже вызвали немалый резонанс среди предпринимателей, у бизнеса есть немало болезненных вопросов в отношении других налогов и их администрирования.

Громче всех возмущаются плательщики НДС, которые регулярно сталкиваются с «корявой» работой НДС-счетов и ручным вмешательством со стороны представителей Государственной фискальной службы. Например, многим компаниям до сих пор не перенесли отрицательные значения НДС, сформированные до июля 2015 года (в этом месяце был продлен тестовый режим использования НДС-счетов до 1 октября 2015 года). По словам плательщиков, единственная операция, которая проходит без проблем – внесение денег на спецсчета.

Поэтому со стороны бизнеса звучат предложения ввести единый казначейский счет для перечисления НДС, заблокировать возможность произвольного обнуления налогового кредита, которым злоупотребляют налоговики. А также прекратить вымывание оборотных средств компаний – для чего нужно отменить депонирование на спецсчетах. А сам НДС будет уплачиваться лишь после того, как государство выполнит свои обязательства по возмещению.

Предмет еще одной дискуссии – налог на прибыль. Хотя в данном случае мнения бизнеса и реформаторов сходятся: ввести налог на распределенную прибыль и закрепить его ставку на уровне 15%. Это позволит уйти от дискриминационной схемы авансирования данного налога и упразднить декларирование, за которым сразу же следует проверка. Момент уплаты налога в таком случае будет совпадать с моментом распределения прибыли, а значит и контроля, что избавит бизнес от необходимости постоянно оправдываться перед проверяющими.

В части налогообложения зарплат между плательщиками и законодателями тоже есть взаимопонимание. Обе стороны сходятся к тому, что нужно снижать ставки. Но вопрос лишь, каким способом? Например, в парламентском комитете по налогам и таможенной политике все еще придерживаются мнения, что налог на доходы физлиц нужно унифицировать по ставке 10%, а единый соцвзнос взимать по ставке 20%. Тем не менее, гражданские активисты настаивают на том, чтобы ЕСВ был включен в состав подоходного (это, кстати, также точка зрения Минфина), а «суммарная» ставка НДФЛ выросла до 20%. Такой подход должен стимулировать работодателей легализовать зарплаты, вместе с инвентаризацией Пенсионного фонда и ликвидацией других фондов соцстрахования.

Однако, особый упор и реформаторы, и представители общественности

продолжают делать на изменениях в администрировании. Главный посыл – отойти от плана по сборам и штрафам, и перейти к «мягкому» сервису со стороны ГФС. Сюда же – внедрение дистанционного обслуживания и разработка «электронного кабинета» для налогоплательщиков. Увы, все это невозможно осуществить без серьезной реорганизации налоговых структур и практически полной замены ее кадрового состава. Об этом, кстати, очень много говорилось на парламентских слушаниях 30 сентября, где малый и средний бизнес настаивал на полной «перезагрузке» ГФС.

Помимо этого, необходим последующий мораторий на изменения в налоговое законодательство. Минимум на 3 года после проведения реформы. К счастью, и Минфин, и парламентарии, и Национальный совет реформ согласны с этой мерой (<http://blog.vlasnasprava.info/dengi-ua-kuda-vedut-nalogovuyu-reformu/>). – 2015. – 08.10).

Блог на сайті: «Обозреватель»

Про автора: В. Спиваковский, президент Международной корпорации «Гранд»

Станут ли учителя жертвой реформы образования?

Сети разгорается дискуссия по реформам в образовании. Особенно акцентируют внимание на том, что делать с учителями. Основных идей две: «сокращение» и «сертификация». Увы, обе они с изъянами.

Потому что ни сокращение учителей, ни их сертификация – не решают проблемы качества образования.

В самом деле, если сертификацию пройдут ВСЕ (как недавно прошли сертификацию все бывшие прокуроры!), то зачем всё это было затевать? Ведь всё останется, как и было.

Если сертификацию пройдут НЕ все, ну, скажем, не пройдут 30%, а ещё 20% скажут «а ну вас всех в баню, сами учите детей за 2000 грн», то в итоге останется только половина учителей. А НОВЫХ учителей взять неоткуда. Возникнет огромный дефицит учителей, который погрузит всю систему в коллапс. Надо ведь учитывать последствия.

2. Дело в том, что людей, которые пишут, ЧТО надо делать – миллионы. И вопрос «Что делать», в мире уже давно не ценится. В мире ценится другое выражение: «KNOW HOW». Что в переводе значит «знаю как». Действительно, как организовать эти многострадальные реформы, чтобы от них был толк?

Где взять таких технологов, которые «знают как» проводить реформы, да ещё предвидят их положительный конечный результат, да ещё могут его сформулировать, да ещё посчитать, сколько это будет стоить, и какая будет зарплата в результате у учителей?.. А иначе – зачем вообще эта реформа?

3. Ну, давайте начнем отвечать на эти вопросы, а не только их ставить.

Пример нам подали... в новой полиции, которую сначала учили целый год по новым требованиям и главное – по новой философии. А потом начали постепенно пилотными проектами замещать старые кадры новыми.

Так надо и в образовании: сначала учителей научить по-новому, а потом

уже сертифицировать их и заменять. А не наоборот.

4. Следующий вопрос – стимулы. Если мы не можем учителям достойно платить, то нужны хотя бы моральные стимулы в виде карьерной лестницы. Мало кто знает, что профессия учителя – единственная, которая не имеет профессионального роста. В 22 года выпускница педвуза «учитель», и в 55 лет на пенсию тоже учитель.

Поэтому нужны ступеньки роста: ассистент учителя, учитель, коуч, старший коуч. Такая система действует в вузах, в инженерных профессиях, в спорте. И только в школе все равны, что, возможно, тоже сдерживает мотивацию к прогрессу.

5. Зачем это нужно? А затем, что дети уже будут ходить не просто «в школу», как в казарму..., а к коучу (это есть в спорте, в театральных школах), который не просто учит своему предмету, а делает это с кейсами, обучая ребенка современной работе с информацией: где её отыскивать, как её добывать, распознавать, фильтровать, преломлять, отражать, обогащать, применять...

Это то, о чём мечтают все родители!

Вот тогда у учителя и появится стимул к самосовершенствованию. Тем более что он будет подкреплён заслуженной апрейдной оплатой.

6. Переобучение учителей на новые требования и новую философию образования мирового уровня 21 века нужно осуществлять не в нынешних «институтах повышения квалификации», а в специально созданной Гильдии, в которой будут эксперты, которые могут реально важно-нужному научить, и которым за эту учебу не жалко будет заплатить деньги. Потому что это будет обучение по совершенно иным стандартам.

В мире даже есть компании, которые именно этим и занимаются, например, Ai (Accreditation International). И только обученные по новым западным стандартам, они смогут начинать замещать нынешних учителей.

А новые стандарты – это не только умение общаться с компьютером на ты; учить дистанционно; не предметами, а кейсами... Это иная философия, иные цели и конечные результаты.

7. Многие сейчас любят ссылаться на Финляндию. Так я там не только изучал их систему, но и свои мастер-классы проводил по внедрению нового курикулума и кейсов. Так вот, переобучение учителей там начали с главного принципа: «Доверие». И если для многих в Украине это звучит как демагогия, то там они сделали этот тезис фундаментальным.

Означает он следующее. К учителю там – бесконечное доверие. Его никто и никак не проверяет. Нет никаких журналов, учебных планов, отчетов и бесконечных собраний. Учитель приходит на урок и сам знает – чему и как учить детей в классе.

Подозрения, что «мало ли чему он может там научить без контроля» разбивают о результат. К ним приезжают со всего мира перенимать их вот такой опыт. Почему? Потому что конкурс в педвузы 10 человек на место. В школу берут на работу со степенью не ниже Ph.D, и зарплата у учителя 50 000 евро в год. Но... контракт всего на год, и это значит, что учитель старается учить тому и так, чтобы этот контракт с ним продлили. Ему есть что терять.

8. Ну, и раз уж мы заговорили о деньгах, то после ответов на вопросы: что делать, как, кем и зачем, ответим на вопрос «сколько стоит?». На примере, скажем, реформы не всей системы образования (по всей у меня тоже есть расчеты), а хотя бы сегодня рассматриваемого раздела – повышения уровня учителей. Ну, как бизнес-план.

У нас 500 000 учителей (на 4 миллиона учеников). На обучение и переобучение по западным стандартам одного учителя потребуется 50 000 гр. Если программу разбить на 5 лет, то ежегодно можно было бы расходовать на это \$250 млн. Это не такая уж страшная цифра для кардинальной и нужной всем нам реформы. Деньги можно найти и у нас, и у западных доноров (я с ними разговаривал, и такие расходы их не пугают).

Зато в результате мы бы имели совсем другой корпус настоящих учителей-коучей.

И если считается что из-за «слабых» учителей кпд их «продукции» составляет всего 20%, а 80% – это брак, то после предложенной схемы пропорция будет обратной: кпд 80%, а брак – 20%. И тогда мы бы поднялись с 38 места мирового рейтинга PISA в первую пятерку.

9. Поэтому немного жаль, что нам сверху пока предложено обсуждать только пункт №1 («Что делать», и об это бьются копы), но – без остальных четырёх, более главных. Это и есть отсутствие системного подхода.

Вот сейчас мы начали реформы образования в Киевской области. Я рад, что приняли разработанную мной Концепцию, в которой прописаны фундаментальные инновации, системно отвечающие на вопросы не только что делать, но и как, кем и на какой результат, и даже сколько это может стоить. Но боюсь, что энергично продвинувшись за несколько месяцев вперед, после выборов это всё заглохнет.

Хотя радуется сам факт того, что народный напор с требованием обновить (заменить-осовременить-улучшить...) систему образования, стал таким сильным, что отмахнуться от него будет трудно.

10. Эпилог. Тщетно упование на то, что главное в реформах – это принятие законов о них. Законы – это лишь контурные карты, в которых никогда нет ответов на вопросы по сути: что делать, как, кем, зачем, сколько это будет стоить, кто за это должен будет заплатить, и какой от этого всего будет результат.

Если, конечно, этот результат кому-то нужен(<http://obozrevatel.com/blogs/03547-stanut-li-uchitelya-zhertvoj-reformyi-obrazovaniya.htm>). – 2015. – 13.10).

Блог на сайте: Цензор net.

Про автора: М. Поляков, народный депутат Украины (фракция «Народный фронт»), член МДО «Депутатский контроль»

Псевдореформування бухгалтерського обліку в Україні

Законопроект № 2486а «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» розроблено авторами з метою імплементації вітчизняного законодавства до вимог Директиви Європейського Парламенту та Ради від 2013 року про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану звітність певних типів підприємств.

Слід зазначити, що Європейський Союз, удосконалюючи свої вимоги та правила щодо фінансової звітності, спирався на здобутки досягнуті за період дії попередніх директив, а отже змінював законодавство в сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності поступово – еволюційним шляхом.

В той же час, ініціатори проекту пропонують для України інший шлях реформ бухобліку – фрагментарно впровадити найсучасніший європейський досвід не зважаючи на діючі реалії, що зараз є в Україні. Впровадження норм Директиви, які працюють в країнах, що значно переважають нас у економічному сенсі, без врахування інших норм цієї ж Директиви, може призвести до викривлень та профанацій.

Не маючи можливості впровадити все це в комплексі й не розуміючи, як це має працювати, регулятор та бухгалтерська спільнота будуть впроваджувати ці положення правильно за формою, але невірно (навмисно чи не навмисно) за своєю суттю, як це вже було у нас не один раз.

Я не вважаю, що це правильно і піде на користь нашій країні! І ось чому.

У сфері підприємницької діяльності та бухгалтерського обліку співробітництво України з ЄС ґрунтується на положеннях Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та додатками до неї (далі – Угода). Відповідно до Угоди Сторони визнають важливість саме комплексного застосування ефективних правил та методик у сферах законодавства щодо заснування та діяльності компаній, корпоративного управління, а також щодо бухгалтерського обліку та аудиту з метою створення повноцінно функціонуючої ринкової економіки та стимулювання торгівлі.

Угодою передбачено, що Україна здійснюватиме впровадження на національному рівні відповідних міжнародних стандартів шляхом поступового наближення законодавства України до права ЄС у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Крім того, згідно із Угодою Україна не має зобов'язань стосовно імплементації Директиви на яку посилаються ініціатори законопроекту.

Більше того, відповідно до Угоди Україна протягом трьох років повинна імплементувати в національну правову систему положення попередніх директив ЄС з цього ж питання. Тим самим Угодою підтверджується необхідність саме поступового та еволюційного удосконалення чинного законодавства.

Проте, ініціатори законопроекту не надали жодних обґрунтувань необхідності імплементації саме положень нової Директиви 2013 року, не звертаючи жодної уваги на Четверту Директиву Ради 78/660/ЄЕС щодо річних рахунків окремих типів компаній та Сьому Директиву Ради 83/349/ЄЕС від 13 червня 1983 року щодо консолідованих рахунків.

Фактично це може бути розцінено як невиконання домовленостей

передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Але й і це не головне!

Запропоновані норми законопроекту лише вибірково враховують положення Директиви, до вимог якої нібито імплементується наше законодавство.

Так, зазначеною Директивою 2013 року визначено поняття «суб'єкти суспільного інтересу» та встановлено обов'язок складання ними фінансової звітності та обсяг, що розкривається. Натомість законопроектом підмінюється визначення термінів та запроваджується новий термін «підприємства, що мають суспільний інтерес». Крім того, законопроект не передбачає особливостей розкриття додаткової інформації такими суб'єктами, як це передбачається Директивою.

Наступний приклад. Директивою 2013 року визначені критерії для малих, середніх та великих груп підприємств. В протизв'язку цьому, законопроектом передбачається визначення лише критеріїв для малих груп підприємств.

Необхідно наголосити, що в Європейському Союзі прийняття останньої Директиви було пов'язане з оновленням політики у зв'язку із станом розвитку існуючого бізнес середовища, зокрема малого та середнього підприємництва. Аналогічні критерії закріплені в акті Європейської Комісії про керівні принципи визначення малих та середніх підприємств 2005 року.

У разі прийняття запропонованого законопроекту в законодавчому полі України існуватимуть зовсім різні критерії для визначення мікро-, малих та середніх підприємств.

Наразі це питання регулюється положеннями Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та Господарським кодексом України, які, доречі, узгоджені між собою.

За існуючими нормами законодавства суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва.

Водночас, законопроектом передбачається лише для цілей бухгалтерського обліку, тобто тільки в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», встановити нові критерії, що призведе до розбалансування нормативного регулювання в цілому.

До кінця незрозуміло з яких підстав та для досягнення яких цілей Законопроект передбачає закріпити можливість визначення розмірів підприємств за двома критеріями із трьох (наприклад, використовувати показники щодо сукупної вартості активів та чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), при не обов'язковому застосуванні показників щодо кількості працівників).

Прийняття пропозицій ініціаторів проекту може призвести до значних зловживань та ще більшого розвитку корупції, адже штучне маніпулювання з економічними показниками діяльності підприємства, навіть при великій (понад тисячу) кількості працівників, дозволить легко віднести його до категорії малих підприємств, і – навпаки. А від визначення категорії підприємства, наприклад, залежить можливість отримання преференцій, що надаються суб'єктам малого

підприємництва (програми кредитування тощо), або отримання податкових пільг.

За статистичними даними в Україні у 2014 році налічувалося майже 341 тисяча підприємств і приблизно 82 відсотки з них були мікропідприємствами. Лише 0,1 відсотка підприємств за діючою класифікацією є великі.

За критеріями, встановленими законопроектом, зазначені співвідношення буде змінено. За попередніми підрахунками кількість великих підприємств збільшиться більше чим в десять раз, в той же час кількість мікропідприємств значно зменшиться. Також зміни у кількості підприємств зазнають середні– та малі– підприємства.

Отже, зміна на перший погляд лише методологічних підходів до складання фінансової звітності, без фактичної зміни у розмірах підприємств, може спотворити реальну статистичну інформацію, значно ускладнити можливість ведення бізнесу в Україні, а також призвести до непрогнозованої трансформації витратної та дохідної частин бюджету.

Разом з цим, розробником не подані фінансово-економічні обґрунтування до законопроекту, тому не можливо проаналізувати вплив на дохідну частину державного бюджету від використання інших підходів у встановлені критеріїв визначення підприємств у національному законодавстві.

З іншого боку, запропоновані зміни у підходах щодо визначення категорії підприємств з ухилом у збільшення кількості великих та середніх підприємств, може мати й інші цілі.

Так, на сьогодні готується законопроект щодо аудиту фінансової звітності, відповідно до якого всі великі та середні підприємства будуть зобов'язані проводити щорічний аудит, а отже нести додаткові немалі витрати на непотрібні послуги.

Крім того, планується, що всі підприємства будуть зобов'язані здійснювати відрахування на забезпечення діяльності нового органу аудиторського нагляду – великі підприємства будуть сплачувати щорічний внесок у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, середні – двократний, малі – 0,5 мінімальної заробітної плати. Виходячи з цього – чим більша кількість великих підприємств, тим більше будуть доходи нового органу аудиторського нагляду.

Таким чином, спочатку штучно буде здійснена трансформація підприємств, а вже потім штучно будуть збільшені витрати підприємства на проведення аудиту, а також видатки на функціонування діяльності органу нагляду за аудиторською діяльністю (що буде створений відповідно до законопроекту про аудит фінансової звітності).

Чи це потрібно нашій країні в сучасних економічних умовах з урахуванням глибокої внутрішньої фінансової кризи, спаду виробництва, занепаду ринку фінансових послуг, проведення антитерористичної операції тощо, питання не однозначне та досить дискусійне.

Тому вважаю, що наразі є важливим саме комплексне застосування ефективних правил та методик у бухгалтерському законодавстві та послідовне наближення законодавства України до права ЄС, у тому числі у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Крім того, поглиблений аналіз норм законопроекту свідчить про наявність й інших суттєвих зауважень, які унеможливають його прийняття без комплексного доопрацювання.

Наприклад, у разі прийняття законопроекту визначити підприємства, що повинні складати консолідовану фінансову звітність, буде вкрай проблематично.

Так, законопроектом пропонується викласти статтю 12 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» в новій редакції, якою передбачається, що підприємства, які контролюють інші підприємства, крім фінансових звітів про власні господарські операції, зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність.

Зрозуміло, що ці норми законопроекту мають на меті реалізацію положень Директиви, згідно яких консолідована фінансова звітність повинна відображати діяльність материнської компанії та її дочірніх підприємств, як діяльність одного суб'єкта господарювання. При цьому підприємства, які перебувають під контролем материнської компанії мають розглядатися як дочірні.

Контроль має базуватися на володінні більшістю голосуючих акцій, однак може існувати і внаслідок угоди з акціонерами або учасниками. Можливе існування фактичного контролю над підприємством, не зважаючи на володіння меншістю його акцій або відсутність акцій у володінні.

Директива 2013/34/ЄС також передбачає, що держава повинна мати право вимагати включення до консолідованої фінансової звітності тих підприємств, відносно яких контроль не здійснюється, але які управляються на уніфікованій основі або у яких є спільний адміністративний, управляючий або контролюючий орган.

Водночас, ні самим законопроектом, ні іншими нормами вітчизняного законодавства жодним чином не визначено самого поняття «підприємства, які контролюють інші підприємства», що може призвести до проблем при його застосуванні.

Багато положень законопроекту не узгоджуються не тільки з чинними нормами законодавства, але й мають протиріччя між собою, що також спричиняє нормативну розбалансованість всього тексту.

Так, наприклад, нова редакція статті 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», яка надається законопроектом, не узгоджується із статтею 21 Закону України «Про доступ до публічної інформації» на яку, доречі, має сама посилання.

В самому законопроекті час від часу використовуються поняття «дата складання річної фінансової звітності» або «річна дата складання фінансової звітності», які ніяк не узгоджені між собою.

Підсумовуючи викладене, вважаю, що законопроект не може бути підтриманий, оскільки суперечить суспільним інтересам, порушує домовленості, передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, не узгоджується з чинним законодавством. Єдиним виходом в даній ситуації вважаю його відкликання з метою доопрацювання із залученням громадськості, фахівців та користувачів (про яких всі завжди забувають) послуг в сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Завжди варто пам'ятати, що удосконалення законодавства має відбуватися

не заради самого процесу удосконалення, а задля захисту інтересів споживачів та покращення бізнес середовища (http://censor.net.ua/blogs/1100/psevdoreformuvannya_buhgalterskogo_oblku_v_ukraini <http://censor.net.ua/b1100>). – 2015. – 16.10).

Блог на сайті: Цензор.Нет

Про автора: Ю. Бутусов, главный редактор интернет-издания «Цензор.Нет»

Реформа МВД: как полиция заменит милицию

Как полиция заменит милицию; о будущем добровольческих батальонов и какими будут спецподразделения полиции и Нацгвардии

Состоялась коллегия МВД о планах по структурным реформам министерства и его подразделений в современных условиях. Ключевым вопросом стала проблема расформирования милиции, и создание на ее основе Национальной полиции. Численность милиции приказано радикально сократить, причем прежде всего аппарат управления, обеспечение повысить, спецназы переформировать. Сделан акцент на профессиональные критерии отбора, прозрачные. Представление проектов делали те, кто отвечает за направление реформы – среди них не было ни одного генерала. Посмотрим, что получится – сроки короткие озвучены, так что до Нового года должно быть понятно, какие темпы и насколько решительны будут перемены. Отдельно было освещено будущее добровольческих батальонов. Сделал себе пометки по некоторым вопросам:

1. Реформа Национальной гвардии – создание новой мотопехотной бригады специального назначения. Бригада постоянной готовности, в которой изначально внедряются стандарты управления НАТО, а постепенно и другие стандарты. Цель – выполнение боевых задач на фронте, проведение контртеррористических операций. Бригада полностью добровольческая, формируется в Гостомеле, должна стать образцом, по которому будут позднее переформированы и все другие соединения постоянной готовности. Профессиональный отбор, экзамены. Также реформируется и «Азов» с «Донбассом», как я понял, в составе мариупольской бригады. Зарплаты в профессиональных частях НГУ будут от 7 до 20 тысяч гривен.

2. Реформа спецподразделений МВД. Создание трех компонентов спецназа КОРД. КОРД заменит все спецназы милиции, которые существуют сейчас. Это будут, во-первых, Антитеррористические подразделения с высокими требованиями – до 1200 человек. Во-вторых, КОРД для охраны свидетелей. И в третьих, КОРД для обеспечения общественной безопасности. Везде действуют экзамены, профессиональные критерии отбора. Зарплаты в 10-15 тысяч.

3. Создание новых подразделений патрульной полиции – сейчас приоритет. Полиция в зоне АТО, развертывание полиции в других регионах Украины. Оптимальным считается отбор, когда одного кандидата отбирают из 20. Зарплаты в 8-12 тысяч.

4. С 7 ноября, как сообщил министр Аваков, милиция по сути расформирована. Продолжить службу в полиции милиционеры смогут в случае переаттестации. Но это будет не просто ввиду того, что, по мнению Авакова, не менее 30% не пройдут переаттестацию. Включая многих начальников УВД. Плюс руководящий состав ожидают чистки и сокращения. Будут ликвидированы городские управления милиции в крупных городах – в Одессе, Харькове, Днепропетровске, и их полномочия переданы областным управлениям.

5. Будет попытка на новой основе создать Департамент защиты экономики и привлечь туда специалистов из гражданских профессий – аудиторов, экономистов и т.д. Сделать из гнезда коррупции – УБЭПа, нечто дееспособное и некоррупцированное. Численность общая до 3000 человек.

6. Новая киберполиция. Привлечение гражданских специалистов на конкурсе. Вертикально интегрированная структура небольшой численности. 39 специальных агентов в штате на всю страну.

7. Что ждет добровольческие батальоны? Их осталось сейчас 24. Они будут существовать не менее 1,5-2 лет. За это время планируется, что бойцы будут интегрированы в новые спецподразделения. Те, кто хочет воевать, – в новые спецподразделения Нацгвардии. Те, кто хочет служить в полиции – новые спецподразделения КОРД. Или линейные подразделения полиции (http://censor.net.ua/blogs/1116/reforma_mvd_kak_politsiya_zamenit_milit_siyu). – 2015. – 21.10).

Блог на сайті: Цензор.Нет

Про автора: Д. Булатов, офіцер 92 ОМБр Вооруженных сил Украины

Підписано Закон, який дозволяє служити за контрактом 6 місяців

Вітаю побратими – Президент підписав Закон, який дозволяє служити за контрактом 6 місяців.

Які переваги та чому тут радіти?

По-перше. Раптом почнуться бойові дії, на фронт (терміном на 6 місяців) зможуть за власним бажанням терміново повернутись тисячі, або навіть десятки тисяч досвідчених у боях воїнів ЗСУ з числа демобілізованих під час дії особливого періоду (АТО).

По-друге. Деякі справжні воїни після демобілізації та нетривалого відпочинку бажають зараз продовжити або поновити службу на фронті. Вони навчені і з досвідом. До цього часу вони могли повторно повернутись на службу за двома варіантами або підписавши контракт до кінця дії особливого періоду, який власне не визначений як термін, або по одній із хвиль мобілізації, а це десь 12-14 місяців.

По-третє. Ті, хто захоче продовжити службу після наступного оголошення рішення про демобілізацію зможуть продовжити службу на півроку підписавши цей контракт.

По-четверте. Контракт на 6 місяців для мобілізованих за власним бажанням можна підписувати на наступні півроку без обмежень по кількості

разів повторного підписання.

По-п'яте. При підписанні піврічного контракту буде збережено робоче місце та виплата з/п в цивільному житті, а також виплодноразова грошова виплата на рівні 10-11 тис. грн.

Ми згуртувались заради єдиної мети і досягли її. Можливість підписання контракту на півроку – це спільна заслуга мобілізованих та кадрових військових, волонтерів, громадських діячів та народних депутатів. Щиро дякуємо всім, хто допомагав та підтримував вкрай необхідний для оборони нашої держави Закон 2356а, доречі народжений на фронті.

У військовослужбовців виникають деякі питання по підписанню піврічного контракту для мобілізованих, які ми зараз отримуємо. Приклади:

- чи можна мобілізованому перейти з контракта, який підписан до кінця особливого періоду на піврічний контракт,
- чи можна перейти з три– або п'ятирічного контракту кадрового військового на піврічний контракт для мобілізованих,
- та інші запитання...

Прошу конкретизувати питання та викласти їх в коментарях до цього поста. Наступного тижня ми з Татяна Бедняк та Леонид Маслов опублікуємо відповіді. Заради надання достовірної інформації з першоджерел відповіді по кожному окремому питанню опублікуємо після консультацій та уточнень в Міністерстві оборони, Генштабі та профільному комітеті Верховної Ради.

Посилання на Закон 2356а (сайт Верховної Ради України):

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56016

Посилання на сайт Президента України:

<http://www.president.gov.ua/.../prezident-pidpisav-zakon-yaki...> Источник:
[http://censor.net.ua/b1127\(http://censor.net.ua/blogs/1127/prezident_pdpisav_zakon_yakiyi_dozvolya_slujiti_za_kontraktom_6_msyatsv\).](http://censor.net.ua/b1127(http://censor.net.ua/blogs/1127/prezident_pdpisav_zakon_yakiyi_dozvolya_slujiti_za_kontraktom_6_msyatsv).) – 2015. – 23.10).

Блог на сайті: «Інформатор»

Про автора: К. Волох

Судовая реформа станет новым камнем преткновения в отношениях активистов и власти

Думаю, большинство людей, пытающихся следить за перипетиями истории с изменениями в конституцию по судебной реформе, так и не поняли, дала Венецианская комиссия добро на радикальный вариант, предложенный РПР, или забраковала его, поддержав только более консервативный.

Министр юстиции Петренко, вместе с премьером поддерживающий полный перенабор судейского корпуса, говорит, что все отлично – одобрили. Заместитель руководителя АП Алексей Филатов, соавтор “консервативного” варианта реформы, уклончиво говорит о невозможности одномоментного увольнения всех судей, воздерживаясь от общей оценки. Противники же радикальной реформы, базируясь на том же тезисе, что и Филатов, утверждают, что венецианцы её полностью забраковали. Где же правда?

Для начала следует понять, о каком увольнении идёт речь. Дело в том,

что Конституция Украины предусматривает исключительный и очень короткий перечень оснований для увольнения судей. И непрохождение теста на знание законов или даже замечания по принятию определённых решений (анализ профессионального досье) в этот перечень не входят. Не уверен даже, что основанием для увольнения могут служить результаты имущественной проверки – во всех этих случаях для увольнения судьи нужно доказать нарушение им присяги. А это не проще (и даже, подчас, сложнее), чем доказать вину в уголовном преступлении. То есть, говорить о сколько-нибудь коренном и массовом обновлении судейского корпуса в таком консервативном варианте реформы глупо и лицемерно. Вот так и родилась идея – проводя конкурс на все (!) судейские должности, предварительно увольнять судей. Но при этом они участвуют в конкурсе на общих основаниях и, как понимаем, даже имеют перед остальными участниками некоторые преимущества, как-то опыт и профессиональное досье – если оно на уровне. Так что, об увольнении всех судей в привычном понимании этого слова здесь речь не идёт, а только в праве государства оставить за бортом тех из них, кто не пройдет фильтры – теста, профдосье или имущественной проверки.

По сути, сделать нечто похожее можно и без изменений в конституции, перенабирая судей по конкурсу при реорганизации судебной системы – по примеру того, как это делается сейчас в прокуратуре. Например, из районных судов сделать межрайонные, слить высшие спецсуды с Верховным, изменить количество юрисдикций и т.п. Только эта схема при всех своих преимуществах не даёт ответа на вопрос, что делать с несколькими тысячами (предположительно) судей, которые по конкурсу при всеобщем перенаборе не пройдут, но статус судей со всеми привилегиями сохраняют. Так что, вносить некие изменения в переходные положения высшего закона все равно придётся.

Подытоживая:

1. Утверждение, что в рамках радикальной реформы мы пытаемся выгнать с работы всех судей – манипуляция.

2. Утверждение, что предполагается выгнать всех одномоментно и оставить страну без судов – ложь в квадрате (перенабор начнётся с ВС и высших спецсудов, чтобы новонабранные судьи могли контролировать с первых дней работу всей системы через кассацию решений).

3. Венецианцы не усмотрели в таком варианте реформы ничего крамольного. Более того, настояли на ликвидации “четырёхэтажной” системы правосудия, что делает полный перенабор в кассационную инстанцию безальтернативным.

4. Эксперты Венецианской комиссии также не усмотрели нарушений или отклонений в более серьёзном задействовании в реформе судов гражданского общества, как предлагает РПП, а не действующих институций, сформированных “старым” судейским корпусом.

В общем, формальные препоны сняты. Сейчас слово за политическим руководством страны и ВР(www.informator.su/blog/sudovaya-reforma-stanet-novyim-kamnem-pretknovenyya-v-otnoshenyyah-aktyvystov-y-vlasty/). — 2015. – 27.10).

Блог на сайті: UBR

Про автора: М. Холошин

Реформа ДФС: як не допустити «перетасування» кадрів?

Арсеній Яценюк заявив, що має бути звільнено 42% вищого керівництва ДФС – податківців і митників, які працюють у центральному апараті. Ще 15% керівництва Фіскальної служби підлягають звільненню в областях. Проте кадрова заміна у фіскалів зовсім не передбачає усунення ключових проблеми, що існують у відомстві, та й проблем із корупцією швидше за все не вирішить. За яких умов кадрова ротація у фіскалів матиме справді позитивний ефект?

Чергова гучна заява прем'єра побудувати нову фіскальну службу за принципом нової поліції так і залишиться, швидше за все, не більше, ніж гучними словами. По-перше, податківців та митників неможливо навчити професійним обов'язкам за пару місяців, як копів. По-друге, люстрації підлягають не просто рядові співробітники, а керівники вищої ланки, які пройшли школу від простого ревізора-інспектора до начальника структурного підрозділу. До того ж, радикальне звільнення персоналу не вирішить тієї маси проблем, які роками накопичувалися у фіскальній службі. Це дасть змогу лише дозамінити майже половину складу на «своїх».

Проблема в тому, що в ДФС, як і в решті держорганів, сьогодні гостро відчувається «кадровий голод». І це пов'язано не з відсутністю в Україні достатньої кількості професійних людей із високими моральними і патріотичними настроями, а з рівнем заробітної плати, яка, на відміну від губернатора Одеської області, фінансується в межах фонду оплати праці, і її сьогодні недостатньо для нормального прожиття – забезпечення сім'ї, виховання дітей і т. ін. Професіоналізм, робота, винагорода за працю та корупція є пов'язаними явищами, причому нерозривно. Адже коли на місце звільнених з люстрації працівників придуть нові люди, отримавши низьку першу заробітну плату, яку не вистачить для задоволення власних потреб, та маючи чимало фінансових спокус, ці працівники підуть второваною стежкою своїх попередників.

Таким чином ми знову повертаємося до вимог МВФ про реформування підходу до функціонування державної служби. Ринок праці держслужбовців не відрізняється від будь-якого іншого ринку. Від держслужбовця, неважливо керівник він чи рядовий співробітник, можна і потрібно вимагати, але коли йому запропоновано соціальний пакет і гідну заробітну плату. В іншому випадку ми зіткнемося з перетасуванням чиновників із однієї колоди в іншу, коли змінюється тільки посада, а менталітет і принцип організації роботи залишаються тими ж.

Із такою ж проблемою зіткнуться не лише у ДФС, а й в інших державних органах. Так, після проведення в Україні судової реформи, при формуванні нової ефективної судової системи, першим питанням на порядку денному також буде кадрова проблема. Жоден нотаріус, успішний юрист-практик, який не розглядає корупційну складову на потенційній державній посаді, не покине власну роботу, якщо не розумітиме, що не постраждає його життєвий рівень.

Випускники ж вишів, по-перше, не відповідатимуть кваліфікаційним вимогам, які висуваються до суддів, по-друге, не варто забувати про якість судочинства у виконанні недосвідчених юристів.

Із цих же причин Номінаційному комітету при Уряді вже вкотре не вдається обрати гідного кандидата на пост генерального директора енергогенеруючої компанії «Центренерго». У Міністерстві економічного розвитку в зв'язку з цим навіть надіслали на ім'я прем'єр-міністра України листа з проханням підтримати впровадження ринкової системи заробітних плат – там зіткнулися з абсолютно низьким фаховим рівнем претендентів.

Деякого прогресу в питанні оплати праці досягнуто на рівні департаменту кіберполіції Національної поліції. Так, заробітна плата кіберполіцейських може сягати 30 тис. грн. Проте поки що оприлюднено інформації про структуру департаменту, штатну чисельність працівників, а тому невідомо, яким буде загальний фонд оплати праці і чи вдасться насправді уникнути в новоствореному департаменті тих корупційних загроз, які тепер існують фактично в кожному державному відомстві (<http://blog.ubr.ua/finansy/reformads-iak-ne-dopustiti-peretasuvannia-kadriv-12171>). – 2015. – 27.10).

Блог на сайті: UBR

Про автора: А. Вігірінський

Повернення норм споживання газу без лічильників – змова між вищими чиновниками та газовими монополіями?

Окружний адміністративний суд Києва визнав незаконною і нечинною постанову Кабміну про зниження норм споживання природного газу населенням за відсутності лічильників. Навіть за умови, що Кабмін подаватиме апеляцію на відповідне рішення (а в принципі він зобов'язаний це зробити), підстав для її задоволення немає.

Постанова про зменшення нормативів споживання газу була справді ухвалена зі значними порушеннями: без громадського обговорення і необхідних економічних розрахунків. І це вже питання до НКРЕКП – чому вони подавали таку пропозицію Кабінету Міністрів, не провівши жодних розрахунків заздалегідь. Це свідчить лише про те, що рішення свідомо й наперед було прийняте з порушенням процедури, аби дати можливість газопостачальним підприємствам вже напередодні опалювального сезону його скасувати.

Наявність у позивача розрахунків Проектного та науково-дослідного інституту є вагомим аргументом, бо їх дані вказують, що фактичне споживання газу населенням значно перевищує ті нормативи, які встановлені постановою Кабінету Міністрів у квітні цього року.

Загалом ці аргументи, Кабмін, якби він провадив свою політику послідовно, міг би розламати, заново ухваливши відповідну Постанову, – вже без попередніх порушень та з повним дотриманням необхідної процедури. Проте є більш суттєвий нюанс, який фактично перебиває шанс коли-небудь знизити нормативи споживачам без лічильників.

Основним каменем спотикання є те, що Суд визнав дискримінаційним сам

факт існування диференціації споживачів на таких, які мають прилади обліку та які не мають. В обґрунтуванні йдеться, що це порушує норми Конвенції Ради Європи про захист прав людини. Отже, просто наявність відповідних нормативів, у тому числі тих, що діють із 1996 року, є незаконною, бо ці умови дискримінують споживачів, помешкання яких обладнані лічильниками.

Тому більш вірогідно, що постанову 1996 року «Про затвердження норм споживання природного газу населенням у разі відсутності газових лічильників» взагалі буде скасовано, а обл– та районні гази поставлять перед фактом обладнати лічильниками всіх без винятку споживачів. Проблема лише в тому, що цей процес може суттєво затягнутися в часі, адже на допомогу від уряду сподіватися не варто(<http://blog.ubr.ua/finansy/povernennia-norm-spojivannia-gazu-bez-lichilnikiv-zmova-mij-vishimi-chinovnikami-ta-gazovimi-monopoliiami-12169>). – 2015. – 27.10).

Блог на сайті: «Lb.ua»

Про автора: К. Лікарчук, адвокат, директор Юридичного бюро Лікарчука

Минфин – бюро переводов? Или несколько слов об очередной налоговой реформе

Как заместитель Председателя ГФС с мая по сентябрь 2015 года, который работал с упомянутыми в данном посте людьми и как эксперт, считаю необходимым высказаться по этой проблематике, особенно учитывая информацию, что 21.10.2015 в Верховную Раду будет внесен альтернативный проект налоговой реформы, разработанный профильным комитетом ВР.

Но сначала о проекте «реформы» от Минфина.

Концепция, казалось бы, очень простая. Все налоги по 20%. Правда таким образом предусматривается не понижение, а повышение ставок основных налогов. Так, большинство граждан платят налог на доходы физических лиц по ставке 15%. Теперь будут платить 20%. Ставка налога на прибыль предприятий увеличится с 18 до 20% и НДС составит 20% для всех видов товаров и услуг (сейчас также действуют ставки 0 и 7%), то есть по факту давление на экономику от почти всех налогов увеличится.

Украине действительно нужны качественные изменения в налоговой системе. Но необходимо не на слайдах горе-презентаций, а в реальной жизни создать условия для инвестиций и повысить привлекательность украинской экономики. В этом смысле, очевидно, Министерство финансов предпочитает не делать ничего конструктивного, а просто ретранслировать мнение МВФ.

Еще интересно, что реформировать налоговую систему Минфин предлагает в отрыве от институциональной реформы Государственной фискальной службы, которая стала пробуксовывать, когда в парламенте осознали ее абсурдность (по крайней мере, в части ликвидации системы таможенных органов).

То есть, два жирных минуса Минфину – один за «реформу» ГФС и второй за налоговую «реформу». О «супер-реструктуризации» госдолга напишу как-то отдельно...

Теперь о реформе от профильного комитета Верховной Рады.

Похоже, что комитет предлагает хотя бы частичное снижение налоговой нагрузки на экономику. Ставка налога на прибыль предприятий в размере 15% и такая же ставка НДС действительно могут помочь бизнесу пережить текущую непростую ситуацию и хоть немного увеличить ликвидность. Относительно же снижения налога на доходы физических лиц до 10%, то этот шаг представляется не совсем логичным, поскольку украинцы уже привыкли платить 17-20% и не понятно каким образом такая низкая ставка именно НДФЛ будет способствовать выводу заработных плат из тени. В тоже время, ставку ЕСВ предлагается установить на уровне 20%, а ведь именно этот налог создает реальную нагрузку для бизнеса.

Отрадно правда, что комитет старается проводить налоговую реформу вместе с институциональной реформой ГФС, в частности, предполагается возобновление автономного статуса таможенных органов (создание отдельного органа исполнительной власти в подчинении Минфина) и кардинальная реформа налоговой милиции. Отмечу, что сейчас налоговая милиция остается точно таким же средством давления на бизнес и вымогательства как и раньше. К сожалению, качественных изменений в работе этого органа не произошло. Совсем недавно пришлось столкнуться с откровенным «беспределом» налоговой милиции Житомирской области – привет Сергею Билану.

А Минфину пора бы наконец-то начать выполнять функции центрального органа исполнительной власти в сфере финансов, а не с горем пополам переводить рекомендации МВФ с английского языка на украинский. Хотя, видимо, министру финансов Наталье Ярьсько и ее заместителю Елене Макеевой в роли высокопоставленных переводчиц гораздо комфортнее чем в роли государственных деятелей (http://blogs.lb.ua/kostiantyn_likarchuk/318893_minfin_byuro_perevodov.html). – 2015. – 21.10).

Блог на сайті: «Lb.ua»

Про автора: С. Алексеев, юрист, народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради з питань правової політики та правосуддя.

Как сделать адвокатуру в Украине эффективной?

15 октября в Киеве я вместе с моим коллегой Игорем Алексеевым провел в Комитете Верховной Рады Украины по вопросам правовой политики и правосудия заседание Круглого Стола на тему «Состояние и перспективы реформирования адвокатуры в Украине».

Мне, как адвокату, всегда была близка тема правовой защиты граждан. Я прекрасно знаю основные проблемы адвокатуры и понимаю, насколько сильно этот институт нуждается в реформировании.

К счастью, на сегодняшний день интересы представителей отрасли и власти в этом вопросе полностью совпадают. Реформа адвокатуры является одним из ключевых векторов «Стратегии реформирования судеустройства, судопроизводства и смежных правовых институтов на 2015-2020 годы», одобренной Указом Президента Украины 20 мая 2015 года.

Главная цель Стратегии в отношении адвокатуры – создать возможности для адвокатов эффективно выполнять свои профессиональные обязанности, соблюдая при этом принципы верховенства права, равенства участников судебного процесса и гарантированного права на справедливое судебное разбирательство.

На мой взгляд, чтобы достичь этой цели необходимо:

- Повысить профессиональные и морально-этические требования к лицам, которые намерены получить статус адвоката;
- Модернизировать процедуры сдачи квалификационных экзаменов и условий прохождения стажировки;
- Усовершенствовать правил дисциплинарного производства в отношении адвоката, дифференцировать виды санкций, которые могут быть применены к адвокату в случае ненадлежащего исполнения своих обязанностей.

Кроме того, чтобы облегчить адвокату работу в области эффективной правовой помощи клиенту, необходимо усилить гарантии адвокатской деятельности. Целесообразно определить виды правовой помощи, которые могут осуществляться исключительно адвокатом, что позволит повысить качество правосудия в целом, не ограничивая участников судебного процесса в праве на доступ к правосудию.

Если касаться гарантий осуществления адвокатской деятельности, то тут особое место занимает не только вопрос привлечения к ответственности должностных лиц за нарушение таких гарантий, но и расширение предмета адвокатской тайны вместе с обеспечением её охраны на практике.

Важным элементом реформы является упрощение доступа граждан к юридической помощи посредством:

- Повышения стандартов качества предоставления бесплатной правовой помощи;
- Расширения возможности оказания бесплатной правовой помощи в гражданских и административных делах – во всех регионах страны;
- Обеспечение надлежащего финансирования предоставления бесплатной правовой помощи. Естественно здесь не обойтись исключительно бюджетными средствами – необходимо разрабатывать механизмы привлечения финансов, в том числе и из частных источников.

В ближайшей перспективе необходимо совершенствование социально-экономических, финансовых и оперативных условий осуществления правовой деятельности благодаря внедрению системы страхования профессиональной гражданской ответственности адвокатов, а также предоставление адвокатам права применять упрощенную систему налогообложения, учёта и отчетности.

Наконец, для реформирования адвокатуры обязательным является установление баланса полномочий органов адвокатского самоуправления, в том числе квалификационно-дисциплинарных комиссий адвокатуры.

Может показаться, что приведенный перечень проблем, требующих немедленного решения слишком велик и для успешного реформирования института адвокатов, важнее сосредоточиться на двух-трёх направлениях – но это не так. Только комплексный – подчеркну, комплексный! – подход в рамках Стратегии, способен обеспечить Украине желаемый результат в виде системы

адвокатуры, работающей эффективно, свободно от любого политического влияния и в соответствии с передовыми практиками Европейского Союза(http://blogs.lb.ua/sergiy_alekseev/318850_sdelat_advokaturu_ukraine.html). – 2015. – 20.10).

Блог на сайті: «Україна комунальна»

Про автора: І. Скоропад

Законопроект №3332. Давайте оцінимо що ж там є цікавого?

Добрався до тексту законопроекту №3332 «про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо фінансування капітальних ремонтів багатоквартирних будинків», що розроблений та внесений у ВРУ кількома нардепами від БПП.

Добрався до тексту законопроекту №3332 «про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо фінансування капітальних ремонтів багатоквартирних будинків», що розроблений та внесений у ВРУ кількома нардепами від БПП. Давайте оцінимо що ж там є цікавого? Сама ідея цього з\п непогана – не залишити співвласників БКБ без коштів на капремонті, АЛЕ! Дивимось на сайті ВРУ цей з\п №3332.

Відповідно, і що я пропоную:

1. Доповнення у ст.18 ЖКУ цілком слушне і логічне. Нема питань.
2. Доповнення у ст.184 ЖКУ за цим законопроектом пропонується наступне: «Фінансування затрат на проведення першого капітального ремонту перед передачею спільного майна багатоквартирних будинків співвласникам багатоквартирних будинків відповідно до Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» здійснюється на умовах співфінансування за рахунок Державного бюджету України, відповідних місцевих бюджетів та міжнародної технічної допомоги, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України»

Тут виникає питання! Навіщо у тексті слова : «перед передачею спільного майна БКБ співвласникам» ? Яку ще передачу спільного майна передбачає цей новий з\п? Спільне майном вже визначено ст.5 без будь-яких умов її передачі! Крім того, імперативною нормою Закону 417 (п.6) чітко встановлено: до 01.01.16, ВСІМ списати з балансу багатоквартирні будинки.

Таким чином, якщо вже є бажання внести у ст.184 радянського житлового кодексу України зміни, то потрібно це зробити у такій редакції:

«Фінансування затрат на проведення капітального ремонту багатоквартирних будинків здійснюється на умовах спільного фінансування, за рахунок Державного бюджету України, відповідних місцевих бюджетів та міжнародної технічної допомоги, відповідно до Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», в порядку встановленому Кабінетом Міністрів України». Крапка.

3.Відповідно вище зазначеному, у ст. 5 закону 417, щодо внесення доповнення у п.7, теж пропонується вже викласти у такій редакції:

«Фінансування проведення капітального ремонту багатоквартирних

будинків здійснюється на умовах спільного фінансування, за рахунок Державного бюджету України, відповідних місцевих бюджетів та міжнародної технічної допомоги, відповідно до Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», в порядку встановленому Кабінетом Міністрів України.

Замовниками капітального ремонту виступають органи місцевого самоврядування.

До переліку робіт, що підлягають виконанню при проведенні капітального ремонту, в обов'язковому порядку включаються роботи, спрямовані на впровадження енергозберігаючих заходів у багатоквартирному будинку». Крапка.

п.с. той останній абзац пункту №7 в редакції цього законопроекту щодо проведення обстеження БКБ та складання ПКД за замовленням (тобто за рахунок співвласників) необхідно виключити. Замовник капітального ремонту є ОМС, він і є розпорядником коштів капітального ремонту, в т.ч. і на ПКД, експертизи, тощо.

4. Зміни у ст. 10 ЗУ «Про приватизацію житлового фонду», що передбачаються цим з\п, не вносити взагалі.

Зацікавленим по цій темі пропоную викладати свої зауваження чи пропозиції. А далі можна вже і до авторів звертатися... (<http://blog.jkg-portal.com.ua/ua/blog/one/zakonoprojekt-3332--davajte-ocnimo-shho-zh-tam-jesckavogo>). – 2015. – 22.10).

Блог на сайті: «Україна комунальна»

Про автора: О. Хабатюк

Про тарифи

Природньо, що більшість громадян переймаються саме величиною тарифу/ціни. Їх цікавить конкретна цифра, яка прямо впливає на їх витрати.

Але не має сенсу вести мову про саму цифру. Бо за нею, як за лаштунками театру, ховається велика «театральна кухня». Хотілось би або споживачу просто не було важливо взагалі знати про цю «кухню», як йому не цікаво знати, що і як відбувається за лаштунками театру. Йому цікава вистава, як дійство та отримання естетичної насолоди. Так і з тарифами/цінами. Споживачу стандартизованого товару, яким є газ та електроенергія, важливою є ціна. Але в Україні штучно концентрують увагу на цифрі, відволікаючи увагу від більш важливих речей. Важливо розуміти сутність тарифів/цін на енергоресурс, їх роль та їх місце у взаємовідносинах споживач-держава-продавець. Не розуміючи цього – йти навмання невідомо куди та не відомо навіщо. Тому варто визначитися, які проблеми існували багато років і до чого вони привели. А потім вже визначитися що робити.

Проблема № 1 – тіньовий ринок обігу енергоносіїв та формування тіньових доходів, який породжений корупцією та фінансує корупцію. Саме корупція на сьогодні є викликом № 1 для України. А її подолання завданням №1. Тому проблему тарифів потрібно розглядати саме в контексті корупції та протидії їй. І

тут корінь проблеми не в величині тарифу. Не в цифрі! Проблема в існуванні штучно створених різних тарифів та цін для різних споживачів. Це призводить до банального перепродажу «дешевих» ресурсів одних споживачів споживачам «дорогих» ресурсів. Саме цей тіньовий дохід і живить корупцію. Без різних тарифів ця схема розвалиться.

До останнього часу різниця в тарифах на газ і електроенергію становила 5 і більше разів. Цей «бізнес» за прибутковістю переплює і торгівлю зброєю, і є порівняним із наркоторгівлею. А тіньовий прибуток становив десятки млрд гривень щороку. За таких рівнів прибутковості та рівня прибутку, ті хто його очолює зараз або ті хто хоче зайняти їх місце будуть робити все можливе і неможливе щоб зберегти цей тіньовий ринок.

Тому створення механізму вирівнювання тарифів для різних груп споживачів та саме вирівнювання є завданням № 1 в усуненні корінної причини та передумов корупції в цій сфері. На сьогодні ця проблема до кінця не вирішена. Вона залишається, хоча і в значно меншій мірі – різниця зменшилась з більше ніж в 5 разів до 1,5-2 рази. Але визначено напрямку руху – усунення цієї різниці протягом 2 років та побудова ринкових відносин по європейській моделі (в частині ринку газу).

Проблема № 2 – підміна понять в темі тарифів. Тарифами підміняють систему державного соціального захисту нужденних. Разом з тим тарифи за своєю природою не є адресними. Це як зброя масового ураження. Низьким тарифами користуються як дійсно нужденні, так і багаті і середній клас. При цьому багатий споживає більше ресурсів ніж нужденний та отримує більшу підтримку за рахунок всіх інших. Тому тут теза «багаті заплатять за бідних» працює з точністю до навпаки – бідні платять за багатих. Таким чином тарифи не можуть за своєю природою ефективно виконувати функцію соціального захисту нужденних.

Для соціального захисту існує спеціальний інструментарій – адресна цільова субсидія та/або адресна цільова грошова допомога для дійсно нужденних. Це той інструмент, який апробований в світі та він працює більш ефективно ніж тарифи.

Тому завдання № 2 перенесення функції соціального захисту з тарифів на адресні цільові субсидії та/або грошову допомогу.

Повертаючись власне до величини тарифів. Відомий колега-теплоенергетик давно сказав «Енергетика – це фізика плюс економіка!». І від цього нам нікуди не дітися, як би ми цього не хотіли. Потрібно чітко розуміти, що й до цього часу ні газ, ні електроенергія для населення не були дешевими. Нічого нізвідки не береться, та нікуди не дівається! Ми всі разом і кожен з нас окремо заплатили за це, але з іншої кишені. Заплатили знеціненням гривні, коли було потрібно «надрукувати» гривні щоб закрити дірку від продажу газ задешево. Заплатили, купляючи товари в магазині, які вироблені з електроенергії, яка продається підприємствам дорожче, бо населенню її продавали в 5 разів дешевше. Заплатили зниження енергобезпеки держави, тому що не було ресурсів розвивати власний видобуток газу. Заплатили неконкретною економікою, тому що економити дешеві енергоресурси не має сенсу.

Тарифи та ціни для населення на газ, електроенергію та тепло більше

десятиліття були суттєво та штучно заниженими. Підвищення тарифів є вимушеним та дуже запізнілим кроком. В цієї затримки є конкретні негативні наслідки, як і спостерігаємо зараз. Вже зроблене підвищення тарифів та те що заплановане – зовсім не ринкових захід. Це командно-адміністративне рішення. Але, якщо хтось вважає, що ринкова ціна на газ та електроенергію на сьогодні була б меншою, то він глибоко помиляється. Вона була б в рази більшою від сьогоднішньої.

Поточний стан із тарифами/цінами це проміжним етапом до переходу до ринкових відносин, коли не буде тарифів на газ, як товар. А будуть правила гри на ринку, які контролює спеціальний орган, і на цьому ринку буде формуватися ціна. Які тоді будуть ціни? Боюсь, що цього точно не знає ніхто. Але розумію однозначно, що вони не будуть низькими. Споживання буде знижуватись, і як результат, – будуть зростати питомі витрати на транспортування, розподіл та постачання. Інфраструктура, генеруючі потужності, видобувні потужності дуже зношені та недофінансовані протягом десятків років. Щоб забезпечити їх оновлення, якщо хочемо отримувати послуги, до яких звикли, як такі, то потрібні будуть колосальні кошти, масштаби яких більшість навіть не уявляє. Для країни, яка знаходиться в нестабільній ситуації та в стані війни, гроші не можуть бути дешевими. Тому нас чекає ДУЖЕ багато роботи в ДУЖЕ складні часи. Часи ламання себе та своїх звичок. Але це буде час великих можливостей!
(<http://blog.jkg-portal.com.ua/ua/blog/one/pro-tarifi>). – 2015. – 23.10).

Блог на сайті: «Україна комунальна»

Про автора: В. Хорошун, спеціально для ІА «Україна комунальна»

Газ для народу: «гра в дурнях»

Що б не вирішив суд щодо норм газоспоживання, «в дурнях» залишиться населення. Якщо повернуть минулі норми, близько 3 млн сімей це «аукнеться» подорожчанням газу вдвічі. Якщо нормативи встоять, понад 200 тис. сімей взагалі можуть залишитися без газу.

Ситуація, яка склалася у сфері забезпечення населення газом, давно нагадує мінне поле. Що б не зробив звичайний споживач – щасливий володар газової конфорки – всюди може нарватися на неприємний сюрприз, дбайливо приготований чиновниками.

Гучна історія з нормуванням газоспоживання – наочно підтверджує цю особливість українського комунального побуту.

Прийняття Кабміном квітневої Постанови №247, за якою норми споживання газу зменшено до непристойно малих розмірів, спочатку була схожа на авантюру. Точніше, на димову завісу або піар-акцію короткої дії.

Втім, причина появи цього контраверсійного документу прозора. З подачі НКРЕКП уряд одним розчерком авторучки відвернув увагу споживачів газу без лічильників від безпрецедентного підвищення тарифів, фактично надавши їм знижку в 50% і переклавши витрати на постачальників.

По суті, Постанова №237 – колос без ніг, на одному протезі, та й то кривому. В результаті її прийняття склалася абсурдна ситуація: норми

споживання газу зараз вдвічі менші діючих соціальних норм (які за визначенням мінімальні) і майже втричі нижчі за фактичне газоспоживання.

Найбільш резонансна норма в 3 куб. м встановлена для квартир, обладнаних лише газовими плитами. Між тим, для власників таких квартир, які отримують субсидію, норма встановлена у 6 куб. м газу, а середній рівень споживання в житло цієї категорії в 2014 році перевищив 8 куб. м газу на місяць на людину (3,8 млн абонентів за рік спожили 957 млн куб. м).

Так що Постанова №247 з народження з дефектом, несумісним із тривалим існуванням. Тому його скасування – лише питання часу. І те, що справа дійшла до винесення судом заборонно-скасувального вердикту, свідчить про швидкий фінал.

Заочна образа на сусіда

Правда, обидва судові процеси, в яких фігурує Постанова №237, теж мають свою специфіку – занадто явно проявилися в них інтереси газових компаній.

Як відомо, 21 вересня Окружний адміністративний суд Києва видав постанову по справі №826/16447/15, якою визнав Постанову №237 незаконною і недійсною. Ще одну аналогічну справу №826/15552/15 суд розглядає за позовом компанії «Київгаз».

Але ось що цікаво. З моменту винесення скасовального вердикту пройшов місяць, проте на практиці нічого не змінилося. Кабмін не б'є в дзвони. На сайті Верховної Ради на спірній постанові, як і раніше висить «позначка» – діюча.

Це можна пояснити лише тим, що уряд оскаржив рішення суду тихо і без розголосу. В іншому випадку кінець «трьохкубових» норм повинен був статися ще на початку жовтня, після закінчення 10-денного строку з моменту ухвалення судом рішення, як це передбачено законом.

Є питання і по фігурантам справи №826/16447/15. Поводи до суду про скасування спірних норм споживання подали якісь Мензак І. Д. і Лисовеченко Н. С. Свої вимоги вони обґрунтували тим, що оплачують газ за показаннями лічильників, а в результаті затвердження спірних норм постраждали, так як «власними коштами компенсують» споживання газу безлічильниковим абонентами. Показово, що подачею позовів участь постраждалих громадян у судовому процесі фактично і обмежилася. На судові засідання вони не з'явилися та подали клопотання про розгляд справи без їхньої участі.

Читайте також: Газовий ринок проти зниження норм газоспоживання

Третій учасник гучного судового процесу – громадська спілка «Асоціація газового ринку України». Цікаво, що це зовсім юна організація – вона зареєстрована в Києві незадовго до початку розгляду, в липні 2015 року. За даними держреєстру, керує нею Олександр Овдієнко. А ось за даними іншого сайту громадської спілки «Асоціації інженерів-енергетиків України», Олександр Овдієнко – не лише голова цієї асоціації, але і директор з перспективного розвитку в групі компаній «Співдружність», до складу якої, зокрема, входять «Херсонгаз» і «Кременчукгаз».

Втім, все це – лише штрихи до портрету.

Регуляторне доміно

Куди важливіше те, як суд обґрунтував винесення вердикту про визнання недійсною Постанову №237. По суті, єдиний конкретний аргумент в рішенні

суду від 21 вересня – посилання на аналіз розрахункового споживання газу абонентами без лічильників, проведений профільним інститутом «УкрНДІнжпроект». Вчені підтвердили те, що і так відомо – діючі норми набагато нижчі від фактичного споживання газу. До того ж, подібні дослідження інститут проводив і раніше – після попереднього «урізання» норм – в жовтні 2014 року. Вони вже тоді відставали від реальних обсягів газоспоживання.

Але от всі інші аргументи суду не настільки однозначні. Так, суд визнав, що, видавши спірну постанову, Кабмін порушив регуляторне законодавство – не оприлюднив проект, не погодив його з Державною регуляторною службою і не проаналізував регуляторний вплив нововведень.

Справа в тому, що далеко не всі урядові постанови – регуляторні акти. Згідно із Законом «Про засади регуляторної політики...» до таких належать лише нормативні акти, спрямовані на регулювання господарської діяльності або адміністративних відносин з органами влади або підприємствами. Постанова №237 не є таким документом у чистому вигляді, так як встановлює норми для населення.

Якщо ж визнавати його регуляторним актом, потрібно ламати всю існуючу систему. Зараз лише окремі проекти урядових постанов проходять регуляторну процедуру. Більш того, на порталі Кабміну вже кілька років немає навіть відповідного розділу. За сформованою практикою проекти постанов оприлюднюють відомства-розробники. Але знову-таки – далеко не всі.

Простіше кажучи, апеляційній інстанції є, де розвернутися. Хоча ймовірність активного відстоювання Кабміном в суді діючих норм невелика. Хоча б тому, що їхнє скасування через суд для уряду – оптимальний варіант, адже в цьому випадку не виникне необхідності у прийнятті додаткових непопулярних рішень. А з тим, що «квітневий жарт» в нормуванні споживання газу затягнувся, у Кабміні вже і не заперечують – Арсеній Яценюк двічі звертався до керівників Мінрегіону, НКРЕКП і Міненерговугілля з вимогою про перегляд норм газоспоживання.

Без газу не хочете?

Зворотна сторона занижених норм споживання – криза кампанії зі встановлення квартирних лічильників газу. Навіть без Постанови №237 оснастити приладами обліку всі квартири з газовими плитами і колонками в термін, установлений Законом «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» – до 2016 року, нереально. Причина банальна – брак коштів. Так, «Волиньгаз» влітку відзвітував, що в 2015 році йому по силах установка 5,3 тис. лічильників в квартирах з колонками, а необхідно встановити – 8 тис.

Провал у виконанні строків, установлених законом, очевидний. Безлічильникових власників квартир з колонками на початку року було 238 тисяч. Скільки їх зараз точно не знає ніхто, але рахунок іде на сотні тисяч. За два місяці оснастити приладами обліку таку кількість споживачів неможливо, навіть якщо докласти героїчні зусилля.

Постанова №237 посилила проблему, адже зараз для установки газового лічильника треба бути мазохістом. Без нього плата за газ набагато менше. Тому не дивно, що постачальники газу рапортують про бойкотування населенням встановлення приладів обліку в усіх регіонах країни.

Так, перший заступник голови правління «Львівгазу» Володимир Король на початку жовтня заявив, що більша частина з 8 тис. абонентів без лічильників ухиляється від встановлення приладів обліку, у зв'язку з чим компанія в 2016 році має намір відключити їх від газопостачання. А разом – і деяких споживачів з лічильниками. Начальник управління експлуатації газового господарства Львова Павло Сербан обґрунтував це тим, що газовики відключити окремі квартири не можуть, а змушені будуть перекривати стояки.

У Слов'янську, за словами замчальника міського управління по газифікації та газопостачанню Павла Калугіна, від встановлення лічильників ухиляються 1,5 тис. власників квартир.

Читайте також: Теплолічильники: між вигодою і штрафом

За даними «Херсонгаз», у місті понад 4 тис. безлічильникових споживачів газу, з них близько 600 – власники квартир з колонками.

«Чернігівгаз» ще навесні поскаржився, що за місяць йому вдалося встановити лише 135 квартирних лічильників, при тому, що в області понад 80 тис. споживачів без лічильників.

Проблема в тому, що в Законі «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» однозначне формулювання – якщо 1 січня квартира з колонкою не буде оснащена лічильником, вона повинна бути відключена від газопостачання. Жодних інших варіантів закон не передбачає. А це означає, що постраждати можуть навіть найсумлінніші споживачі, яких газовики не встигнуть оснастити приладами обліку.

Врятувати становище може продовження термінів встановлення лічильників. Такі законопроекти вже є. Наприклад, проект №2636 пропонує річну відстрочку – до 1 січня 2017 року, але шанси його прийняття невисокі.

Правда, до реалізації газового апокаліпсису на практиці справа, скоріше за все, не дійде навіть за найнесприятливішого розкладу – якщо депутати не знайдуть сил і часу для коригування законодавства.

У 2012 році, коли закінчився термін забезпечення лічильниками власників котлів, судові прецеденти примусового відключення від газу були, але «в тираж» вони не пішли.

Примітно, що навіть у цій ситуації чиновники грають на публіку. Влітку НКРЕКП презентувала проект розпорядження Кабміну, який наказує газовикам забезпечити лічильниками всіх власників квартир з колонками. Толку в цьому нуль, так як аналогічна норма міститься у законі. Проект досі не прийнятий. Але ось інформаційну хвилю у пресі ініціатива регулятора підняла.

Сумно, що платити за все це доводиться звичайним власникам квартир. Адже від встановлення лічильників вони ухиляються не від хорошого життя – замість ефективного вирішення проблеми високих тарифів, Кабмін «облагодівав» населення міною уповільненої дії у вигляді «диво»-норм споживання. І, на жаль, передумов до кардинальних змін у взаємовідносинах держави з побутовими споживачами газу поки немає. За даними Держстату, у вересні кількість учасників програми субсидій досягло 2,7 млн сімей. Це менше, ніж рапортує Мінсоцполітики, але набагато більше, ніж у попередні роки. Ось тільки побутових споживачів газу в Україні більше 14 млн. (<http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/gaz-dlja-narodu-gra-v-durnja--44985>).

– 2015. – 23.10).